

**OPERATIVNI PLAN RAZVOJA CIKLOTURIZMA
PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE SA STANDARDIMA
2019. - 2020.**

Rijeka, siječanj 2019.

Projekt sufinanciran sredstvima
Ministarstva turizma

Republika Hrvatska

Naslov projekta: **Operativni plan razvoja cikloturizma
Primorsko-goranske županije sa standardima**

Naručitelj: Primorsko-goranska županija
Za Naručitelja: Melita Raukar, Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i razvoj

Izrada Operativnog plana: Cikloprom, Viškovo

Koordinator izrade: Mirela Srkoč Šenkinc
Suradnici: Bojan Šenkinc, Mateja Cah
Lektura: Sanjin Dragozetić
Grafičko oblikovanje i prijelom: Martina Fabris

Fotografije: dionici radne skupine za izradu operativnog plana, arhiva TZ,
Turistička agencija Promotiv Travel, Cikloprom

Kartografski podaci: Open street map contributors (www.osm.org)

Rijeka, siječanj 2019.

Sadržaj

POPIS SLIKA I TABLICA	III
POPIS KRATICA.....	V
1. UVOD	1
1.1. Cikloturizam i Operativni plan razvoja cikloturizma	1
1.2. Trendovi u cikloturizmu	2
1.3. Strateški dokumenti	2
1.4. Primorsko-goranska županija.....	4
2. KLJUČNI I OSTALI DIONICI ZA RAZVOJ CIKLOTURIZMA NA PODRUČJU PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE	9
3. ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA CIKLOTURIZMA NA PODRUČJU PRIMORSKO–GORANSKE ŽUPANIJE.....	11
3.1. Biciklisti u prometu prema analizi Policijske uprave Primorsko-goranske	11
3.2. Pregled stanja razvijenosti biciklističke mreže	14
3.2.1. Nacionalni koridori i rute	14
3.2.2. Razvijenost mreže biciklističkih prometnica (traka, staza)	15
3.2.3. Razvijenost mreže biciklističkih ruta (kružne turističke staze)	16
3.2.4. EuroVelo 8 – Mediteranska ruta.....	20
3.2.5. Realizirani projekti vezani uz cikloturističku infrastrukturu	22
3.2.6. Biciklistička signalizacija.....	24
3.3. Pregled stanja cikloturističke ponude	25
3.3.1. Bike&Bed smještaj	25
3.3.2. Biciklističke karte	27
3.3.3. Ostali informativno-promidžbeni materijali	28
3.3.4. Mrežne stranice i mobilne aplikacije	29
3.3.5. Agencijska ponuda cikloturističkih izleta	31
3.3.6. Informativno-interpretacijske ploče i odmorišta	31
3.3.7. Bike parkovi	32
3.3.8. Najam bicikala (rent-a-bike)	33
3.3.9. Bike-sharing sustav i e-bicikl.....	34
3.3.10. Servisi za bicikle.....	35
3.3.11. Biciklističke manifestacije	35
3.3.12. Biciklistički vodiči.....	39
3.4. Procjena stanja cikloturističke potražnje s usporedbom stanja u Primorsko-goranskoj županiji	39
3.5. Suradnja glavnih dionika u području cikloturizma	40
4. SWOT ANALIZA	45
4.1. Prednosti	46
4.2. Nedostaci	47
4.3. Mogućnosti	47
4.4. Ograničenja	47

5. VIZIJA I CILJEVI RAZVOJA DO 2020. GODINE	49
6. STANDARDI ZA RAZVOJ CIKLOTURISTIČKE INFRASTRUKTURE I PONUDE CIKLOTURIZMA U PRIMORSKO-GORANSKOJ ŽUPANIJI.....	51
7. RAZVOJNI PROJEKTI S OPERATIVNIM PLANOVIMA PROVEDBE.....	61
7.1. Operativni planovi provedbe	62
7.1.1. Operativni plan provedbe za razvoj ruta i cikloturističke infrastrukture	64
7.1.2. Operativni plan provedbe za podizanje kvalitete ljudskih resursa.....	73
7.1.3. Operativni plan provedbe za razvoj i promociju cikloturističkog proizvoda.....	76
7.2. Procjena troškova za aktivnosti provedbe Operativnog plana.....	86
8. PLAN IMPLEMENTACIJE I USPOSTAVA MODELA KONTROLE RAZVOJA CIKLOTURIZMA NA PODRUČJU PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE	89
8.1. Plan realizacije Operativnog plana	89
8.2. Analiza rizika.....	92
8.3. Mehanizam kontrole provedbe	93
9. ZAKLJUČAK	95
10. LITERATURA.....	97
11. PRILOZI	99
Prilog 1. Izvještaj dionika o provedbi Operativnog plana razvoja cikloturizma Primorsko-goranske županije	99
Prilog 2. Popis postojećih biciklističkih staza (ruta) po subregijama.....	101
Prilog 3. Pregledne karte trase EuroVelo 8 – Mediteranske rute kroz Primorsko-goransku županiju	107

POPIS SLIKA I TABLICA

Popis slika

Slika 1.1. Položaj Primorsko-goranske županije u Hrvatskoj	5
Slika 1.2. Teritorijalno-politički ustroj Primorsko-goranske županije	5
Slika 3.1. Mreža državnih i županijskih prometnica u Primorsko-goranskoj županiji	11
Slika 3.2. Koridori državnih glavnih biciklističkih ruta u RH.....	15
Slika 3.3. Trasa Mediteranske rute EuroVelo 8.....	21
Slika 3.4. Primjeri postojeće (nestandardizirane) biciklističke signalizacije u Primorsko-goranskoj županiji	25
Slika 3.5. Primjeri biciklističkih karti na Kvarneru.....	27
Slika 3.6. Primjeri biciklističkih brošura	28
Slika 3.7. Primjeri mobilnih aplikacija.....	29
Slika 3.8. Primjeri mrežnih stranica	30
Slika 3.9. Primjeri odmorišta i info ploča	32
Slika 3.10. Primjeri posebnih biciklističkih sadržaja u Primorsko-goranskoj županiji	33
Slika 3.11. Primjeri izvedenog stanja postavljanja <i>bike-sharing</i> stanica u Viškovu i Ravnoj Gori	35
Slika 3.12. Motiv s utrke u Lubenicama na otoku Cresu	36
Slika 3.13. Biciklističke utrke u PGŽ.....	40
Slika 4.1. Motiv iz Riječkog prstena	48
Slika 6.1. Slikovni prikaz biciklističke infrastrukture (traka, staza, cesta, put)	53
Slika 6.2. Kriteriji za izbor vrste biciklističke prometnice s obzirom na intenzitet i brzinu 85-percentilnog motornog prometa	54
Slika 6.3. Primjer razrade koncepta označavanja u PGŽ.....	56
Slika 6.4. Primjeri signalizacije drugih obalnih županija	56
Slika 6.5. Primjer putokaza za EuroVelo 6 i dizajn izgleda logotipa za EuroVelo 8 Mediteransku rutu	57
Slika 6.6. Motiv iz Gorskog kotara	59

Popis tablica

Tablica 1.1. Turistički promet na Kvarneru prema subregijama, siječanj – prosinac 2017.....	7
Tablica 2.1. Shematski prikaz ključnih i ostalih dionika cikloturizma u Primorsko-goranskoj županiji	9
Tablica 3.1. Broj i struktura prometnih nesreća u kojima su sudjelovali biciklisti (2013.-2017.).....	12
Tablica 3.2. Stradavanje biciklista po danima u tjednu (ukupno 2013.-2017.)	12
Tablica 3.3. Stradavanja biciklista po prometnicama (2013.-2017.)	12
Tablica 3.4. Popis dionica biciklističkih staza.....	16
Tablica 3.5. Ukupan broj biciklističkih ruta u PGŽ	17
Tablica 3.6. Uvjeti za članstvo u sustavu "Kvarner Family - Bike Friendly"	26

Tablica 3.7. Popis projekata uvođenja <i>bike-sharing</i> i <i>e-bike</i> sustava u Primorsko-goranskoj županiji u 2018. i 2019. godini.....	34
Tablica 3.8. Biciklistička događanja u Primorsko-goranskoj županiji u 2018. godini	37
Tablica 4.1. SWOT analiza	45
Tablica 7.1. Planirane investicije u biciklističku infrastrukturu do 2020.	61
Tablica 7.2. Razvojni projekti s planom provedbe.....	62
Tablica 7.3. Procjena troškova za aktivnosti provedbe Operativnog plana	87
Tablica 8.1. Plan realizacije Operativnog plana	90
Tablica 8.2. Očekivani rezultati provedbe Operativnog plana.....	91
Tablica 8.3. Analiza rizika	92

POPIS KRATICA

BK	biciklistički klub
CEDRA	Centar za eko-društvene inovacije i razvoj
DMK	destinacijska menadžment kompanija
ECF	European Cyclists' Federation (Europska biciklistička federacija)
EU	Europska unija
EV	EuroVelo
FZOEU	Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost
GP	granični prijelaz
GPS	Global Positioning System (sustav za globalno pozicioniranje)
HBS	Hrvatski biciklistički savez
HGSS	Hrvatska gorska služba spašavanja
HŠ	Hrvatske šume
HTZ	Hrvatska turistička zajednica
HŽ	Hrvatske željeznice
JLS	jedinica lokalne samouprave
JU	javna ustanova
LAG	Lokalna akcijska grupa
MINT	Ministarstvo turizma
MTB	mountain bike (brdski biciklizam)
MUP	Ministarstvo unutarnjih poslova
NN	Narodne novine
NP	nacionalni park
PP	park prirode
PGŽ	Primorsko-goranska županija
PU	policijska uprava
QR	Quick Response code (matrični ili dvodimenzionalni barkod)
RH	Republika Hrvatska
RRA	regionalna razvojna agencija
TZ	turistička zajednica
UCI	Union Cycliste Internationale (Svjetska biciklistička organizacija)
UNWTO	United Nation World Tourism Organization (Svjetska turistička organizacija Ujedinjenih naroda)
ŽUC	Županijska uprava za ceste

1. UVOD

1.1. Cikloturizam i Operativni plan razvoja cikloturizma

Cikloturizam predstavlja jedan od turističkih proizvoda s najvećom perspektivom razvoja. Procjenjuje se da će udio putovanja u kojima je bicikl glavno prijevozno sredstvo rasti više od deset posto idućih desetak godina. Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine (NN 55/2013) pretpostavlja stavljanje Hrvatske na poziciju jedne od vodećih mediteranskih cikloturističkih destinacija, što znači da bi cikloturizam trebao postati jedan od važnijih selektivnih oblika turizma u Hrvatskoj, s posebnim naglaskom na razvoj izvan glavne ljetne sezone. Za ostvarenje tog cilja, nužno je ostvariti određene uvjete koji su utvrđeni „Akcijskim planom razvoja cikloturizma u Hrvatskoj“.

U cilju snažnijeg pozicioniranja Hrvatske kao cikloturističke destinacije, Ministarstvo turizma je kroz Program razvoja javne turističke infrastrukture u 2017. godini sufinanciralo izradu operativnih programa razvoja cikloturizma u kontinentalnim i obalnim županijama, kako bi se postigla uravnoteženost u cikloturističkoj ponudi. Svaki od operativnih planova je projekt razvoja cikloturizma pojedine županije kojim su dane jasne smjernice i prioritete razvoja cikloturizma na području njenog obuhvata. Planovi trebaju definirane optimalne trase biciklističkih ruta i staza koje će biti uređene, označene, održavane i međužupanijski povezane sa susjednim županijama, a na to se nadovezuje cijeli niz ostalih aktivnosti i proizvoda koji će od cikloturizma učiniti kvalitetan turistički proizvod.

Glavna prepreka snažnijem razvoju cikloturizma jest nepostojanje osnovne prometne infrastrukture, mali broj posebno izgrađenih biciklističkih staza i traka, nepovezanost cikloturističkih ruta, nedefiniran izvor i raspodjela financiranja istih, kao i nedostatak edukacije lokalnog stanovništva. Osim infrastrukture namijenjene cikloturistima, Hrvatskoj nedostaje smještajno-ugostiteljska ponuda za cikloturiste i prateća infrastruktura, zbog čega relativno mali broj cikloturista dolazi u Hrvatsku.

Rezultati istraživanja Instituta za turizam „Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj - TOMAS Ljeto 2017.“ iz 2018. godine pokazuju da Hrvatska nije samo prepoznata kao destinacija sunca i mora, već veliki značaj imaju gastronomija, aktivni odmor i ostali selektivni oblici turizma. Za dugoročan uspjeh u turizmu nužno je kontinuirano unaprjeđivati ponudu i prilagođavati je potrebama tržišta. Rezultati su ukazali na vidljive promjene u stavovima i potrošnji turista u Hrvatskoj u odnosu na 2014. Sve veću važnost pri odabiru Hrvatske kao destinacije za odmor imaju gastronomija i motivi povezani s aktivnim odmorom pa se kao motivi dolaska javljaju iskustva i doživljaji (31%), gastronomija (29%), upoznavanje prirodnih ljepota (2%), zabava (24%), bavljenje sportom i rekreacijom (20%) te niz drugih motiva. Motiv za bavljenje sportom i rekreacijom povećao se sa 7% na čak 20%, što ulaganje u cikloturizam čini itekako opravdanim. Potrebno je naglasiti da prosječna dnevna potrošnja turista iznosi 79 eura po osobi i noćenju što predstavlja rast od gotovo 19% u odnosu na 2014.

Operativni plan razvoja cikloturizma Primorsko-goranske županije osnovni je dokument po kojem se treba razvijati cikloturizam u Primorsko-goranskoj županiji. U skladu s obveznim elementima operativnih planova razvoja cikloturizma, Plan

sadrži analizu postojećeg stanja cikloturizma na području županije, SWOT analizu, viziju i ciljeve razvoja u budućnosti, standarde za razvoj cikloturističke infrastrukture te popis konkretnih razvojnih projekata na operativnoj razini. Zaključni dio dokumenta sadrži Plan implementacije s prijedlogom vremenskog okvira prioriteta i procjenom troškova za provedbu aktivnosti iz Operativnog plana.

1.2. Trendovi u cikloturizmu

Trendovi na području *soft adventure* turizma, u koje se ubraja i cikloturizam, upućuju na stalan rast potražnje koja se temelji na potrebi suvremenih potrošača za tjelesnim aktivnostima i brizi o zdravlju. Prema procjenama Svjetske turističke organizacije (UN World Tourism Organization – UNWTO), u Europi trenutno postoji više od 60 milijuna aktivnih biciklista, 60% muškaraca i 40% žena, različitih dobnih skupina. Potrošački segmenti cikloturista, temeljem Strategije razvoja turizma RH do 2020., dijele se u dvije osnovne skupine:

- biciklisti rekreativci koji povremeno koriste bicikl kao sredstvo rekreacije,
- pasionirani biciklisti kod kojih je vožnja biciklom osnovni oblik provođenja slobodnog vremena što uključuje i natjecatelje odnosno sportske bicikliste.

Biciklisti rekreativci predstavljaju najveći potrošački segment, a preferiraju tjelesno manje zahtjevne rute, imaju unaprijed planiran i organiziran itinerar te traže udoban smještaj. Većinom su srednje i zrelije dobi, od 35 do 60 godina, uglavnom koriste vlastiti bicikl, ponekad iznajmljuju bicikl u destinaciji ili koriste *bike-sharing* sustav. Često putuju u grupama ili s obitelji. U pripremi te za vrijeme boravka, dobro se informiraju o destinaciji u kojoj će boraviti putem mrežnih stranica i info materijala, koriste osmišljene staze (rute) birajući one manje prometne, koje prolaze atraktivnim prostorima i turističkim lokalitetima. Ova skupina gostiju traži dodatne info-materijale i literaturu, dodatne informacije, te je primarna za razvoj cikloturizma. S obzirom da gosti iz te skupine koriste lokalne usluge najma bicikala, servisa te nerijetko angažiraju lokalnog biciklističkog vodiča, daleko su brojniji gosti u destinaciji te su veći potrošači od biciklista sportaša. U ovoj skupini dominiraju cikloturisti koji borave na jednom mjestu te rade izlete na dnevnoj bazi (direktno biciklima iz smještajnog objekta ili s prijevozom do lokacije po kojoj žele voziti), dok istovremeno postoje i biciklisti koji putuju svakog dana iz jednog mjesta u drugo mjesto (proputovanja), najčešće na dužim relacijama. Najčešći turistički proizvodi koje biciklisti rekreativci koriste su: manje zahtjevne ciklo rute, vožnja kroz očuvanu prirodu, *bike-sharing* sustav, kulturne i prirodne atrakcije, tematske manifestacije.

Biciklisti sportaši vezani su za jedno mjesto boravka, nemaju razrađen plan putovanja, mlađe su životne dobi te su usmjereni na treninge, a ne na razgledavanje i upoznavanje kraja. Sami definiraju itinerar za trening, a turistička, cikloturistička i ugostiteljska infrastruktura nije im nužna. Traže kvalitetan smještaj s dodatnim uslugama u sklopu objekta (masaže, wellness i slično).

1.3. Strateški dokumenti

Operativni plan cikloturizma Primorsko-goranske županije temelji se na glavnim smjernicama razvojnih dokumenata na nacionalnoj i europskoj razini.

U već spomenutoj „Strategiji razvoja turizma RH do 2020.“ cikloturizam se smatra bitnim proizvodom za hrvatski turizam. Željena pozicija 2020. pokazuje da Hrvatska uspješno gradi poziciju jedne od vodećih mediteranskih cikloturističkih destinacija. Ovoj poziciji, uz atraktivnost prirodnih resursa, pridonosi i kvalitetna proizvodna infrastruktura poput tematskih *bike parkova*/područja, markiranih ruta i staza, smještaja i ugostiteljstva, mjera sigurnosti, niza natjecanja, ali i ponuda drugih komplementarnih iskustava, poput zdravstvenog turizma, ekoturizma ili kulture.

„Strateški plan razvoja turizma Kvarnera 2016.-2020.“ uspostavlja dugoročni razvojni okvir turizma prepoznajući potrebu unapređenja kvalitete turističke ponude Kvarnera i rast konkurentnosti sustava turističkih doživljaja. Plan je usklađen s nacionalnim i županijskim sektorskim strategijama.

Cikloturizam je obuhvaćen u mjeri „Diverzifikacija sustava turističkih proizvoda Kvarnera“. Kvarner se posebno ističe po proizvodima zdravlja, sporta i rekreacije te se aktivnim *outdoor* proizvodima želi pozicionirati na tržištu kao specijalist za „zdrav život“. Turistička zajednica (TZ) Kvarnera pokrenula je projekt brendiranja određenih selektivnih proizvoda koje podržava ciljanim promocijskim aktivnostima, a među proizvodima se ističe „Kvarner Outdoor“ (primarno biciklizam i pješčačenje).

Proizvodni portfelj Kvarnera, temeljem „Strateškog marketing plana turizma Kvarnera do 2020.“, također ističe cikloturizam u okviru sporta i rekreacije te je obuhvaćen nizom mjera.

Kao temelj razvoja sporta u petogodišnjem razdoblju, na razini županije, donesena je „Strategija razvoja sporta Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020.“.

Treba spomenuti i djelovanje četiri lokalne akcijske grupe (LAG) na području županije (LAG Gorski kotar, LAG Vinodol, LAG Terra Liburna i LAG Kvarnerski otoci) sa svojim lokalnim razvojnim strategijama.

Od dokumenata na državnoj razini relevantna je i „Strategija prometnog razvoja RH (2014.-2030.)“, u kojoj su naglašene kategorije poput individualne mobilnosti (prijevoz osobnim automobilom, biciklom ili pješčačenje), pri čemu je naglasak na prometu sa što manjom emisijom CO² plinova. Da bi se istovremeno zadovoljila i pitanja sigurnosti, navode se i potrebne infrastrukturne investicije u smjeru poboljšanja cestovne infrastrukture, uklanjanja opasnih točaka te općenito povećanje sigurnosti prometa na cestama (izgradnja pločnika, biciklističkih staza, pješčačkih prijelaza), u što ulazi i izgradnja i poboljšanje biciklističkih putova i staza odnosno razvoj nove biciklističke infrastrukture (odvojene biciklističke staze, posebne prometne trake na cestama miješanog prometa i posebne prostore za parkiranje).

„Glavni plan razvoja prometnog sustava funkcionalne regije Sjeverni Jadran“ je bitan strateški dokument za gospodarski i prometni razvoj regije. Plan obuhvaća vremensko razdoblje od 2018. do 2030. godine te ima za cilj procijeniti i definirati mjere u području prometa. Za područje cikloturizma važan je cilj koji govori o povećanju upotrebe održivih načina prijevoza (hodanje i vožnja biciklom), jer biciklizam sve više postaje važan u transportnom sustavu. Dokument donosi korisne podatke o korištenju bicikala u Hrvatskoj (po regijama) u usporedbi sa zemljama EU.

Dokumenti koji definiraju dio potreba za uređenjem biciklističke infrastrukture su Pravilnik o funkcionalnim kategorijama za određivanje mreže biciklističkih ruta (NN 91/2013) te Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi (NN 28/2016). U Strategiji razvoja turizma predviđa se izrada Programa razvoja cikloturizma koji bi trebao potaknuti brži razvoj glavnih mreža biciklističkih ruta, pri čemu se naglasak stavlja na osposobljavanje manje prometnih lokalnih cesta i putova, riječnih nasipa i napuštenih pruga te njihovo tematiziranje i označavanje.

Operativni plan cikloturizma PGŽ uzima u obzir i Zakon o zaštiti prirode (NN 80/13 i 15/18) koji uređuje upravljanje zaštićenim područjima, konkretno, na području županije NP Risnjak, PP Učka te ostala zaštićena područja.

Izvan okvira naše države, na europskoj razini, na snazi je strateški dokument Strategija Europa 2020. kojom je definirano poticanje i razvoj privatnih inicijativa i razvoj cikloturizma kao jednog vida turizma, a koji se nadovezuje i na energetska i „zelenu“ politiku racionalnosti s energijom i očuvanjem okoliša, a time i kvalitetom života stanovništva.

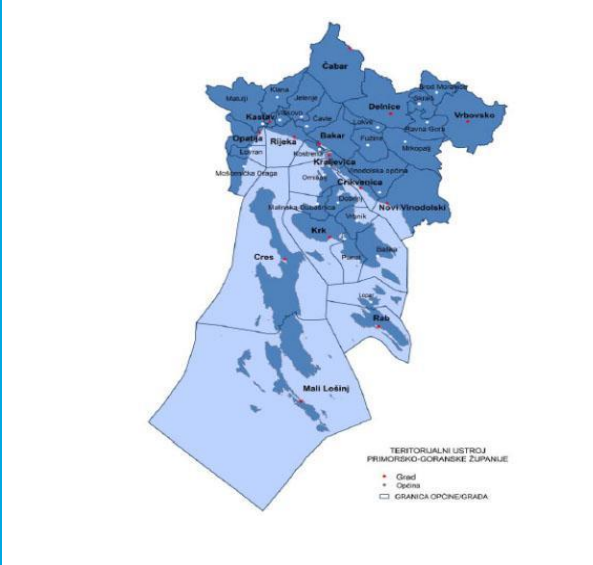
Pored toga, EuroVelo ili europska mreža biciklističkih ruta, projekt je ECF-a (Europske biciklističke federacije) koji broji petnaest ruta s oko 80.000 kilometara duž cijelog kontinenta. Ovaj sustav, osim samih ruta za vožnju, predstavlja i utjecajnu organizaciju i mogućnost dovođenja novih vrsta gostiju. Za područje Primorsko-goranske županije značajna je ruta 8 – Mediteranska ruta, koja prolazi kroz županiju odnosno od granice Hrvatske i Slovenije u Istri, duž cijele obale do Dubrovnika te zatim dalje prema Grčkoj. Trasa EuroVelo 8 rute je u razvoju kroz EU projekt "MedCycleTour" na kojem od 2017.-2020. godine radi osam partnera iz zemalja EU s ciljem zajedničkog razvoja rute i njene buduće promocije i turističkog vrednovanja na razini Europe, a partneri iz Hrvatske su Hrvatska turistička zajednica (HTZ) i CEDRA HR. Donesen je i Plan aktivnosti razvoja rute za Hrvatsku za razdoblje od 2018.-2030.

1.4. Primorsko-goranska županija

Opći podaci

Primorsko-goranska županija jedna je od sedam obalnih županija u Republici Hrvatskoj. Na sjeveru graniči s Republikom Slovenijom, na zapadu s Istarskom županijom, na istoku s Karlovačkom i Ličko-senjskom županijom, a na jugoistoku u Kvarnerskim vratima ima morsku granicu sa Zadarskom županijom. Zbog svog položaja, županija je prometno sjecište putova koji povezuju srednju i jugoistočnu Europu, te dio država zapadne Europe sa Sredozemnim morem (Razvojna strategija PGŽ 2016.-2020., str. 21).

Prostor Primorsko-goranske županije dijeli se na tri dijela: Gorski kotar, Otoci i Priobalje - i obuhvaća površinu od 3.588 km², ili 6,3% državnog teritorija. Županiju obilježava izrazita razvedenost obale, posebne klimatske pogodnosti i položajna blizina prostoru Srednje Europe.

Slika 1.1. Položaj PGŽ u Hrvatskoj**Slika 1.2.** Teritorijalno-politički ustroj PGŽ

Izvor: Razvojna strategija PGŽ 2016.-2020., Primorsko-goranska županija, 2015.

U Situacijskoj analizi 2016.-2020. navodi se kako prema rezultatima Popisa stanovništva iz 2011. godine Primorsko-goranska županija ima ukupno 296.195 stanovnika i s udjelom od 6,9% peta je po veličini u Republici Hrvatskoj (4.284,889) - iza Grada Zagreba (790.017), Splitsko-dalmatinske županije (454.798), Zagrebačke županije (317.606) i Osječko-baranjske županije (305.032). Županija ima prosječnu gustoću naseljenosti od 82,57 stanovnika/km² (prosječna gustoća naseljenosti u RH iznosi 75,7 stan./km²). Od 1991. godine bilježi se stalan pad stanovništva s prosječnom godišnjom stopom od -0,43%.

Grad Rijeka sjedište je Primorsko-goranske županije sa 128.624 stanovnika i treći je grad po veličini u Hrvatskoj - iza grada Zagreba i grada Splita. Najmanji grad u Primorsko-goranskoj županiji po ukupnom broju stanovnika je grad Cres s 2.879 stanovnika, a najmanja općina je Brod Moravice s 866 stanovnika.

Primorsko-goranska županija obuhvaća 14 gradova i 22 općine te 510 naselja u sustavu gradova i općina.

Županija je prometno dostupna cestom, zrakoplovom, brodom i željeznicom te je izvrsno povezana s europskim emitivnim tržištima. Povoljan geoprometni položaj omogućuje PGŽ ostvarivanje značajnih gospodarskih tokova roba i putnika te nudi mogućnost gospodarskog napretka. Okosnicu prometnog sustava čine europski prometni koridor Budimpešta – Zagreb – Rijeka, te Jadransko – jonski koridor (Trst – Rijeka – Split – Dubrovnik).

Na području županije djeluje zračna luka Rijeka te zračne luke Mali Lošinj, Unije i Grobnik.

Najviši planinski vrhovi: Risnjak (1528 metara), Snježnik (1506 metara), Viševica (1428 metara) i Učka (1396 metara)

Najveći otoci: Krk i Cres (svaki oko 406 četvornih kilometara površine)

Najduža rijeka: Kupa koja kroz ovu regiju ima tok od 29,6 kilometara

Najveća jezera: Vransko jezero na otoku Cresu (površine 5,5 km²); Lokvarsko jezero (2,1 km²); jezero Bajer (1,2 km²)

Na području županije trenutno su zaštićena 32 prirodna područja i pojedinačne prirodne vrijednosti. Velik dio vrijednih dijelova prirodne baštine dio je ekološke mreže Natura 2000 koja na području županije obuhvaća 110 područja. Na županijskom području djeluju tri ustanove koje se bave zaštićenim područjima: Javna ustanova NP Risnjak, Javna ustanova PP Učka, te Javna ustanova Priroda.

Prema podacima iz Registra kulturnih dobara, registrirano je i zaštićeno 354 nepokretnih kulturnih dobara.

Županija je specijalizirana u djelatnostima prerađivačke industrije, građevinarstvu, trgovini, turizmu te poslovanju nekretninama dok je u djelatnostima poljoprivrede, šumarstva i ribarstva najmanji indeks specijalizacije.

Povijest

Zbog zaštićenog i privlačnog geografskog položaja Kvarnerski zaljev je od pamtivijeka bio cilj raznih osvajača. Već 1200 g. pr. Kr. ilirsko pleme Liburni naselilo se na obale Kvarnera gdje su trgovali jantarom. Do danas su očuvani ostaci zidina njihovih utvrda. Nakon njih dolaze Grci, Rimljani, Istočni Goti, Slaveni, Franci, Bizantinci, Mađari, Venecijanci i Austrijanci. Svi oni su ostavili neizbrisive tragove svojih civilizacija.

Razvoj turizma

Kvarner ima iznimno dugu tradiciju gostoprimstva koja seže od sredine 19. stoljeća. Primjerice, turistička tradicija Opatije započinje 1844. godine, a okrunjena je u ožujku 1884. godine otvaranjem hotela Kvarner, prvog na istočnoj obali Jadrana. Do kraja 19. stoljeća postavljeni su temelji turizmu Crikvenice, Novog Vinodolskog, Raba, otoka Lošinja, Krka i Cresa te Gorskog kotara.

Turistički promet

Prema službenim podacima sustava e-visitor tijekom 2017. godine, Kvarner je posjetilo 8% više gostiju u odnosu na 2016. godinu, odnosno 2,9 mil. dolazaka, koji su ostvarili 9% više noćenja (18,5 mil. noćenja). Najveći postotni porast ostvaren je tijekom predsezona na koju su bile usmjerene brojne promotivne aktivnosti.

Pet vodećih tržišta zajedno ostvaruje 73% ukupnog broja noćenja: Njemačka, Hrvatska, Slovenija, Austrija i Italija. Nijemci sami ostvaruju četvrtinu ukupnog broja noćenja.

U poretku po subregijama prednjači otok Krk, slijede Crikveničko-vinodolska rivijera, otok Lošinj, otok Rab, Opatijska rivijera, otok Cres, riječko područje te Gorski kotar.

Prosječan boravak turista u Primorsko-goranskoj županiji iznosi nešto više od šest dana. Najdulje trajanje boravka ostvareno je na otocima (7 do 9 dana).

Zanimljiv je visok udio gostiju iz zemalja koje tradicionalno imaju razvijen biciklizam, bilo rekreativni, natjecateljski ili kao stil života, a to su Njemačka, Slovenija, Austrija, Češka, Slovačka. Ovo daje dobru podlogu da će razvoj biciklističke infrastrukture i popratne ponude naići na razumijevanje kod gostiju te lakši odabir destinacije za odmor povezan s vožnjom biciklom.

Prema istraživanju „Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj – TOMAS Ljeto 2017.“, podaci govore da su najvažniji motivi dolaska na Kvarner: pasivni odmor (50,8%), nova iskustva i doživljaji (31,6), upoznavanje prirodnih ljepota (26,6), zabava (24,7), bavljenje sportom i rekreacijom (23,7), što pokazuje da je glavni turistički proizvod i dalje sunce i more. Prema učestalosti dolaska na Kvarner, najviše gostiju posjetilo je destinaciju šest i više puta (41,2), dok je tri do pet posjeta ostvarilo njih 26,4%. Ovaj pokazatelj govori o lojalnosti gostiju koji se zadovoljni prethodnim iskustvima vraćaju u destinaciju. Za pronalaženje informacija o destinaciji, gosti najviše koriste Internet (35,8), prijašnji boravak (29,9) i preporuku prijatelja/rodbine (28,0). Gosti u destinaciju najčešće dolaze osobnim automobilom (72,9).

Od aktivnosti za vrijeme boravka u destinaciji ističu se: plivanje i kupanje, odlazak u kavane i restorane, posjeti lokalnim zabavama, dok je vožnja biciklom srednje rangirana (11,1).

Stupanj zadovoljstva elementima turističke ponude pokazuje da su biciklističke staze u županiji ocijenjene srednjim stupnjem zadovoljstva (64,8).

Prosječni dnevni izdaci iznose 77 eura. U strukturi izdataka turista, najveći dio odlazi na smještaj (36%), zatim na hranu (15,5) i usluge trgovine (13,0), dok usluge poput sporta i rekreacije nemaju znatan udio u potrošnji (3,3).

Tablica 1.1. Turistički promet na Kvarneru prema subregijama, siječanj – prosinac 2017.

Subregija	I-XII 2017.				I-XII 2016.				INDEKS I-XII 2017./ I-XII 2016.	
	dolasci	noćenja	% noćenja	trajanje boravka (dani)	dolasci	noćenja	% noćenja	trajanje boravka (dani)	dolasci	noćenja
Otok Krk	861.001	6.670.467	36,1	7,7	806.924	6.100.482	36,0	7,6	107	109
Crikveničko- Vinodolska rivijera	494.304	3.242.695	17,5	6,6	436.128	2.908.244	17,2	6,7	113	112
Otok Lošinj	307.283	2.334.390	12,6	7,6	287.638	2.199.434	13,0	7,6	107	106
Otok Rab	282.335	2.204.916	11,9	7,8	264.929	2.073.233	12,2	7,8	107	106
Opatijska rivijera	609.921	2.143.544	11,6	3,5	576.086	1.977.458	11,7	3,4	106	108
Otok Cres	130.657	1.118.711	6,0	8,6	124.751	1.026.119	6,1	8,2	105	109
Riječko područje	205.067	687.740	3,7	3,4	175.081	557.261	3,3	3,2	117	123
Gorski kotar	37.948	100.395	0,5	2,6	31.651	85.103	0,5	2,7	120	118
Kvarner	2.928.516	18.502.858	100,0	6,3	2.703.188	16.927.334	100,0	6,3	108	109

Izvor: TZ Kvarnera, siječanj 2018.

2. KLJUČNI I OSTALI DIONICI ZA RAZVOJ CIKLOTURIZMA NA PODRUČJU PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Izrada Operativnog plana razvoja cikloturizma Primorsko-goranske županije temelji se na uskoj suradnji brojnih subjekata. Prilikom sastavljanja liste dionika vodilo se računa o njihovim ulogama i interesima vezanim za razvoj cikloturizma. Osim Primorsko-goranske županije sa svojim upravnim odjelima, ključnu ulogu u realizaciji Operativnog plana imaju: TZ Kvarnera (za organizaciju cikloturističkih aktivnosti, promidžbu cikloturizma i poticanje razvoja cikloturizma kao turističkog proizvoda), jedinice lokalne uprave i samouprave (za razvojne cikloturističke projekte na lokalnoj razini), Regionalna razvojna agencija PGŽ (za realizaciju sredstava fondova EU za razvoj cikloturizma), Hrvatske ceste i Županijska uprava za ceste (kao nositelji izgradnje mreže državnih, županijskih i lokalnih biciklističkih ruta), Ministarstvo unutarnjih poslova Policijska uprava Primorsko-goranska (za provođenje sigurnosti u prometu).

Tablica 2.1. Shematski prikaz ključnih i ostalih dionika cikloturizma u PGŽ

Ključni dionici	<ul style="list-style-type: none"> – Primorsko-goranska županija – TZ Kvarnera – JU RRA Primorsko-goranske županije – Jedinice lokalne (samo)uprave – gradovi i općine – Hrvatske ceste – Županijska uprava za ceste – MUP PU Primorsko-goranska
Ostali dionici	<ul style="list-style-type: none"> – Lokalne turističke zajednice – Biciklističke udruge/klubovi – Gospodarski subjekti vezani uz cikloturizam (smještaj, servisi, usluge, turističke agencije) – Hrvatske šume – Javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjima – Hrvatske željeznice – Hrvatske vode – Lovački savez Primorsko-goranske žup. – HGSS Stanica Rijeka – Prijevoznici (Arriva, Jadrolinija, Rapska plovidba...) – Lokalne akcijske grupe – Dobrovoljna vatrogasna društva

Među ostalim subjektima kojima je cikloturizam u fokusu interesa uključene su: lokalne turističke zajednice (organizacija cikloturističkih aktivnosti i manifestacija), biciklistički klubovi i privatni pružatelji usluga (planiranje i kreiranje biciklističkih ruta, vođenje baze podataka o rutama, podrška u izradi biciklističkih karata, organizacija manifestacija), Hrvatske šume (kretanje biciklista po šumskim prostorima), Hrvatske vode (izgradnja biciklističkih staza na nasipima), Hrvatske željeznice (prijevoz cikloturista željeznicom), prijevoznici (prijevoz cikloturista autobusima, trajektima, brodovima), javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjima (održivi razvoj destinacije), Hrvatska gorska služba spašavanja (sigurnosni aspekti), lovački savez (koordinacija lovnih i cikloturističkih aktivnosti), gospodarski subjekti (specijalizirane turističke agencije, subjekti koji se bave prihvatom cikloturista u smještajnim objektima, servisi, *rent-a-bike*, *bike-share*), te dobrovoljna vatrogasna društva (podrška kod organizacije manifestacija).

Premda lokalno stanovništvo nije direktno komunicirano među dionicima razvoja cikloturizma, ono svakako predstavlja važnu kariku u daljnjem razvoju cikloturizma prvenstveno radi prihvaćanja cikloturista.

Tijekom izrade Operativnog plana razvoja cikloturizma PGŽ organizirane su radionice s ključnim i ostalim dionicima radi informiranja javnosti o izradi Plana, prikupljanja inicijalnih podataka o obilježjima cikloturističke ponude i prezentacije osnovnih nalaza o pojedinim fazama Plana. Od dionika su prikupljene informacije o problemima i izazovima cikloturizma te dosadašnjim i planiranim ulaganjima u cikloturističke projekte. Provedena je anketa dionika na uzorku od 45 ispitanika na temu trenutne pozicije županije i razvojnih projekata koje smatraju najvažnijim za razvoj cikloturizma. Održan je veći broj intervjuja i razgovora s raznim dionicima cikloturističkog razvoja, niz desk istraživanja i prikupljanja informacija s internet portala i tiskanih promidžbenih materijala.

Analiza ankete provedene među dionicima kroz nekoliko kratkih pitanja o trenutnoj poziciji županije i prijedlozima aktivnosti koje smatraju najvažnijim za razvoj cikloturizma PGŽ daje sljedeće odgovore:

- Najvažniji elementi za donošenje odluke o dolasku i boravku u našoj županiji: blizina destinacije emitivnim tržištima, kvalitetna biciklistička infrastruktura, prirodna raznolikost, ponuda manifestacija, signalizacija, kvaliteta smještaja, ugostiteljska ponuda, mogućnost servisa, atraktivna prirodna baština, konfiguracija terena, blizina Učke, blizina planina, mora i otoka, mogućnost prijevoza bicikala javnim prijevozom, obiteljski sadržaji, najam bicikala, ugled destinacije, klima, cijena smještaja, povijesna baština, ažurirane mrežne informacije;
- Ključni nedostaci sadašnjeg stanja biciklističke infrastrukture: nepovezanost staza, neodržavane i loše označene staze, nedostatak biciklističkih traka/prometnica, nedefinirano financiranje izgradnje biciklističke infrastrukture (troškovi izgradnje i troškovi održavanja), nepostojanje mobilne aplikacije i destinacijske mreže s digitalnom kartom, nedovoljan broj aktivnih vođača, nedovoljan broj *bike-friendly* smještajnih objekata, nekoordiniranost i nedostatak suradnje među dionicima, nedostatak sigurnosti na prometnicama, nedostatak servisa, nesustavna promocija, loša povezanost otoka, organizirani prijevoz, nedostatak edukacije lokalnog stanovništva;
- Najvažniji projekti/aktivnosti za razvoj cikloturizma PGŽ u idućih 5 godina: ujednačena signalizacija, edukacija lokalnog stanovništva, domaćinstvo raznih događanja na nacionalnoj i međunarodnoj razini koji doprinose promociji cikloturizma, suradnja dionika, koordinacija aktivnosti, uspostava vizualnih standarda, planiranje događanja, destinacijski marketing, objedinjena događanja na mrežnoj stranici, povezivanje *outdoor* proizvoda s ostalom ponudom (gastro, kulturnom baštinom), promocija putem medija kroz organizaciju većih manifestacija, dovođenje novinara blogera, *bike-share* sustav, redoviti godišnji pregled staza i održavanje istih, izrada mobilne aplikacije, razvoj mreže servisa, razvoj linijskog prometa, *bike* parkovi, *shuttle* usluge, ažuriranje karata, sigurnost u prometu, edukacija djelatnika u turizmu i predstavnika jedinica lokalne samouprave koji se bave prostornim planiranjem.

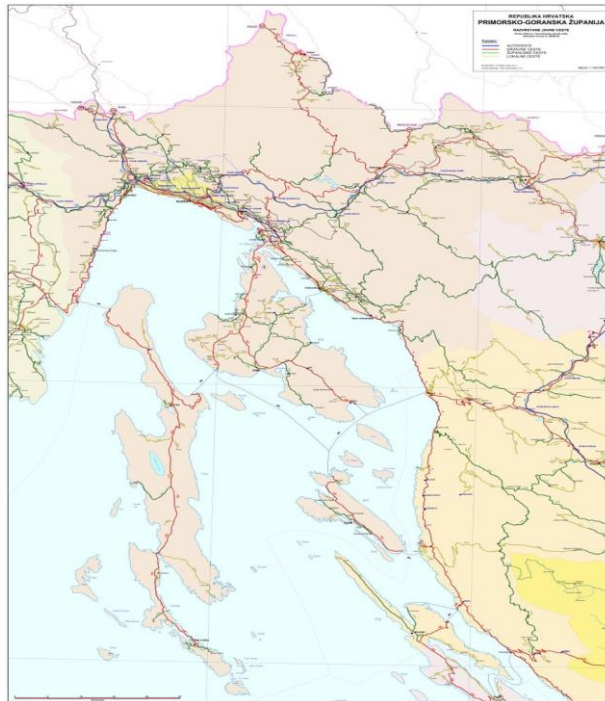
3. ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA CIKLOTURIZMA NA PODRUČJU PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

3.1. Biciklisti u prometu prema analizi Policijske uprave Primorsko-goranske

Pokrivenost prometnicama i povezanost dijelova PGŽ na visokoj je razini unatoč raznolikosti reljefa i odvojenosti otoka od kopna. Glavnina tranzitnog prometa uglavnom se odvija autocestom od GP Rupa do Rijeke te dalje autocestom Rijeka - Zagreb ili brzom cestom prema mostu Krk te tunelu Učka. Ostale državne i županijske prometnice lokalnog su karaktera, ali vrlo intenzivnog prometa posebice uz obalu i na otocima te kroz turistička mjesta. U ljetnim mjesecima promet je još intenzivniji pa se ne preporuča vožnja biciklima (sukladno *Naredbi o ograničenju prometa na cestama* NN 64/2009). Upravo takve prometnice iziskuju izgradnju kvalitetnih biciklističkih staza, ruta ili traka s obzirom na velik broj gostiju koji posjećuju i borave u turističkim središtima.

Brojne lokalne i nerazvrstane prometnice slabijeg intenziteta prometa kao i ostali makadamski i šumski putovi mogu poslužiti kao alternativa povezivanju dijelova županije lokalnog karaktera uz niže troškove izgradnje i redovitog održavanja.

Slika 3.1. Mreža državnih i županijskih prometnica u PGŽ

Izvor: Županijska uprava za ceste PGŽ

Podaci prikupljeni od Policijske uprave Primorsko-goranske daju vrlo detaljan pregled prometnih nesreća u kojima su sudjelovali biciklisti, razmatrano strukturom nesreća i posljedicama stradavanja, zatim odgovornosti vozača bicikala za prometnu nesreću, dobnoj strukturi unesrećenih, okolnostima u kojima se događaju prometne nesreće te prostornim rasporedom prometnih nesreća.

Tablica 3.1. Broj i struktura prometnih nesreća u kojima su sudjelovali biciklisti (2013.-2017.)

Nesreće	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	Ukupno
S poginulim	1	1	1	1	0	4
S ozlijeđenima	34	39	47	54	23	197
S materijalnom štetom	3	6	4	6	8	27
Ukupno	38	46	52	61	31	228

Izvor: MUP Policijska uprava Primorsko-goranska

U prometnim nesrećama u kojima su sudjelovali biciklisti u posljednjih pet godina smrtno su stradale četiri osobe, dok je 197 osoba lakše ili teže ozlijeđeno.

Odgovornost vozača bicikala za nastanak prometne nesreće zabilježen je kod 46,9% vozača bicikala.

Najviše biciklista koji su sudjelovali u prometnim nesrećama starosne su dobi do 20 godina (ukupno 66 osoba), slijedi starosna dob 31-40 (39 osoba), 41-50 (32 osobe).

Tablica 3.2. Stradavanje biciklista po danima u tjednu (ukupno 2013.-2017.)

Ponedjeljak	Utorak	Srijeda	Četvrtak	Petak	Subota	Nedjelja
31	26	36	32	37	37	29

Izvor: MUP Policijska uprava Primorsko-goranska

Prema danu u tjednu, nesreće se podjednako događaju svim danima, međutim naglasak je na nesreće petkom i subotom, dok se najmanje nesreća dogodilo nedjeljom.

Okolnosti koje su prethodile prometnoj nesreći: neprilagođena brzina, nepoštivanje prednosti prolaza, nepropisno kretanje kolnikom, neodržavanje razmaka, nepropisno uključivanje u promet, itd.

Tablica 3.3. Stradavanja biciklista po prometnicama (2013.-2017.)

Ceste	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	Ukupno
Auto cesta – A7		PN:1 LTO:1				PN:1 LTO=1
Državna cesta – D3	PN:1 TTO:1		PN:1 TTO:1	PN:1 TTO:1		PN=3 TTO=3
Državna cesta – D8		PN:1 TTO:1	PN:2 TTO:1 LTO:1	PN:2 TTO:1 LTO:1	PN:1 TTO:1	PN=5 TTO=4 LTO=1
Državna cesta – D100	PN:3 TTO:3	PN:2 TTO:1 LTO:1		PN:2 TTO:2		PN=7 TTO=6 LTO=1
Državna cesta – D102			PN:1 LTO:1	PN:2 LTO:2		PN=3 LTO=2
Državna cesta – D105	PN:2 LTO:2	PN: 1	PN:1 1 TTO		PN:2 LTO:2	PN=6 TTO=1 LTO=4

Ceste	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	Ukupno
Državna cesta – D304					PN:1 TTO:1	PN=1 TTO=1
Županijska cesta – 5017					PN:1	PN=1
Županijska cesta – 5021	PN:1 LTO:1					PN=1 LTO=1
Županijska cesta – 5094	PN:1 LTO:1		PN:1 TTO:1			PN=2 TTO=1 LTO=1
Županijska cesta – 5139	PN:1 LTO:1	PN:1 TTO:1	PN:1 TTO:1	PN:1 LTO:1	PN:1 LTO:1	PN=5 TTO=2 LTO=3
Županijska cesta – 5055			PN:1 TTO:1			PN=1 TTO=1
Županijska cesta – 5059	PN:1 LTO:1			PN:2 TTO:1 LTO:1	PN:1 LTO:1	PN=4 TTO=1 LTO=3
Županijska cesta – 5064			PN:1 LTO:1	PN:1 TTO:1		PN=2 TTO=1 LTO=1
Županijska cesta – 5086			PN:1 LTO:1			PN=1 LTO=1
Županijska cesta – 5087			PN:1 TTO:1			PN=1 TTO=1
Županijska cesta – 5088			PN:1 LTO:1			PN=1 LTO=1

Značenje skraćenica: PN - prometna nesreća, TTO - teško tjelesno ozlijeđeno, LTO - lakše tjelesno ozlijeđeno

Izvor: MUP Policijska uprava Primorsko-goranska

Iz podataka se može zaključiti da ne postoje posebni lokaliteti koje je moguće okarakterizirati kao „crne točke“, već se ističu pojedine ceste kao npr. Državna cesta D 100 (Porozina - Cres - Mali Lošinj) sa sedam prometnih nesreća u pet godina, državna cesta D 105 (Lopar - Mišnjak) sa šest prometnih nesreća, državna cesta D 8 (Jadranska magistrala) i županijska cesta 5059 (Čavle - Škrljevo - Meja) s pet prometnih nesreća, županijska cesta broj 5139 (Kampor – Rab – Barbat) s pet prometnih nesreća u posljednjih pet godina, itd.

Gledajući edukaciju djece i odraslih može se reći da je suradnja dječjih vrtića i Policijske uprave Primorsko-goranske odnosno policijskih postaja koje djeluju u sklopu policijske uprave vrlo dobra. Prometni policajci česti su gosti u dječjim vrtićima, a prilikom svojih posjeta djeci ukazuju na poželjna ponašanja. Obavezno se u tim komunikacijama spominje vožnja biciklom, odnosno uvjeti koje osoba mora zadovoljavati da bi upravljala biciklom, površine na kojima se preporučuje vožnja, odnosno na kojima se zabranjuje. U osnovnim školama također policijski službenici sudjeluju u edukaciji djece s ciljem sprječavanja stradavanja djece na putu od kuće do škole i natrag, te ih upoznaju s uvjetima za upravljanje biciklom.

Policijska uprava Primorsko-goranska otvorena je za suradnju i provođenje edukativnih aktivnosti među najugroženijom kategorijom biciklista koji najčešće čine prometne prekršaje, a koji nerijetko završavaju prometnim nesrećama. Prema procjeni policijske uprave, najugroženiju skupinu prema starosnoj dobi čine osobe

do 20 godina, odnosno djeca, polaznici osnovnih i srednjih škola. U edukaciji vrtičke dobi djece smatra se da je edukacija roditelja svrhovitija od same edukacije djece, jer ponašanja osoba ovog uzrasta u najvećoj mjeri ovise o ponašanju roditelja, te njihovim prenesenim znanjima.

U organizaciji Hrvatskog autokluba provodi se *Program osposobljavanja za upravljanje biciklom* koji učenicima 5. razreda osnovne škole daje mogućnost stjecanja dodatnih kompetencija koje pridonose njihovom sigurnijem sudjelovanju u prometu, ali i mogućnošću polaganja biciklističkoga ispita i stjecanja potvrde o osposobljenosti za upravljanje biciklom. Program se izvodi u trajanju od šesnaest školskih sati i sastavni je dio školskoga kurikulumuma osnovne škole ili programa rada ustanove koja provodi odgoj i obrazovanje djece i mladih i/ili organizaciju slobodnoga vremena djece i mladih.

3.2. Pregled stanja razvijenosti biciklističke mreže

3.2.1. Nacionalni koridori i rute

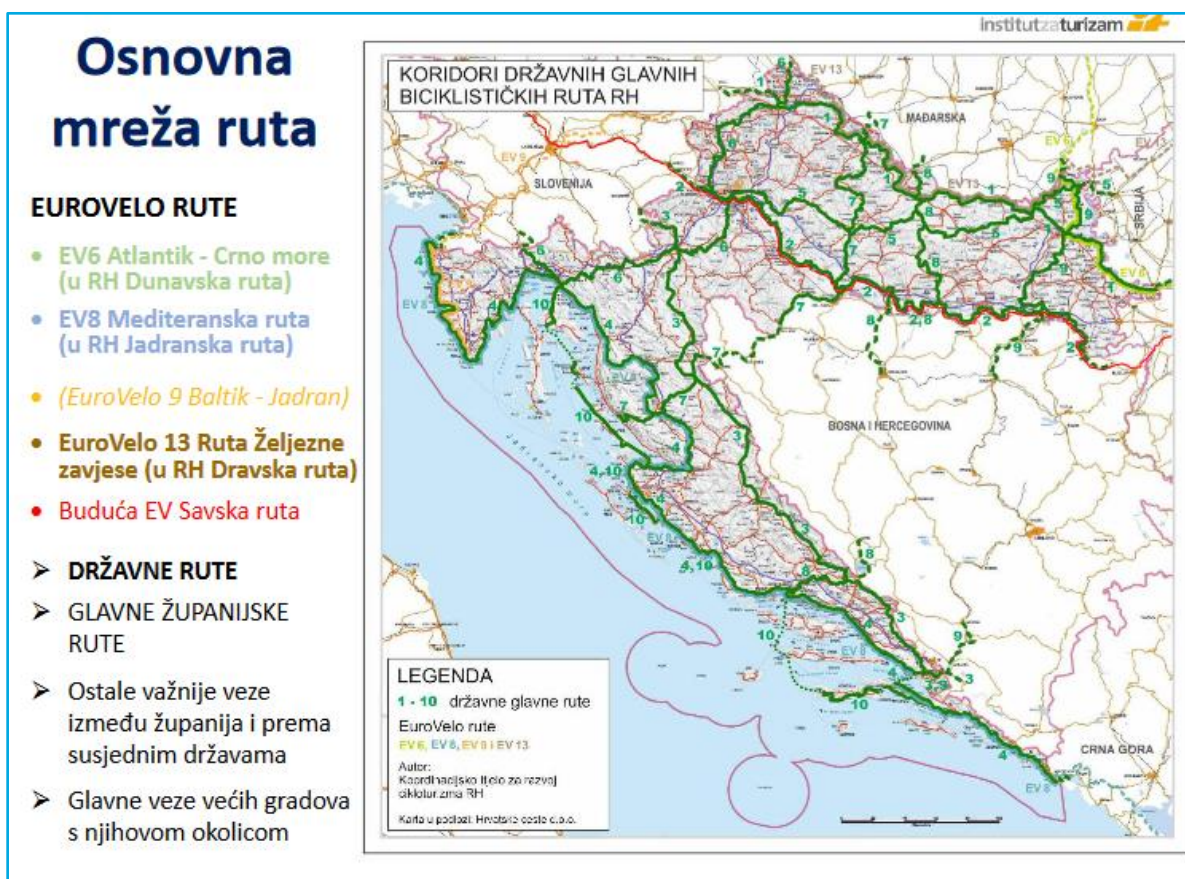
Definiranje nacionalnih glavnih biciklističkih pravaca predstavlja ključni projekt razvoja cikloturizma, budući da bez osnovne infrastrukturne podloge nije moguće poduzeti značajnije korake u daljnjem razvitku biciklističke infrastrukture i definiranju državnih, županijskih i lokalnih ruta s ciljem privlačenja većeg broja cikloturista iz razvijenih europskih zemalja. Prema *Pravilniku o funkcionalnim kategorijama za određivanje mreže biciklističkih ruta* (NN 91/2013) definirani su koridori na kojima bi se trebale uređivati državne glavne biciklističke rute (slika 3.2).

Kroz Primorsko-goransku županiju prolaze 3 državne glavne biciklističke rute:

- DG 4 (dio obalne ruta od Brseča preko Rijeke prema južnom Jadranu - EuroVelo 8),
- DG 6 (dio kontinentalne rute od Zagreba kroz Gorski kotar do Rijeke i dalje do GP Rupa),
- DG 10 (dio obalne rute od Kraljevice preko Krka i Raba prema Pagu i Zadru, tzv. otočna ruta).

S obzirom da su to i glavni prometni pravci oni mogu poslužiti za lakše povezivanje s okolnim županijama, ali i za privlačenje vanjskih izvora sredstava za izgradnju odvojenih biciklističkih traka od prometa. To je jedini način kvalitetnog povezivanja Istre i Primorsko-goranske županije, kao i EuroVelo 8 rute u cjelini. Na taj način realnije je očekivati pribavljanje sredstava iz fondova Europske unije, jer se radi o nadopunjavanju već dijelom izgrađene europske mreže, dakle i o ispunjavanju zahtjeva vrlo brojne europske cikloturističke populacije.

Slika 3.2. Koridori državnih glavnih biciklističkih ruta u RH

Izvor: Akcijski plan cikloturizma RH, Institut za turizam, 2015.

3.2.2. Razvijenost mreže biciklističkih prometnica (traka, staza)

Broj biciklističkih traka/staza na području PGŽ relativno je mala. Prema podacima tvrtke Hrvatske ceste d.d. i Županijske uprave za ceste PGŽ, koji su ujedno nositelji izgradnje i održavanja takvih staza, do sada su izvedeni zahvati uz četiri prometnice koje su dobile odgovarajuću biciklističku infrastrukturu u ukupnoj dužini od 16,4 kilometara.

Najduža dionica nalazi se na otoku Krku uz glavnu otočnu prometnicu od Malinske do Punta (12,6 km). Biciklistička staza izgrađena je i na otoku Rabu između Lopara i grada Raba (2,6 km) te na otoku Lošinju između Poljana i grada Malog Lošinja (1,1 km).

Osim navedenog u tijeku je projektiranje dionica cesta koje će sadržavati biciklističke staze i na taj način pridonijeti mreži biciklističkih prometnica s dodatnih 12,2 kilometara.

Najveći zahvat predviđen je na otoku Rabu gdje bi između Snuge i Pudarice trebala biti izgrađena pješačko-biciklistička staza ukupne dužine 4,5 km. Na otoku Krku predviđena je dvosmjerna biciklistička staza dužine 3,6 kilometara od Malinske prema trajektnom pristaništu Valbiska, a na otoku Lošinju također dvosmjerna biciklistička staza od Osora do Nerezina (2,5 km).

U završnoj su fazi radovi na pješačko-biciklističkoj stazi između Delnica i Lučica u ukupnoj dužini od 1,1 km.

Razlozi malom broju izgrađenih biciklističkih traka jesu: konfiguracija terena, imovinsko-pravni odnosi, te finacijska zahtjevnost takvih zahvata.

Tablica 3.4. Popis dionica biciklističkih staza

Cesta	Opis dionice	Duljina biciklističke staze[m]	Tip biciklističke staze	Širina biciklističke staze[m]	Dispozicija u poprečnom profilu	Napomena
DC 100	Poljana	1.130	Dvosmjerna biciklistička staza	2.00	Zaseban profil staze	Izvedeno
	Osor - Nerezine	2.500	Dvosmjerna biciklistička staza	1.60		U tijeku je projektiranje dionice ceste i biciklističke staze
DC 102	D104 - Dunat	11.430	Dvosmjerna biciklistička staza	2.00	Zaseban profil staze	Izvedeno
DC 104	LC58086 - TP Valbiska	3.600	Dvosmjerna biciklistička staza	2.00	Zaseban profil staze	U tijeku je projektiranje dionice ceste i biciklističke staze
DC 105	Snuga - Pudarica	4.500	Pješačko-biciklistička staza	2.00	Zaseban profil staze	U tijeku je projektiranje dionice ceste i biciklističke staze
	Lopar	2.625	Pješačko-biciklistička staza	2.00	Zaseban profil staze	Izvedeno
DC 3	Delnice - Lučice	1.660	Pješačko-biciklistička staza	2.70	Zaseban profil staze	U tijeku je izvedba radova; po izvedbi radova potrebno je prometno obilježavanje
ŽC 5125	Punat	1.196	Dvosmjerna biciklistička staza	2.20	Zaseban profil staze	Izvedeno

Izvor: HC PJ Rijeka i ŽUC PGŽ

3.2.3. Razvijenost mreže biciklističkih ruta (kružne turističke staze)

Razvijenost biciklističke mreže kružnih turističkih staza u pojedinoj destinaciji nužan je preduvjet za razvoj ostale cikloturističke ponude, što podrazumijeva označavanje pojedinih ruta, staza, osmišljavanje novih proizvoda, razvijanje smještajnih kapaciteta, izradu biciklističkih karata, razvoja *bike-share* ponude i

slično. Ovu mrežu staza razvijaju lokalne turističke zajednice u suradnji s partnerima (biciklističkim klubovima, agencijama). U nastavku teksta prikazan je pregled stanja cikloturističke ponude u županiji.

Tablica 3.5. Ukupan broj biciklističkih ruta u PGŽ

Subregija	Ukupan broj ruta	Ukupno km
Krk	28	646,4
Rab	10	167,3
Lošinj	10	182,0
Cres	3	101,0
Riječki prsten	44	898,0
Gorski kotar	66	2352,0
Crikveničko-vinodolska	6	310,0
Opatijska rivijera i PP Učka	15	443,3
Ukupno	180	5100,0

Izvor: lokalne turističke zajednice

Biciklistička mreža na području PGŽ uglavnom se temelji na kružnim biciklističkim rutama/stazama koje se u većem dijelu sastoje od kombinacije različitih podloga (asfalt, makadam, šumski putovi, pješačko-planinarske staze). Pri izradi staza vodilo se konceptom izrade što većeg broja staza sa što većim brojem kilometara pa je tako evidentirano 180 biciklističkih staza/ruta s oko 5100 kilometara što dovodi do zagušenosti i prezasićenosti.

Na pojedinim područjima primjetan je veliki broj staza koje ne odgovaraju potrebama cikloturista, gostima koji se voze na biciklima tijekom boravka u destinaciji, posebice uz obalu, a niti ostalim biciklistima rekreativcima. Prvenstveno su to staze koje se sastoje od nekoliko vrsta podloga što za određenu kategoriju bicikla i biciklista nije vozljivo. Osim navedenog, puno staza se u brojnim točkama pa i cijelim dionicama preklapa te ide istim putom. Poželjno je da staze idu zasebnim dionicama sa što manje preklapanja.

U nastavku se donosi kraća analiza trenutnog stanja biciklističkih ruta/staza po subregijama.

Otok Krk

Nakon dugogodišnje prakse kreiranja biciklističkih staza na otoku Krku na način da je svaka jedinica lokalne samouprave imala svoje staze koje nisu udovoljavale standardima cikloturista, od 2016. godine u sklopu projekta *Krk Bike* kreirano je 28 otočnih biciklističkih ruta s oko 650 kilometara podijeljenih u tri kategorije: MTB, cesta i trekking. Svaka kategorija je na biciklističkoj karti i mobilnoj aplikaciji označena svojom bojom (MTB - crvena, cesta - plava, trekking - žuta) te se planira u skorije vrijeme takav standard primijeniti i na biciklističku signalizaciju.

Iako je na ovaj način vidljiv veliki pomak u smislu umrežavanja svih staza na otoku, još uvijek postoje neki dijelovi koji se moraju povezati kako bi cijela mreža bila sastavni dio cjeline pojedinih kategorija podloge.

Izvrstan primjer biciklističke infrastrukture je izgrađena biciklistička staza uz glavnu otočnu prometnicu od Malinske (skretanje za Valbisku) do Punta u dužini od 12,5 kilometara koja olakšava povezivanje suprotnih strana otoka na dva kotača.

Otok Rab

Otok Rab sa svojih deset obilježenih biciklističkih staza i gotovo 170 kilometara nudi gostima upoznavanje cijelog otoka, ali staze nisu kategorizirane te se biciklisti, kako bi pratili pojedinu stazu, moraju voziti po asfaltu, makadamu te šumskim putovima i pješačko-planinarskim stazama.

Glavna otočna prometnica između grada Raba i Lopara u ljetnim mjesecima ima visoku frekvenciju prometa vozila te biciklistima ne pruža dovoljnu sigurnost unatoč postojećoj dionici biciklističke staze uz samu prometnicu u dužini 2,6 kilometra u blizini Lopara. Alternativa povezivanja Raba i Lopara je preko predjela Fruga, ali isključivo za MTB bicikliste.

Od obalnih ruta valja istaknuti šetnicu/stazu od Raba do Barbata te od Raba do Kampora, ali i područje šume Dundo.

Otok Cres

Iako najveći hrvatski otok, Cres trenutno nudi samo tri biciklističke rute s oko 100 kilometara staza. Razlog tome je izduženi oblik otoka te zahtjevna konfiguracija terena. Dvije rute povezuju Cres sa susjednim mjestima (Valun, Lubenice, Orlec, Grmov) dok jedna prolazi dijelom predjela Tramontana. Sve tri su kombinacija asfaltne i makadamske podloge. Osim navedenog, u završnoj je fazi kreiranje još tri biciklističke staze koje pokrivaju cijelo područje Tramuntane ukupne dužine 43 kilometra.

Važno je napomenuti da otok Cres ima potencijal za razvoj dodatnih MTB biciklističkih ruta zbog atraktivnih lokaliteta i zapuštenih putova koji su dobro iskorišteni za potrebe MTB utrke *4 islands*. Takve staze djelomično prolaze preko privatnih parcela i kroz lovišta pa je nužna dobra komunikacija s vlasnicima zemljišta i lovozakupcima.

Otok Lošinj

Otok Lošinj sa svojim arhipelagom (Ilovik, Unije, Susak) raspolaže s deset biciklističkih staza/ruta ukupne dužine 182 kilometra. Riječ je o uglavnom laganim i srednje-teškim stazama MTB ili trekking kategorije.

I dok 3 staze turističko-rekreativnog karaktera oko grada Malog Lošinja prolaze većim dijelom uz samu obalu i povezuju najjužniju točku otoka, staze na području Punta Križe, Ćunskog i pod Osoršćicom namijenjene su istraživanju svih ostalih dijelova otoka vitalnosti. Gotovo 55 kilometara staza po Iloviku, Susku i Unijama biciklistima nude uvid u sve dijelove otoka na kojima nema motornih vozila čime je draž pedaliranja još i veća.

Otok Lošinj posjeduje i specijalizirani biciklistički sadržaj, *downhill* stazu Pod javori kod Velog Lošinja na kojoj se održava utrka svjetskog kupa u *downhillu* (više u poglavlju 3.3.7.).

Opatijska rivijera

Najveći dio od ukupno petnaest staza/ruta na području Opatijske rivijere koje broje 443 kilometra, prolazi PP-om Učka. Osam markiranih staza, pretežito makadamske podloge, povezuje gotovo sve dijelove parka i opisane su u biciklističkoj karti PP

Učka. Zbog dinamične konfiguracije terena staze su tjelesno nešto zahtjevnije i namijenjene su MTB i trekking biciklistima.

Preostalih sedam staza odnosi se uglavnom na rute po lokalnim i nerazvrstanim prometnicama opatijskog zaleđa povezujući liburnijske gradiće s kojih se pružaju predivni vidici na Riječki zaljev. Dio tih ruta prolazi po glavnim prometnicama što u ljetnim mjesecima može biti opasno. Iste su opisane u brošuri "Biciklom po Kvarneru".

Riječki prsten

Devet gradova i općina Riječkog prstena, 2013. godine, krenuli su u projekt „Bike Rijeka“ s ciljem umrežavanja cijele subregije u jednu biciklističku cjelinu. Do tada su pojedine općine imale nekoliko biciklističkih staza, ali samo unutar svojih administrativnih granica. Projektom „Bike Rijeka“ kreirana je nova biciklistička ruta "Biciklistička transverzala Riječkog prstena" koja je u cijeloj svojoj dužini od 76 kilometara povezala sve jedinice lokalne samouprave od Kastva preko Klane, Viškova, Jelenja, Čavli, Rijeke, Bakra, Kostrene do Kraljevice. Prvobitna ruta je zamišljena kao MTB, a nakon dvije godine kreirana je i cestovna varijanta ukupne dužine 134 kilometra. Osim te dvije transverzale, na cijelom području Riječkog prstena postoji mreža od 42 biciklističke staze/rute ukupne dužine oko 700 kilometara namijenjene MTB i trekking biciklistima. Iako staze na terenu nisu ili su djelomično označene, iste su detaljno opisane sa svim potrebnim podacima u brošuri i mobilnoj aplikaciji „Bike Rijeka“.

Crikveničko-vinodolska rivijera

Crikveničko-vinodolska rivijera danas broji šest staza/ruta ukupne dužine 310 kilometara. Radi se o jednoj od najstarije trasiranih biciklističkih ruta na Kvarneru, a odlikuje ih povezivanje obalnog područja sa zaleđem Crikvenice, Novog Vinodolskog i Vinodolske općine do uređenih atraktivnih vidikovaca "Oči Vinodola" s kojih se pružaju jedinstveni vidici na kvarnerski arhipelag. Vožnja biciklima po asfaltnim prometnicama i makadamskim putovima od vožnje uz more može se pretvoriti u vožnju kroz crnogoričnu šumu Gorskog kotara, što ove staze čini zanimljivim, ali i zahtjevnim zbog uspona koje treba svladati. Sve staze su opisane u zajedničkoj biciklističkoj karti.

Gorski kotar

Najšumovitije i teritorijalno najveće područje PGŽ nudi i najveći broj biciklističkih staza/ruta. 2350 kilometara pretežito makadamskih putova podijeljeno je na 66 biciklističkih staza/ruta u Gorskom kotaru. Iako je broj kilometara i staza prije bio i veći, gradovi i općine Gorskog kotara su 2012. krenuli u projekt „Gorski kotar Bike“ s ciljem revidiranja, umrežavanja i povezivanja gotovo svih prirodnih i kulturno-povijesnih atrakcija. Inicijalna aktivnost je bila stvaranje 260 kilometara duge Goranske biciklističke transverzale koja je zaokružila cijeli Gorski kotar da bi u nekoliko faza cijeli projekt „Gorski kotar Bike“ dobio i mrežnu stranicu, mobilnu aplikaciju, signalizaciju te kartu i brošuru. S obzirom da su se ranije kreirane biciklističke staze nalazile samo na području administrativnih granica pojedine općine ili grada usvojen je prijedlog umrežavanja postojećih staza u nove koje se dotiču susjednih gradova i općina što biciklistu vožnju Gorskim kotarom čini još zanimljivijom. Valja istaknuti i „Bike park Rudnik“ u Tršću s uređenom *enduro* i *downhill* stazom (više u poglavlju 3.3.7.).

3.2.4. EuroVelo 8 – Mediteranska ruta

Mediteranska biciklistička ruta - EuroVelo 8 proteže se od Cadiza u Španjolskoj do Atene u Grčkoj, ukupne je dužine 5.888 km i prolazi kroz jedanaest europskih zemalja. Oko 1.100 km rute prolazi Hrvatskom od graničnog prijelaza Sečovlje – Plovanija u Istarskoj županiji do Dubrovačko-neretvanske županije i graničnog prijelaza Vitaljina, te obalom i otocima Jadranskog mora, ali i njegovim očuvanim i autentičnim zaleđem. Uspostava kvalitetne cikloturističke rute u okviru projekta MedCycle tour zamišljena je kao alat povezivanja mediteranske regije na načelima održivog prometa i turizma. Glavni cilj projekta je razviti cikloturizam na Sredozemlju uspostavom rute EuroVelo 8 i promoviranjem vožnje biciklom duž same rute. Projekt uključuje velik broj partnera koji pokrivaju cijeli Mediteran.

Prilikom trasiranja EuroVelo 8 rute u Hrvatskoj pojavila se opća dilema - provući je uz obalu ili po otocima. Na kraju je ipak zaključeno da će EV 8 biciklistička ruta u Hrvatskoj ići primarno obalom, a da će se jednako razvijati i promovirati varijanta po otocima, uz korištenje potencijala kružnih ruta uz kombiniranje s trajektnim linijama.

Osnovna EV8 ruta za PGŽ predviđa tri dnevne dionice, a točan itinerer vidljiv je na slici 3.3.:

- Nedešćina - Opatija - Rijeka (EV dnevna dionica 100 - 59 km (42 km u PGŽ) / 515 m uspona),
- Rijeka - Križišće - Bribir - Bater (EV dnevna dionica 101 - 57 km / 1070 m uspona),
- Bater - Vratnik - Krasno (EV dnevna dionica 102 - 52 km (14 km u PGŽ) / 1100 m uspona).

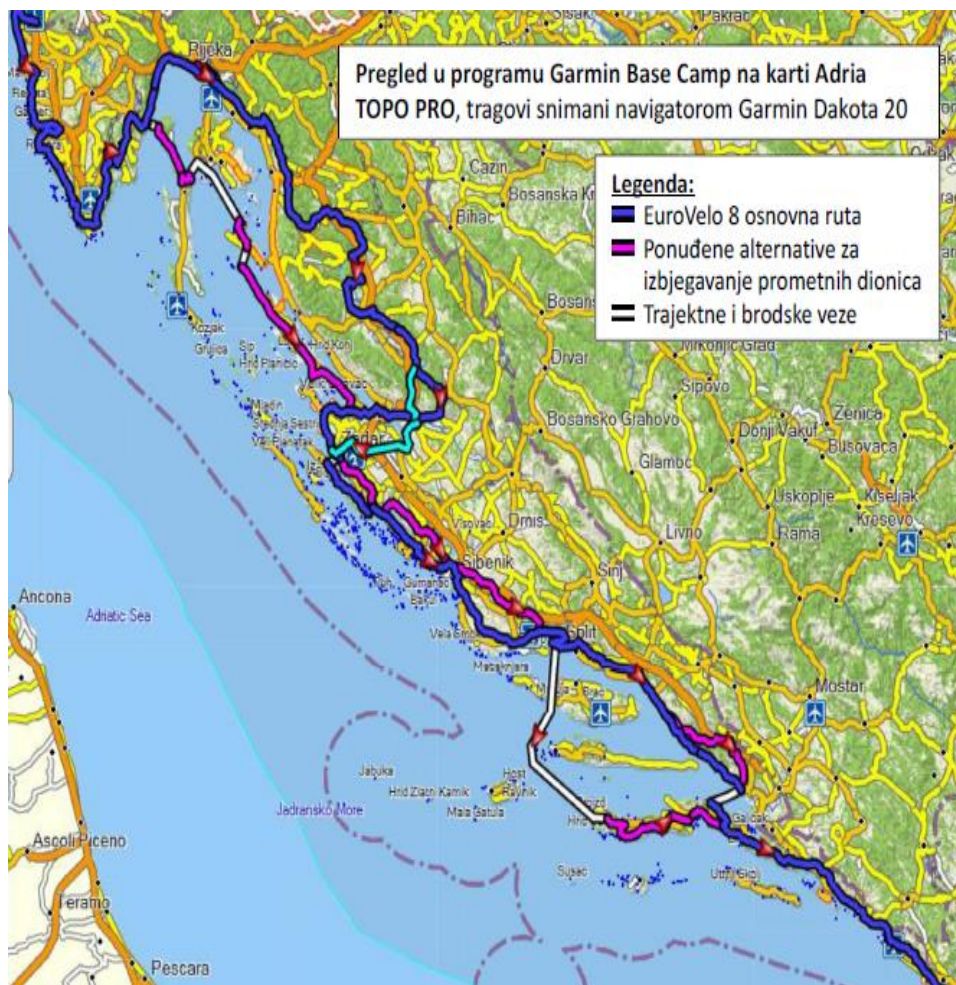
Kod dnevne dionice Nedešćina - Opatija - Rijeka treba uzeti u obzir da je riječ o više neizbježnih dionica s visokim i vrlo visokim prometom te da nema izgrađene biciklističke infrastrukture. Na dionici od Rijeke preko Križišća do Batera ruta prolazi nešto prometnijom, ali atraktivnijom dionicom od Bakra do Kraljevice umjesto manje frekventnog dijela Sv. Kuzam - Hreljin. Posljednja dionica koja prolazi županijom sastoji se od dugih uspona, rijetkim mogućnostima za opskrbu i noćenje, ali zato pejzažno izuzetno atraktivnim područjem.

Uz osnovnu rutu predviđena je i alternativna "otočna ruta":

- Nedešćina - Brestova - Cres (EV dnevna dionica 101a - 48 km (31 km u PGŽ) / 655 m uspona),
- Cres - Valbiska - Rab (EV dnevna dionica 102a - 28 km / 520 m uspona).

Prvi dio otočne rute nudi duže zahtjevne dionice po Cresu bez opskrbe, kraće dionice s visokim intenzitetom prometa te mogućnost kasnijeg razvoja rute preko Lošinja i brodskom linijom prema Zadru. Drugi dio je kilometarski kraći, ali uključuje dva trajekta (Merag – Valbiska, Valbiska - Lopar) uz mogućnost razvoja kružne rute po otoku Krku.

Slika 3.3. Trasa Mediteranske rute EuroVelo 8

Izvor: *Sistematizacija i preporuke za EV8 u RH, 2018.*

Zaključimo kako same trase Eurovela zahtijevaju prometnice niskog intenziteta prometa te prolazak atraktivnim područjima. Iste ne moraju biti nužno orijentirane na što brže proputovanje već na ugodu putovanja biciklom i uživanje u području kojima se kreće. Vrlo je bitno istaknuti da koridori EuroVelo ne moraju imati izgrađene biciklističke trake odvojene od ostatka prometa, već je bitno da prolaze manje frekventnim prometnicama. Na primjeru PGŽ trase ruta vode većinom državnim i dijelom županijskim cestama visokog prometnog opterećenja što je zabrinjavajuće s obzirom na činjenicu da je riječ o cikloturistima koji svojim načinom kretanja znatno usporavaju promet. Zbog toga, kao i zbog slabe izgrađenosti biciklističke infrastrukture ugrožavaju vlastitu sigurnost, ali i sigurnost ostalih sudionika u prometu. Potrebno je razmotriti mogućnost uporabe alternativnih trasa, cestovnom mrežom, manjeg prometnog opterećenja. Nadalje, uvažavajući zakonske i podzakonske akte, mora se napomenuti da je zbog izrazito povećanog obima prometa u vrijeme turističke sezone na dijelu prometnica ograničen promet određenim kategorijama vozila, a koje se obuhvaćene „Naredbom o ograničenju prometa na cestama“ (NN 64/2009).

Zbog toga, upravo na dionicama visoko frekventnih prometnica koje se ne mogu izbjeći, poželjno je izgraditi biciklističke trake na kolniku ili biciklističke staze uz ceste.

S obzirom da se u posljednje vrijeme učestalo spominje EuroVelo u sklopu razvoja cikloturizma na državnoj razini, ovu bi činjenicu trebalo iskoristiti za dobivanje vanjskih izvora sredstava za njihovu izgradnju te za organizaciju na županijskoj razini kako bi se izgradile biciklističke prometnice.

3.2.5. Realizirani projekti vezani uz cikloturističku infrastrukturu

Potražnja za biciklističkim stazama i rutama diktirala je turističku ponudu, stoga je većina lokalnih turističkih zajednica krenula u trasiranje i označavanje biciklističkih staza, sukladno znanjima i iskustvima koja su bila dostupna prije dvadesetak godina, bez koordinacije i suradnje s institucijama (HC, ŽUC, MUP). Danas se staze i infrastruktura bitno razlikuju, uvedena je kategorizacija staza, tehnički opisi, GPS tragovi za pametne telefone i GPS uređaje. Određeni realizirani projekti zadržani su danas, ali se postupno zamjenjuju novim trendovima, postojeća mreža biciklističkih staza se nadopunjuje i mijenja uz zamjenu dotrajale signalizacije. Osim pojedinačnih inicijativa na lokalnoj razini, 2012. godine javile su se nove inicijative koje su zahtjevale objedinjavanje na subregionalnoj razini i stvaranje novih cikloturističkih proizvoda. Tako su nastali projekti „Gorski kotar Bike“ za subregiju Gorski kotar i „Bike Rijeka“ za subregiju Riječkog prstena, a potom i „Krk Bike“ za područje otoka Krka.

Gorski kotar Bike započeo je razvojni proces s kreiranjem i trasiranjem Goranske biciklističke transverzale, rute duge 260 km koja povezuje sve jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara, a podijeljena je u sedam etapa. Ruta obuhvaća sve značajne prirodne i kulturne znamenitosti Gorskog kotara te posredno nudi mogućnost smještaja i prehrane. Projekt vodi koordinacija turističkih zajednica Gorskog kotara, a projekt je izveden u četiri faze. U početnoj 2012. godini odrađeno je projektiranje i trasiranje staze, kreiran vizualni identitet biciklističke destinacije, te

plasirana specijalizirana mrežna stranica s osnovnim sadržajima vezanim uz biciklističku ponudu. Stranica je kasnije prevedena na engleski i njemački jezik. Infrastrukturno uređenje rute odvijalo se 2013. godine djelomičnim postavljanjem signalizacije (putokaza), interpretacijskih ploča, uređenjem odmorišta s klupama i stolovima. U idućoj godini odmorišta su dodatno opremana stalcima za bicikle i koševima za otpatke. Ova infrastruktura nije u potpunosti izvedena te se očekuje dovršetak postavljanja u dogovoru s izvođačem radova. Nastavilo se s razvojem mobilne aplikacije i educiranjem biciklističkih vodiča. Projekt je pratila sustavna promocija putem sajмова, ciljanog oglašavanja, prihvata studijskih grupa te organizacijom višednevne manifestacije „Gorski kotar Bike Tour“. Četvrta faza projekta odrađena je krajem 2017. godine kreiranjem dodatnih kapilarnih ruta s ciljem smanjenja postojećih lokalnih staza i sveobuhvatnim umrežavanjem staza. Procjena ukupnog ulaganja u projekt u razdoblju od 2012. do 2018. godine iznosi otprilike 450.000,00 kn, a većina sredstava je osigurana putem potpora Ministarstva turizma RH, HTZ-a, Primorsko-goranske županije i TZ Kvarnera.

BikeRijeka

Biciklističke staze Riječkog prstena

Bike Rijeka zajednički je projekt koordinacije turističkih zajednica Riječkog prstena koji je nastao na temelju kreiranja biciklističke transverzale Riječkog prstena u dužini od 76 km. Projekt je započeo 2012. godine. Kasnije je MTB ruta dopunjena i cestovnom transverzalom u dužini 134 km. Obje rute povezuju 9 gradova i općina, od Klane do Kraljevice. Projekt je pratio moderne trendove tehničkih podataka, kao i prezentaciju putem digitalnih tehnologija. Informacije o stazama mogu se pronaći na mrežnoj stranici bikerijeka.com, karti i brošuri „Bike Rijeka“ te putem mobilne aplikacije.

Treba istaknuti da je mobilna aplikacija polučila značajan uspjeh, te je osvojila nagradu za izvrsnost i inovacije u turizmu koju dodjeljuje UNWTO. Aplikacija se našla među finalistima u Madridu 2016. godine. Značajna je i 2. nagrada na Međunarodnom kartografskom festivalu Tourmap u Pragu 2015. godine.

Projekt kao zajednički proizvod turističkih zajednica nastavlja se kroz ciljanu promociju i organizaciju manifestacije „Bike Rijeka Weekend“. U projekt je ukupno uloženo oko 150.000,00 kn.

Krk Bike - projekt je koordinacije turističkih zajednica otoka Krka, nastao s inicijativom objedinjavanja postojećih biciklističkih staza koje su prethodnih godina trasirale i označile pojedine lokalne turističke zajednice. Kroz projekt „Krk Bike“, sve staze su sistematizirane i kategorizirane u MTB, trekking ili cestovnu kategoriju. Dizajnirana je biciklistička karta i tiskana u 20.000 primjeraka, na tri jezika, a potom i izrađena mobilna aplikacija „Krk Bike“ i *outdoor* brošura. Ukupno je u projekt uloženo otprilike 140.000,00 kn (bez troškova trasiranja i postavljanja signalizacije od strane lokalnih turističkih zajednica) tijekom 2016. i 2017. godine, te dodatnih 84.000,00 kn tijekom 2018.

U cilju jačeg razvijanja cikloturizma i stvaranja *bike-friendly* destinacije, Grad Mali Lošinj i TZ Grada Malog Lošinja krenuli su u izradu „Master plana razvoja bike turizma otoka Lošinja“ kojeg izrađuje švicarska tvrtka *Bike Plan - Mountain bike specific planning and destination development*. Koncept izrade Master plana razvoja sastoji se od više koraka: analize i izgradnje koncepta, projektiranja, prostornog planiranja te implementacije Master plana i to na primjeru destinacije Zermatt i Visp regije u Švicarskoj. Upravo to su primjeri na koji način voditi brigu o održivom razvoju te uključiti sve subjekte u destinaciji, osobito stanovništvo, u projekt.

Sama izrada Master plana proces je od jedne godine, a implementacija se dijeli na kratkoročne ciljeve (1-3 godine) koji uključuju rješavanje trenutnih problema u destinaciji, zatim srednjoročne ciljeve (3-6 godina) koji uključuju izgradnju *trail* centara i novih biciklističkih staza/trasa, dok dugoročni ciljevi (6-10 godina) uključuju širenje staza na području kompletnog otoka Lošinja (Ćunski), južni dio otoka Cresa (Punta Križa - Belej), manje otoke (Unije, Susak i Ilovik), uz mogućnost otvaranja *outdoor* centra na Osoršćici. Konačni Nacrt Plana očekuje se u ožujku 2019. godine.

3.2.6. Biciklistička signalizacija

Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi (NN 28/16) definira signalizaciju i putokaze za biciklističke prometne koridore – rute (tzv. „plava signalizacija“) koja je praktična za cestovni biciklistički promet i cikloturiste u proputovanju. S druge strane, većina biciklističkih staza i sadržaja rade se kružno, oko određene lokacije i sadržaja, za što je navedena signalizacija neprimjenjiva. Takva situacija iziskuje signalizaciju drugačijeg tipa, posebice ako je riječ o unaprijed predefiniranim, kružnim stazama koje se usredotočuju na turizam, rekreaciju, zabavu, tim više, ako idu po brojnim podlogama izvan glavnih prometnica – po lokalnim cestama, makadamskim, šumskim, poljskim putovima i slično. Navedeno je još primjetnije u gustim prirodnim predjelima ili područjima pod određenom zaštitom, gdje je i element vizualnog zagađenja bitan, stoga je nužno da su ploče manje i praktičnije za postavljanje u različitim okruženjima.

Rekreativno-turističke biciklističke staze zahtjevaju definiranje županijskog standarda za biciklističku signalizaciju koji će se izraditi u skladu s vizualnim standardom cikloturizma (i općenito turizma) u županiji. Iako je u sklopu projekta „Kvarner Outdoor“, 2013. godine, TZ Kvarnera pokrenula aktivnosti oko brendiranja regije Kvarner kao *outdoor* destinacije i iznošenja prijedloga vizualnog standarda i signalizacije za biciklističke staze, isti još nije uveden. Prema najavama isti će uz dodatne preinake krenuti u realizaciju odmah po donošenju Operativnog plana.

Trenutno na području PGŽ postoji dvadesetak različitih vizualnih identiteta biciklističke signalizacije što umanjuje značaj županijske mreže biciklističkih staza/ruta kakva se primjenjuje u razvijenim biciklističkim destinacijama. Razlog tome je što jedinice lokalne samouprave čekajući donošenje nacionalnog ili regionalnog standarda same krenule u izradu i postavljanje signalizacije.

Novi, županijski standardi koji bi trebali biti doneseni, definiraju se na županijskoj (destinacijskoj) razini, a provode se na lokalnoj razini uz županijsku koordinaciju. Navedeni dokument o signalizaciji trebao bi definirati dimenzije ploča (najčešće se koriste dimenzije 20x15 cm, 22,5x15 cm i 30x20 cm), način postavljanja (visina, mjesto), sadržaj (oznaka/broj staze, dodatne informacije) te dodatne tipove (informativnih) ploča. Izgled ploča treba biti usklađen s vizualnim identitetom cikloturizma županije, vodeći računa da sadržaj treba biti jasan, nezasićen sadržajem i tekstom, a ključni podaci trebaju biti veliki i vidljivi, s dobrim kontrastima.

Takav koncept primjenjuje sve više destinacija (županija), počevši od Istarske županije, Splitsko-dalmatinske, Šibensko-kninske i Virovitičko-podravske. Postoje naznake da bi još neke županije mogle preuzeti navedeni sustav signalizacije cikloturističkih staza (Brodsko-posavska). U županijama koje ne prakticiraju navedene sustave signalizacije najčešće se koriste improvizirane signalizacije, s ili bez plave (prometne biciklističke) signalizacije.

Treba imati na umu da danas u PGŽ postoji 180 kružnih turističkih biciklističkih staza/ruta koje će, kroz realizaciju aktivnosti u Operativnom planu, biti podijeljene u najmanje tri različite kategorije. Zato je bitno da označavanje staza bude jasno kategorizirano i označeno čitljivim pločama, a opet vodeći računa da će sve staze biti označene zajedničkim konceptom. Do sada se u brojnim destinacijama najboljim pokazala podjela područja na zone (subregije), a staze unutar njih

numerirane brojevima jedinstvenim za svaku stazu. Ovakvih bi područja trebalo biti 8 (za svaku subregiju posebno), s tim da bi svako područje imalo svoj raspon brojeva i prefiks koji označava područje. Npr. za stazu broj 11 u prvom području broj bi bio 111, za stazu 7 na trećem području broj bi bio 307 i tako dalje.

Kada se jednom usvoji, ova podjela i standardi primjenjivali bi se za cijelu županiju, a cijeli sustav koristio bi uvijek isti (jedinstveni) broj za svaku stazu – na karti, na mrežnim stranicama, u brošurama, lecima i svim ostalim prikazima i materijalima.

Slika 3.4. Primjeri postojeće (nestandardizirane) biciklističke signalizacije u PGŽ

Izvor: Cikloprom

3.3. Pregled stanja cikloturističke ponude

3.3.1. Bike&Bed smještaj

Kada je riječ o specijaliziranoj smještajnoj ponudi za bicikliste u Primorsko-goranskoj županiji, ona je dostupna u 9 hotelskih objekata i 28 objekata u obiteljskom domaćinstvu. Radi se o objektima koji su certificirani putem regionalne turističke zajednice, hotelske kuće Valamar i Adria Bike Grupe.

Kvarner family - bike friendly

TZ Kvarnera pokrenula je projekt „Kvarner family – bike friendly“ 2014. godine s ciljem brendiranja Kvarnera kao *outdoor* destinacije. Pozvani su svi članovi „Kvarner Family“ markice da se uključe u projekt sa svrhom podizanja kvalitete obiteljskog smještaja, jačanja prepoznatljivosti, rasta prometa i prihoda, poticanja poduzetništva u turizmu, te stvaranja podloge za nove investicije. Podbrend *bike friendly* prezentiran je prikazanom oznakom.

Po utvrđivanju zadanih kriterija, iznajmljivač pristupa potpisivanju Ugovora o dodjeli oznake dodatne kvalitete "Bike Friendly" s lokalnom turističkom zajednicom ili s Turističkom zajednicom Kvarnera, nakon čega može istaknuti oznaku kvalitete na predmetnom objektu. Na području Primorsko-goranske županije dosad su registrirana 28 bike-friendly objekata u obiteljskom domaćinstvu: 9 na Opatijskoj rivijeri, 2 na riječkom području, 6 na Crikveničko-vinodolskoj rivijeri, 4 na otoku Krku, 1 na Cresu, 1 na Malom Lošinju i 5 u Gorskom kotaru.

Tablica 3.6. Uvjeti za članstvo u sustavu "Kvarner Family - Bike Friendly"

Bike friendly kriteriji
1. Osnovni preduvjet: „Kvarner Family“ iznajmljivač.
2. Vlasnik smještaja pristaje primati cikloturiste na jednu noć u periodu pred i posezona.
3. Osigurano spremište za bicikle (natkriven ili zatvoren prostor, s mogućnošću zaključavanja). Spremište mora biti opremljeno stalcima za odlaganje bicikala (osigurati lanac i lokot za zaključavanje bicikla).
4. U spremištu mora biti na raspolaganju jedan (1) set alata za popravak bicikala, jedan (1) stalak za popravak bicikala te set za krpanje pneumatika.
5. Osigurano mjesto za presvlačenje i odlaganje odjeće i obuće cikloturista (s mogućnošću sušenja).
6. U sklopu okućnice cikloturistima mora biti na raspolaganju mjesto za pranje bicikala.
7. Dostupna kutija prve pomoći za slučaj lakših ozljeda. Vlasnik smještaja ima na raspolaganju biciklističke karte, zatim informacije o (adresa, broj telefona) trgovini/ama specijaliziranih za prodaju dijelova i opreme za bicikle te servis specijaliziran za servisiranje bicikala.
8. Vlasnik smještaja stavlja cikloturistima na raspolaganje i ostale važne informacije, poput broja telefona taksi službe specijalizirane za prijevoz putnika s biciklima, red plovidbe trajekata (na otocima), vozni red autobusa i vlakova koji pružaju mogućnost prijevoza putnika s biciklima, popis <i>bike friendly</i> restorana) i slično.
9. Vlasnik smještajnog objekta je dužan pohađati edukativne radionice po obavijesti lokalne turističke zajednice / TZ Kvarnera.

Izvor: TZ Kvarnera

Adria bike hoteli

Adria Bike Group kreirala je brend „Adria Bike Hotels“ koji objedinjuje hotele diljem Hrvatske. Hoteli pod brendom „Adria Bike Hotels“ pružaju standard usluga potrebnih za biciklistički odmor: od biciklističkih ruta, sigurnog spremišta za bicikl do školovanih biciklističkih vodiča, energetske paketa i kvalitetnog biciklističkog servisa. Sadržaji za bicikliste klasificirani su kroz 3 oznake: Classic, Premium i Pro. Hoteli koji nose brend „Adria bike hotels“ u Primorsko-goranskoj županiji su: Hotel Zvonimir Baška, Njivice hotels & camp resort Njivice, Hotel Bitoraj Fužine, hoteli Omorika i Katarina u Crikvenici i Grand hotel Dramalj.

Valamar bike hoteli

Hotelski lanac Valamar godinama sustavno ulaže u razvoj cikloturističke ponude te je razvio vlastiti brend „Valamar loves bikes“ pod čijim okriljem se brendiraju 3 bike hotela u Primorsko-goranskoj županiji: *Valamar Carolina hotel & villas* Rab, hotel *Valamar Koralj* u Krku i *Corinthia Baška Sunny hotel* by Valamar u Baški. Standardi koje zadovoljavaju „Valamar bike hoteli“ su sljedeći: sigurna spremišta za bicikle, dostupnost biciklističkih karata, prostor za pranje bicikala, set alata za jednostavne popravke, info mapa s informacijama o uslugama za bicikliste, trgovinama i događanjima u regiji, mogućnost pranja biciklističke odjeće, ponuda bogatog doručka, ručka i večere, mogućnost naručivanja

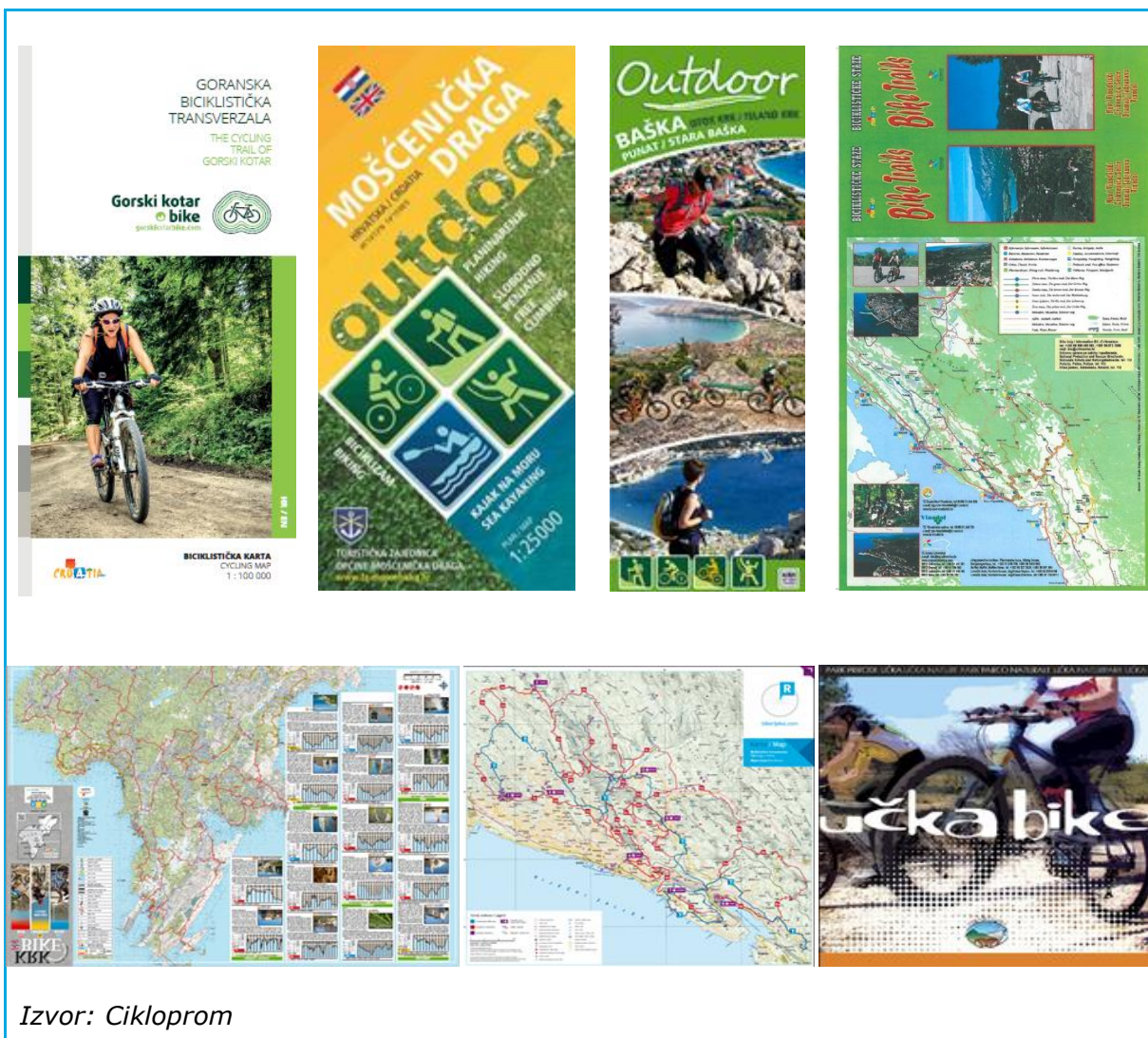
visokoenergetskih paketa s užitkom, najam bicikala te ponuda organiziranih biciklističkih tura. Dodatne usluge koje se nude (ovisno o hotelu): mogućnost angažmana profesionalnog biciklističkog vodiča, najam MTB bicikla više klase, najam GPS uređaja, fitness centar, wellness centar i masaže.

Ugostiteljska ponuda na Kvarneru je vrlo bogata. Posebno certificiranih objekata s gastro ponudom za cikloturiste još uvijek nema. Restorani su često opremljeni stalcima za bicikle ispred samih objekata.

3.3.2. Biciklističke karte

TZ Kvarnera izdala je 2001. godine brošuru "Biciklom po Kvarneru" s 19 županijskih biciklističkih ruta i kartom cijele županije. Međutim, kako je interes za bicikljanjem po Kvarneru postajao sve izraženiji, a potreba za dodatnim biciklističkim rutama sve veća, lokalne turističke zajednice su kreirale i osmišljavale biciklističke rute/staze na lokalnoj razini te tiskale biciklističke karte za svoje područje pa se tako u jednom trenutku moglo naći dvadesetak biciklističkih karata za pojedine dijelove županije što se u promocijskim aktivnostima (turistički sajmovi) nije pokazalo učinkovitim.

Slika 3.5. Primjeri biciklističkih karti na Kvarneru

Izvor: Cikloprom

Iz tog razloga 2014. godine turističke zajednice Gorskog kotara uz pomoć TZ Kvarnera u sklopu projekta „Gorski kotar Bike“ tiskaju subregionalnu kartu za područje Gorskog kotara, a iste godine i turističke zajednice Riječkog prstena izdaju brošuru također sa subregionalnom biciklističkom kartom. Osim te dvije, 2017. godine TZ otoka Krka tiska otočnu biciklističku kartu.

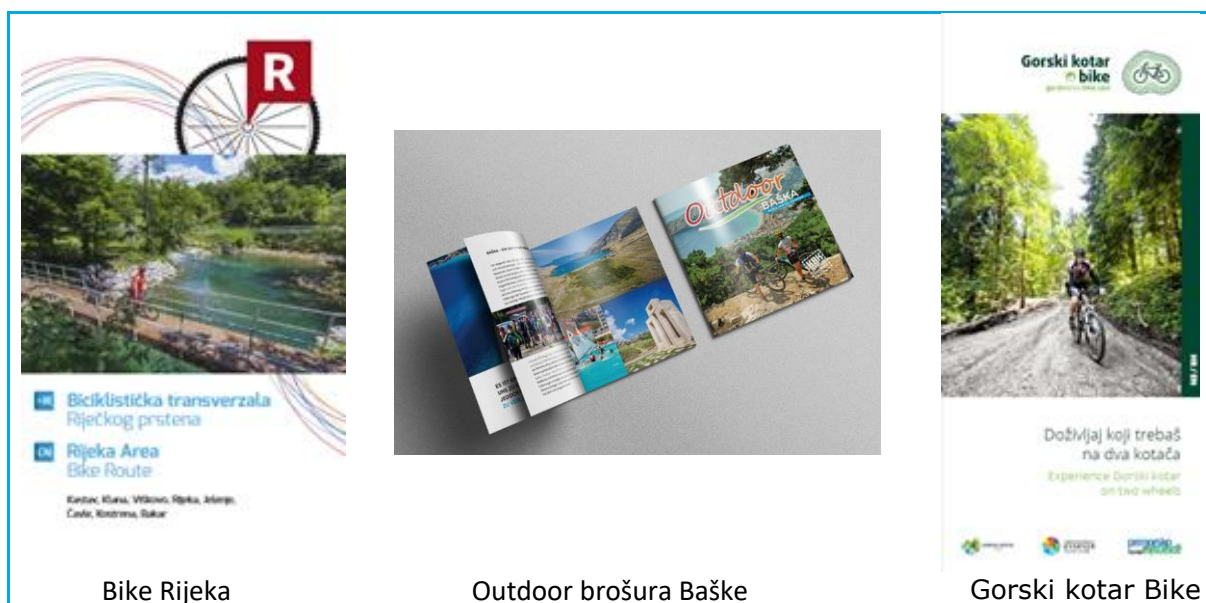
Bez obzira na umrežavanje pojedinih jedinica lokalne samouprave i kreiranje zajedničke subregionalne biciklističke karte, pojavljuje se jasna potreba za izradom županijske biciklističke karte koja bi sadržavala najatraktivnije biciklističke rute Kvarnera podijeljene u 3 kategorije - MTB, cesta i trekking.

3.3.3. Ostali informativno-promidžbeni materijali

Osim karata, koje su najtraženiji i najkorisniji promidžbeni materijal cikloturistu na terenu, dobrodošle su i brošure koje nadopunjuju karte dodatnim informacijama poput proširenog opisa ruta, smještaja, ugostiteljske ponude, servisa, transfera i sl. Na području županije trenutno postoji samo nekoliko biciklističkih brošura koje su nastale posljednje dvije do tri godine i vezane su za subregionalne projekte (Gorski kotar Bike, Bike Rijeka i Krk Bike) te razvoj *outdoor* destinacije (Baška, Mošćenička Draga). Prethodila im je brošura „Biciklom po Kvarneru“ s početka 2000.-ih koju je potrebno osvježiti.

Za kvalitetan tiskani materijal (karte, brošure, letci...) izuzetno su važne fotografije kojima se nije pridavao veliki značaj, posebice u biciklističkom segmentu. Izrada fotografija s temom cikloturizma uglavnom se radila sporadično i ne usmjereno za cikloturizam. No, za potrebe ranije spomenutih brošura, pristupilo se angažmanu profesionalnog fotografa i tematskom fotografiranju te je dobivena fotogalerija vrlo atraktivnih fotografija koja je zadovoljila potrebe promocije destinacije i projekta.

Slika 3.6. Primjeri biciklističkih brošura

Izvor: Cikloprom

Na isti način treba pristupiti tematskom fotografiranju cijele županije te voditi računa da to postane redovita investicija. Također, potrebno je najmanje svake dvije godine nadopunjavati foto galeriju kvalitetnim fotografijama s aktualnom biciklističkom opremom.

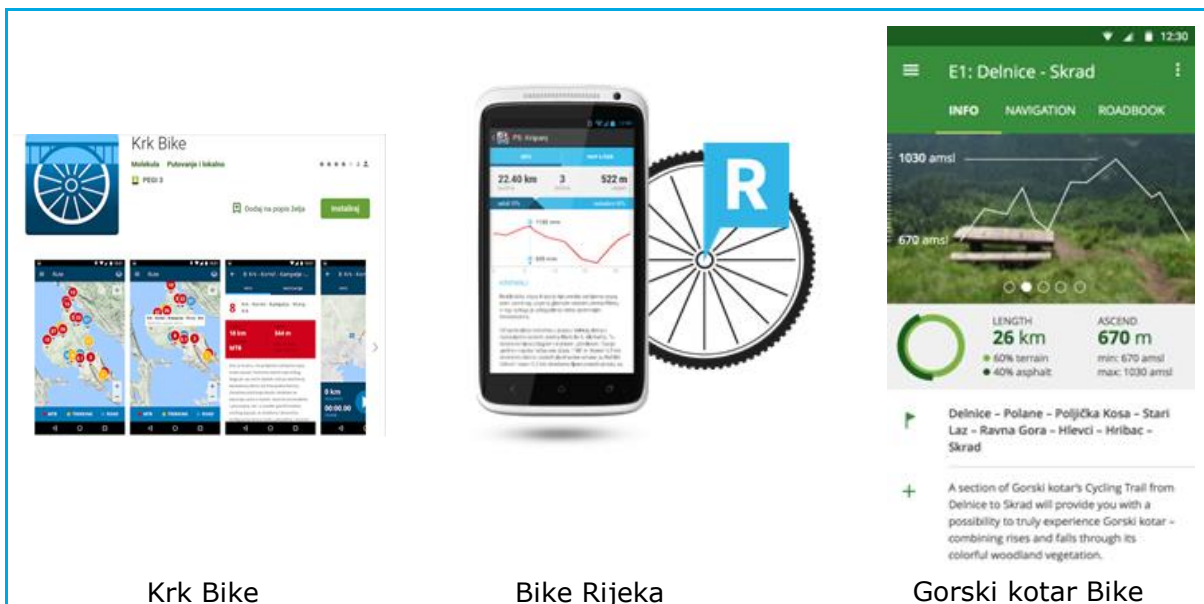
3.3.4. Mrežne stranice i mobilne aplikacije

Službene mrežne stranice ponude cikloturizma na području Županije nema. Postoji nekoliko subregionalnih i lokalnih mrežnih stranica koje osim staza nude dodatne informacije o smještaju, manifestacijama, atrakcijama i sl. To su: www.gorskikotarbike.com, www.bikerijeka.com, www.pp-ucka.hr/ucka-outdoor/biciklizam i www.delnicebikeandhike.com.

Slična je situacija i s mobilnim aplikacijama. Subregije koje su izradile mobilnu aplikaciju koristile su sadržaj potreban i za mrežnu stranicu (fotografije, GPS tragove, opisne tekstove...) što uvelike olakšava izradu istih. Osim subregionalnih mobilnih aplikacija (Gorski kotar Bike, Bike Rijeka i Krk Bike), postoji i mobilna aplikacija „Delnice Bike&Hike“ koja objedinjava sve biciklističke i planinarske staze na području grada Delnica, dok su gradovi/općine Ravna Gora, Vrbovsko, Kraljevica i Delnice prezentirale sadržaj biciklističkih ruta u mobilnoj aplikaciji „Vision One“ koja objedinjava i prezentira brojne destinacije u Hrvatskoj, županijske i lokalne biciklističke rute te razne interaktivne rute (planinarske, pješačke i konjičke rute).

Koliko su važne mrežne stranice i mobilne aplikacije za razvoj cikloturizma u destinaciji govori činjenica da više od 80% cikloturista prije dolaska u destinaciju radi pripremu obilaska destinacije biciklom kod kuće. Najjednostavniji alat za to su destinacijske mrežne stranice na kojima može dobiti sve potrebne informacije posebice skidanje GPS tragova ili QR kodova određenih ruta.

Slika 3.7. Primjeri mobilnih aplikacija

Slika 3.8. Primjeri mrežnih stranica

www.pp-ucka.hr/ucka-outdoor/biciklizam/

Facebook – prijava ili r...

Planinarjenje · Slobodno penjanje · Letenje · Sportska natjecanja i utrke

Biciklizam

Na području Parka prirode Učka uređeno je i označeno 8 staza različitih kategorija za brdski biciklizam ukupne dužine 180 km. Staze prolaze različitim krajolicima te tako u jednom danu možete uživati u pogledu na Riječki zaljev, otok Cres i primorske gradiće, a zatim, dok se penjete na više nadmorske visine, upijati ljepotu Učke i visoravni Čičarije. Napomena: biciklističke staze su namijenjene MBT biciklima!

Svaka staza temeljito je opisana u posebnoj brošuri „Učka Bike“ koju možete preuzeti u odjeljku „Brošure“ na ovoj stranici.

Preuzimanje [Brošura-Učka-Bike](#)
Preuzimanje [GPX](#) tragova svih staza

IME	POZICIJA	DUŽINA	TEŽINA
STAZA 1.	Istočni obronci Učke	15,3 km	lagano
STAZA 2.	Istočni obronci Učke	15,3 km	lagano
STAZA 3.	Čičarija	12 km	lagano
STAZA 4.	Zapadni obronci Učke	17 km	srednje
STAZA 5.	Vrh Učke	14 km	srednje
STAZA 6.	Istočni obronci Učke i Čičarije	25,7 km	teško
STAZA 7.	Zapadni obronci Učke i Čičarije	25 km	teško
STAZA 8.	Istočni obronci Učke i Čičarije	52 km	teško

EDUKACIJA
PRIRODNO BAŠTINA
KULTURNO BAŠTINA
UČKA OUTDOOR
• Planinarjenje
• Biciklizam
• Slobodno penjanje
• Letenje
• Sportska natjecanja i utrke
INTERAKTIVNE KARTE
JESTE LI ZNALI?
..da je danje paučice vrsta danjeg leptira koji ulazi u razdoblje

pp-ucka.hr/ucka-outdoor

delnicebikeandhike.com/popis-staza.php

Facebook – prijava ili r...

delnicebikeandhike

POČETNA POPIS STAZA ATRAKCIJE LANGUAGE

POPIS BICIKLISTIČKIH I PLANINARSKIH STAZA

Staze su simboličnih naziva, a klasificirane su tako da lagane staze nose imena biljaka (označene zelenom bojom), srednje teške nazive ptica (označene žutom bojom), a teške staze nazive životinja Gorskog kotara (označene crvenom bojom). Klikom na jednu od staza prikazuju se detaljne informacije o svakoj od njih.

RUNOLIST	JELEN	VUK
Delnice - Planinarski centar Petehovar - Delnice	Brod na Klupi - Šušparci - Orgonaji - Delnice - Brod na Klupi	NP Risnjak, Crni Lug, Praproč - Hrvatsko - NP Risnjak, Crni Lug
Početak se staze nalazi u naselju Delnice, na Trgu goranskih tumara i ovnara. Križeteta u smjeru je asfaltnom cestom i na 0,3km staze se lijevo preko željezničke pruge ulicom Vučinić...	Staza započinje u naselju Brod na Klupi i kreće zapadno asfaltnom cestom uzvodno uz samu rijeku i upu kroz naselje Guži Laz, Orđajci, Vučaji...	Početak ove staze nalazi se u Nacionalnom parku Risnjak, gdje je smješten Planšion NP Risnjak, odatle vas vodi kroz mala brodla naselja Crni Lug...
Više detalja	Više detalja	Više detalja
↔ 13 km ↓ 339 m	↔ 55 km ↓ 700 m	↔ 50 km ↓ 626 m
JAGLAC	ZVJEZDAŠTI LJILJAN	TETRIJEK GLUHAN

11:08
24.11.2018.

delnicebikeandhike.com

3.3.5. Agencijska ponuda cikloturističkih izleta

Na području županije djeluje oko 250 subjekata s registriranom agencijskom djelatnošću, od čega ih svega desetak nudi ili organizira tjedne i dnevne biciklističke izlete u Hrvatskoj, uglavnom na upit gostiju. Agencije nude usluge transfera za bicikle i goste, te iznajmljivanje bicikala. Izleti mogu biti u pratnji licenciranih biciklističkih vodiča ili samostalno vođene ture s transferom prtljage. Karakterističan cikloturistički proizvod na otocima su krstarenja koja uključuju vožnju biciklom. Biciklističke ture su osmišljene na način da je brod gostu smještajna baza, dok on vozi bicikl po otocima. Radi se o sedmodnevnim krstarenjima u kombinaciji s biciklizmom ili pješačenjem. Tijekom programa gosti obilaze atraktivne lokacije na otocima, osobito u unutrašnjosti otoka, posjećuju ugostiteljske objekte koji nude lokalnu autohtonu hranu. Pojavom električnih bicikli, u aktivnosti bicikliranja mogu se priključiti sve dobne skupine, bez obzira na tjelesnu kondiciju i spremnost.

Primjetan je nedostatak usluga i stalnih biciklističkih programa, redovitog angažiranja licenciranih vodiča od strane gostiju, te nedostatak usluga poput ponude visokokvalitetnih bicikala za goste bolje platežne moći. Razvoj segmenta kvalitetnijih i skupljih usluga uobičajeno raste uz povećanje poslova male dodatne vrijednosti poput osnovnih servisa, prodaje osnovnih dijelova, najma bicikala. Time kvalitetna usluga postaje dostupnija i uobičajena, a agencije su u mogućnosti pružati usluge isključivo za bicikliste, imati veću ponudu kvalitetnih bicikala i opreme. Utjecaj na razvoj ovakve ponude javni sektor može imati jedino indirektno, kroz razvoj infrastrukture i popratnih elemenata koji će privatni sektor moći koristiti, prodavati uslugu te će sve zajedno utjecati na razvoj destinacije i povećanje dolazaka turista.

3.3.6. Informativno-interpretacijske ploče i odmorišta

Važan dio cikloturističkih ruta čine mjesta za odmor i opuštanje, koja se obično sastoje od klupe za odmor i stola, koša za otpatke, stalka za bicikle, nadstrešnice, mobilne servisne stanice s alatom i info-panoa s informacijama o mreži biciklističkih staza/ruta. Takva odmorišta su na našem području vrlo rijetka. Jedino su lokalne turističke zajednice u Gorskom kotaru putem projekta „Gorski kotar Bike“ pristupile sustavnom uređenju biciklističkih odmorišta u središtima općina/gradova.

Projekt je djelomično izveden 2013.-2014. godine izradom info panoa s kartom Goranske biciklističke transverzale i osnovnim informacijama o stazama (s tehničkim karakteristikama i visinskim profilima staze), ugostiteljskoj ponudi, atrakcijama, brojevima hitnih službi te klupama i stolovima, koševima za otpatke i stalcima za bicikle. Dio aktivnosti na terenu nije dovršen pa se od lokalnih turističkih zajednica očekuje da s izvođačem radova dogovore postavljanje preostalih info panoa i klupa.

TZ Grada Bakra je kroz projekt „Bakar bike“ postavila info ploče na početku svake biciklističke staze/rute, a Grad Delnice je kroz projekt „Delnice Bike&Hike“ postavio info ploče s kartom biciklističkih ruta u Delnicama, Crnom Lugu i Brodu na Kupu.

Slika 3.9. Primjeri odmorišta i info ploča

Grad Bakar

Općina Skrad

Grad Delnice

RSRTC Platak

Izvor: Cikloprom, arhiva TZ Grada Bakra, Goranski sportski centar d.o.o.

3.3.7. Bike parkovi

Bike parkovi, mjesta s uređenim stazama, zabavnim elementima za svladavanje te eventualnim organiziranim povratkom na vrh brda, u susjednim su destinacijama uobičajen dio cikloturističke ponude, dok su u Hrvatskoj tek u začetku. U Primorsko-goranskoj županiji postoji „Bike park Rudnik“ u Tršću s uređenom *enduro* i *downhill* stazom na kojoj se održavaju utrke za Prvenstvo Hrvatske, te „Bike park Platak“ s tri staze (*downhill*, *enduro* i *flow*) i žičarom koja može prevesti bicikliste i bicikle na vrh brda. Usluga je dostupna vikendom ili po najavi za grupe.

Uz ova dva specijalizirana sadržaja u istu kategoriju možemo uvrstiti i *downhill* stazu *Pod javori* kod Velog Lošinja na kojoj se održava utrka svjetskog kupa u *downhillu*.

Osim navedenog, postoje inicijative za uređenjem novih *enduro* i *downhill* staza od strane pojedinih brdsko-biciklističkih klubova, koje se zbog neriješenih imovinsko-pravnih odnosa područja na kojem se staze nalaze, u budućnosti planiraju legalizirati. Idejno rješenje za izgradnju *bike parka* u Ronjgima izradila je i Općina Viškovo.

Slika 3.10. Primjeri posebnih biciklističkih sadržaja u PGŽ

Bike park Tršće

Bike park Platak

Downhill staza Veli Lošinj

Izvor: arhiva lokalnih turističkih zajednica

3.3.8. Najam bicikala (rent-a-bike)

Najam bicikala razvija se kao usluga destinacijskog cikloturizma. Gosti koji dolaze u destinaciju vlastitim biciklom obično su auto gosti iz Hrvatskoj bližih tržišta, dok avio gosti redovito traže najam kvalitetnih bicikala različitih vrsta i veličina (trekking, MTB, cestovni bicikli, dječji bicikli), uz mogućnost dobivanja SPD pedala. Traži se i mogućnost iznajmljivanja na jednom mjestu te vraćanja na drugom mjestu. Uslugu najma bicikla traže i gosti koji nisu redoviti i aktivni sportaši, već se u destinaciji žele rekreirati te upoznati destinaciju brže i lakše.

Iznajmljivanje bicikala (*rent-a-bike*) usluga, u Primorsko-goranskoj županiji, relativno je dobro razgranata i raspoređena diljem otoka i obale, kao i unutrašnjosti. Osim specijaliziranih iznajmljivača bicikala, najam bicikala vrše i turističke agencije, hotelijeri, obiteljski smještajni kapaciteti, marine i područja zaštićene prirodne baštine (NP Risnjak, PP Učka, značajni krajobraz Zeleni vir, značajni krajobraz Kamačnik). Treba napomenuti da je većina iznajmljivača bicikala usmjerena na sezonsko poslovanje.

3.3.9. Bike-sharing sustav i e-bicikl

Unatrag pet godina *bike-sharing* sustav postojao je samo u gradu Rijeci. Prilikom otvaranja pomorskog putničkog terminala na korijenu Riječkog lukobrana, u svibnju 2013. godine, Grad Rijeka instalirao je prvi terminal za korištenje javnih bicikala namijenjen korisnicima koji žele razgledati najuže gradsko središte. Postavljena je platforma s deset bicikala za iznajmljivanje.

Tijekom 2018. godine, putem natječaja Ministarstva turizma i Fonda za energetske učinkovitost, sufinancirano je petnaest projekata uvođenja *bike-sharing* sustava u pojedine gradove/općine te su projekti implementirani do konca 2018. godine ili će biti realizirani do ljeta 2019. godine. Time će veći dio županije biti pokriven stanicama za najam i punjenje, osobito na otocima, u Gorskom kotaru i riječkom zaleđu. Projekti obuhvaćaju postavljanje i uređenje stanica za najam i punjenje električnih bicikala, postavljanje ekrana osjetljivog na dodir, pružanje programske podrške s daljinskim nadzorom sustava, postavljanje karte s lokacijama ostalih stanica i osnovnim informacijama o destinaciji, te postavljanje nadstrešnice s fotonaponskim panelima za autonomno napajanje sustava. Cilj je ovih programa da stanice za električne bicikle postanu jedan od generatora cjelogodišnjeg razvoja turizma.

Lokalne samouprave na otoku Krku projekt uvođenja *bike-sharing* sustava provode s tvrtkom Ponikve d.o.o. Krk.

Tablica 3.7. Popis projekata uvođenja *bike-sharing* i e-bike sustava u PGŽ u 2018. i 2019. godini

R. br.	Grad/ općina	Projekt	Iznos ulaganja	Potpota MINT 2018.
1.	Rijeka	uvođenje sustava e-bicikala	550.000,00	200.000,00
2.	Crikvenica	Biciklom po rivijeri		240.000,00
3.	Kastav	<i>e-bike share point</i> u Kastvu	179.900,00	100.700,00
4.	Ravna Gora	Ravna gora na 2 kотаča	193.750,00	124.000,00
5.	Viškovo	Implementacija <i>bike-share</i> sustava u tur. ponudu Viškova	250.000,00	123.300,00
6.	Delnice	Baze za e-bicikle Delnički trolist (3 baze, 10 stanica)	250.000,00	196.900,00
7.	Skrad	Električni cikloturizam Skrad	418.975,00	201.100,00
8.	Brod Moravice	Kolarnica - govor baštine, II. faza (punionica za e-bicikle)	134.750,00	107.500,00
9.	Omišalj	uređenje, postavljanje i opremanje stanice za iznajmljivanje e-bicikala	276.000,00 + 274.000,00	113.900,00
10.	Malinska	uređenje, postavljanje i opremanje stanice za iznajmljivanje e-bicikala	281.500,00	112.200,00
11.	Krk	uređenje, postavljanje i opremanje stanice za iznajmljivanje e-bicikala	305.000,00 + 160.000,00	119.300,00
12.	Vrbnik	uređenje, postavljanje i opremanje stanice za iznajmljivanje e-bicikala	275.000,00	125.500,00
13.	Dobrinj	uređenje, postavljanje i opremanje stanice za iznajmljivanje e-bicikala	660.000,00	200.000,00

14.	Baška	uređenje, postavljanje i opremanje stanica za iznajmljivanje e-bicikala	270.000,00	53.800,00 + FZOEU
15.	Punat	uređenje, postavljanje i opremanje stanica za iznajmljivanje e-bicikala	350.000,00	297.500,00 Interreg V-A HR_SLO

Izvor: jedinice lokalne samouprave, lokalne turističke zajednice, Ponikve d.o.o.

Slika 3.11. Primjeri izvedenog stanja postavljanja bike-sharing stanica u Viškovu i Ravnoj Gori

Izvor: arhiva TZ Općine Viškovo i Go2Bike.hr

3.3.10. Servisi za bicikle

Razvoj cikloturizma potiče razvoj servisa bicikala i mogućnost kupnje rezervnih dijelova. Smatra se da bi servisi trebali biti dostupni svakih 50 km, po mogućnosti i češće. Na području Primorsko-goranske županije djeluje desetak subjekata u kojima je moguć servis bicikala, što nikako ne zadovoljava potrebe suvremenog i sve zahtjevnijeg cikloturista. Osim specijaliziranih trgovina bicikala i biciklističke opreme i servisa, rezervni dijelovi mogu se nabaviti i u većim specijaliziranim centrima sportske opreme (pr. Decathlon, Hervis, Intersport). Rezervne dijelove moguće je nabaviti i u trgovinama auto dijelova i opreme, premda vrlo skromno i nedostavno.

3.3.11. Biciklističke manifestacije

Na području Primorsko-goranske županije godišnje se održi pedesetak različitih biciklističkih manifestacija među kojima dominiraju turističko-rekreativne vožnje (biciklijade). Manji je broj MTB i cestovnih utrka u kalendaru nacionalnog biciklističkog saveza (HBS). Upravo taj turističko-rekreativni tip manifestacija orijentiran je na domaće bicikliste (stanovnike iste ili susjednih županija) te na goste koji se već nalaze u destinaciji i traže dodatan sadržaj. Nekoliko natjecateljskih utrka namijenjeno je licenciranim natjecateljima i licenciranim rekreativcima, a takve utrke služe promociji i brendiranju županije kao biciklističke destinacije.

Unatoč tome, postoji nekoliko natjecateljskih utrka koje su se pozicionirale kao nositelji brendiranja PGŽ kao biciklističke manifestacije. Prva je četverodnevna MTB utrka "4 islands" koja se održava na 4 kvarnerska otoka (Krk, Rab, Cres i Lošinj) s oko 600 sudionika iz cijelog svijeta. Mali Lošinj je domaćin downhill utrke Svjetskog

kupa koja okuplja najbolje svjetske "spustaše", a cestovna utrka "Tour of Croatia" u dvije etape koje prolaze kroz PGŽ dovodi najbolje svjetske cestovne bicikliste.

S druge strane javlja se problem istovremenog održavanja sve većeg broja dnevnih turističko-rekreativnih manifestacija (biciklijadi). Mjeseci svibanj i rujan optimalni su za organizaciju takvih manifestacija, pa se gotovo polovica biciklijadi održava u tom razdoblju te neminovno dolazi i do preklapanja termina manifestacija.

Razvoj biciklističkih manifestacija na području županije treba usmjeriti određivanjem prioriteta prilikom financiranja i organiziranja, odnosno, postavlja se pitanje treba li turistički sektor ulagati u manifestacije i u kakav profil.

Izgledno je da će se od manifestacije tražiti osim lokalne razine rekreacije za postojeće goste i domicilno stanovništvo, jednak promotivni učinak na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Za takav učinak trebat će pomno razmotriti način partnerstva i investiranja u manifestacije kako bi se dobili željeni rezultati, ali i poticati manifestacije koje će promovirati destinaciju, a ujedno ostvarivati i noćenja.

Jedno od rješenja je umrežavanje na subregionalnoj razini te povezivanje dnevnih manifestacija u višednevne.

Slika 3.12. Motiv s utrke u Lubenicama na otoku Cresu

Izvor: Cikloprom

Tablica 3.8. Biciklistička događanja u Primorsko-goranskoj županiji u 2018. godini

R. br.	Mjesec	Naziv	Organizator	Mjesto	Subregija	Tip
1	siječanj	Generator SNOW MTB	Generator Race	Delnice	Gorski kotar	utrka
2	siječanj	ZLIK Zimska liga Istre i Kvarnera	BBK Team Rodeo	Viškovo	Riječki prsten	XC utrka - liga
3	veljača	Zimsko lice Platka - MTB snow ride	Goranski sportski centar d.o.o.	Platak	Riječki prsten	biciklijada
4	ožujak	Zimska liga Istre i Kvarnera		Jelenje	Riječki prsten	XC utrka - liga
5	travanj	Memorijalna biciklijada za Dejana i Dalibora	Triatlon klub Rival	Dražice - Jušići	Riječki prsten	biciklijada
6	travanj	Kastavska biciklijada	TZ Grada Kastva, TA Da Riva i Promotiv Travel	Kastav	Riječki prsten	rekreativna biciklijada
7	travanj	Mitas 4 islands MTB stage race	Adria Bike	Baška/Rab/Lošinj/ Cres	Otoci	etapna MTB utrka
8	travanj	Krk in MOtion	TZ Općine Omišalj, TZ Općine Malinska i Promotiv Travel	Njivice - Malinska	Otoci	biciklijada i MTB utrka
9	travanj	Putevima šparoga	TZ Općine Mošćenička Draga i Promotiv Travel	Mošćenička Draga	Opatijska rivijera	biciklijada
10	travanj	Eko bike	BK Grobnik	Grobnik	Riječki prsten	biciklijada
11	travanj	UCI MTB World Cup Downhill Lošinj	MTB Trbovlje SLO	Mali Lošinj	Otoci	<i>downhill</i> utrka
12	travanj	Tour of Croatia	Top Sport Events i Udruga Bike event	Crikvenica - Učka	PGŽ	cestovna etapna utrka
13	travanj	gRab the bike and ride for Pinokio	TZ Grada Raba	Rab	Otoci	biciklijada
14	svibanj	Đir po Puntu	TZ Općine Punat, BBK otok Krk i Infinity sport	Punat	Otoci	biciklijada
15	svibanj	Proljetna biciklijada Grobnik	TZ Općine Čavle, BK Grobnik	Grobnik	Riječki prsten	biciklijada
16	svibanj	XCM Maraton Crikvenica	BK Crikvenica	Crikvenica	Crikvenička rivijera	XC maraton
17	svibanj	Creska proljetna biciklijada	Cres Insula Activa i DND Cres	Cres	Otoci	biciklijada
18	svibanj	Dobrinjski đir	TZ Općine Dobrinj, BBK Otok Krk i Infinity Sport	Dobrinj	Otoci	biciklijada
19	svibanj	Krk bike story	TZ Grada Krka i Promotiv Travel	Krk	otoci	biciklijada
20	svibanj	Vertikalno lice Platka - MTB utrka		Platak	Riječki prsten	
21	svibanj	Crna ovca Black sheep night ride	TZ Općine Baška, Studio Conex i Promotiv Travel	Baška	Otoci	biciklijada
22	svibanj	Bakar bike	TZ Grada Bakra i Promotiv Travel	Bakar	Riječki prsten	biciklijada

R. br.	Mjesec	Naziv	Organizator	Mjesto	Subregija	Tip
23	svibanj	Rent-a-bikeRI	Medicinski fakultet Rijeka	Fužine	Gorski kotar	biciklijada
24	svibanj	Đir po Dubašnici	TZ Općine Malinska i BBK Marun	Malinska	Otoci	biciklijada
25	svibanj	Gro Alps Bike Marathon	BK Grobnik	Grobnik	Riječki prsten	MTB maraton
26	lipanj	S bicikletun po Loze i Lužine	TZ Grada Kastva	Kastav	Riječki prsten	biciklijada
27	lipanj	Trofej Učke	BK Rijeka	Matulji	Opatijska rivijera	cestovna utrka
28	lipanj	MTB uspon na Učku	BBK Team Rodeo	Mošćenička Draga	Opatijska rivijera	MTB utrka
29	lipanj	MTB utrka Enduro Tršće	Ronin Sport d.o.o.	Tršće	Gorski kotar	enduro utrka
30	lipanj	XCM Rab Big 4	BK Spalatum i BK Campetto	Rab	Otoci	MTB maraton
31	srpanj	Ravnogorskim zelenim stazama	Futurum Montis	Ravna Gora	Gorski kotar	rekreativna biciklijada
32	srpanj	Gorski kotar Rike Tour	TZ Gorskog kotara i Promotiv Travel	Gorski kotar	Gorski kotar	višednevna biciklijada
33	kolovoz	Kamenjakova goranska biciklijada	TZ Gorskog kotara i Promotiv Travel	Čabar	Gorski kotar	višednevna biciklijada
34	kolovoz	BOJ - Biciklom oko jezera	TZ Općine Lokve i BK Lokve	Lokve	Gorski kotar	XC biciklijada
35	kolovoz	Sva lica Platka Sport Fest bike đir	DSR Kvarner	Platak	Riječki prsten	biciklijada
36	kolovoz	Vrbnik Wine&bike Night - OTKAZANO ZBOG KIŠE	TZ Općine Vrbnik i Croatian Backroads	Vrbnik	Otoci	biciklijada
37	kolovoz	Fužine2 Sea	Adria Bike	Fužine	Gorski kotar	MTB utrka
38	rujan	Trnduro4Fun	BBK Team Rodeo	Jelenje	Riječki prsten	enduro utrka
39	rujan	Ljeto na Platku		Platak	Riječki prsten	biciklijada
40	rujan	Biciklijada Stara Sušica	Udruga Futurum montis	Ravna Gora	Gorski kotar	biciklijada
41	rujan	King of Učka	Ad Natura Sport i Top Sport Events	Ičići	Opatijska rivijera	cestovna utrka
42	rujan	Belica Bike	SRK Rika	Kastav	Riječki prsten	biciklijada
43	rujan	Downhill prvenstvo Hrvatske	Ronin Sport d.o.o.	Tršće	Gorski kotar	<i>downhill</i> utrka
44	rujan	Granfondo <i>Putevima Frankopana</i>	BK Rijeka		Gorski kotar	cestovna utrka
45	listopad	Osvoji crni biser	BBK Otok Krk i Infinity sport	Punat	Otoci	biciklijada
46	listopad	E biciklijada Baška - Krk - Baška	Udruga 'Moj otok'	Baška - Krk	Otoci	biciklijada
47	listopad	Krk'n'roll MTB maraton BOF	Adria Bike	Baška	Otoci	MTB maraton
48	listopad	Mrak Bike	BBK Marun	Lovran	Opatijska rivijera	biciklijada
49	listopad	Panorama Vinodola	BK Crikvenica	Crikvenica	Crikvenička rivijera	biciklijada
50	prosinac	Božićno-novogodišnja biciklijada	BK Mag	Rab	Otoci	biciklijada

Izvor: lokalne turističke zajednice, biciklistički klubovi

3.3.12. Biciklistički vođači

U Primorsko-goranskoj županiji u dva je navrata održana edukacija biciklističkih vođača koju je održala Istarska razvojna turistička agencija - IRTA d.o.o., u suradnji s TZ Općine Viškovo u listopadu 2015. godine na Ronjgima te u suradnji s TZ Kvarnera u veljači 2018. godine u Kostreni i Malinskoj. Na tim edukacijama uspješno su educirana 34 biciklistička vođača. Osim navedenog, u travnju 2015. godine u Vrsaru je edukaciju završilo 6 biciklističkih vođača u sklopu projekta „Gorski kotar Bike“. S obzirom na to da u PGŽ postoji veliki interes za pohađanjem edukacije biciklističkih vođača, pojedini polaznici licencu su stekli na edukacijama u ostalim dijelovima Hrvatske pa tako danas u Primorsko-goranskoj županiji imamo 45 licenciranih biciklističkih vođača.

Edukacija je osposobila stručni kadar biciklističkih vođača te istovremeno dala polaznicima znanje i poticaj za daljnje bavljenje aktivnostima u cikloturizmu što će kroz sljedeće duže razdoblje stvoriti specijaliste za razvoj cikloturizma koji će biti na raspolaganju javnom i privatnom sektoru, a izvjesno je da će pokrenuti i ostale poduzetničke aktivnosti u cikloturizmu. Kao primjer tih aktivnosti navedimo dopunu postojećih i kreiranje novih biciklističkih ruta, organizaciju i potporu biciklističkih događanja te pomoć u održavanju postojećih biciklističkih staza.

Treba napomenuti da su prethodno spomenute agencije koje se specijalizirano bave *outdoor* ponudom, a posebice biciklističkom, također imale svoj kadar na edukaciji za biciklističke vođe koji su uspješno završili edukaciju. Od ukupnog broja polaznika otprilike njih trećina se aktivno ili povremeno bavi vođenjem cikloturističkih grupa, a najmanje 80% ostaje ih aktivno u zajednici na projektima cikloturizma - osmišljavanje i izrada biciklističkih ruta, organiziranje biciklističkih manifestacija, održavanje staza, fotografiranje, održavanje mrežnih stranica i dr.

3.4. Procjena stanja cikloturističke potražnje s usporedbom stanja u Primorsko-goranskoj županiji

Razvoj cikloturizma u PGŽ nije u začetku jer inicijativa za takvom vrstom ponude postoji više od dvadeset godina. Brojni gosti koji posjećuju Kvarner automobilom, biciklima istražuju destinaciju. Dobro znaju što Kvarner nudi i zbog čega dolaze. Prvenstveno zbog vožnje biciklom uz more, odnosno po obalnim šetnicama i stazama.

Međutim, za snažniji razvoj cikloturističke ponude nedostaje infrastruktura: mreža uređenih i održavanih biciklističkih ruta/staza, standardizirana regionalna signalizacija, uslužni servisi, povezanost među otocima, specijalizirani biciklistički sadržaji, promocijski alati i manifestacije.

Susjedne regije (Istra) i države (Slovenija, Italija, Austrija) krenule su također prije dvadesetak godina u razvoj cikloturizma, ali s jasnim smjernicama kompletne ponude u destinaciji pa tako danas cikloturisti, osim prirodnih i kulturno-povijesnih sadržaja, prvenstveno traže uređene i markirane staze, specijalizirani smještaj i usluge podređene takvom tipu turista. Iz tog razloga navedene destinacije iz godine u godinu bilježe sve veći broj cikloturista.

Primorsko-goranska županija ima izuzetno veliki potencijal za snažniji razvoj cikloturizma prvenstveno zbog svog geografskog položaja, prirodne raznolikosti, atraktivne i raznolike konfiguracije terena, ali nedostaje joj bolja koordiniranost.

Primorsko-goranska županija ima razvijen sustav cikloturizma koji obuhvaća velik broj komponenti od kojih se cikloturizam sastoji. No, sustavni razvoj još uvijek je u rukama malog broja ljudi te se usluga i lokalni razvoj zasniva na inicijativi privatnog sektora – agencija s biciklističkom ponudom i biciklističkih klubova uz podršku lokalnih turističkih zajednica

3.5. Suradnja glavnih dionika u području cikloturizma

Uzimajući u obzir velik broj različitih dionika, uspješna implementacija Operativnog plana razvoja cikloturizma PGŽ neće biti moguća bez njihove kvalitetne suradnje. Najvažniji od svih dionika je **Primorsko-goranska županija** koja bi trebala koordinirati radom svih dionika.

Temeljni sustav za razvoj turizma jest **TZ Kvarnera** sa sustavom lokalnih turističkih zajednica. U području cikloturizma, na razini sustava turističkih zajednica ostvareni su brojni zajednički projekti (primjerice Gorski kotar Bike, Krk Bike, Bike Rijeka) koji se temelje na međusobnoj suradnji, ali i pojedinačni projekti na lokalnoj razini. Aktivnosti u cikloturizmu realizirane su sukladno godišnjim programima turističkih zajednica i putem dobivenih bespovratnih potpora Ministarstva turizma RH i HTZ-a. Ove inicijative s terena upravo su razlog današnje dobre pozicije cikloturističke ponude. Razvoj tih projekata potaknuo je razvoj brojnih elemenata cikloturizma.

Slika 3.13. Biciklističke utrke u PGŽ

Izvor: Arhiva TZ Općine Baška i TZ Grada Rijeke

Bitnu komponentu razvoja cikloturizma čine **biciklistički klubovi (udruge)** koji su u većini slučajeva glavni organizatori biciklističkih manifestacija, od rekreativnih do natjecateljskih. Brojni pojedinci iz klubova angažirani su u različitim aktivnostima turističkog sektora, pohađali su edukaciju za biciklističke vodiče te se aktivno bave vođenjem, a uključeni su i u razvoj cikloturističkih proizvoda na lokalnoj razini, kreiranjem biciklističkih staza/ruta, uređenjem i održavanjem staza, radnim akcijama čišćenja okoliša i slično. Na području županije djeluje petnaest biciklističkih klubova (stanje listopad 2018.) koji imaju važeće i usklađene statute, te aktivno djeluju.

Osim ovih dionika, za razvoj cikloturizma važni su i ostali partneri i institucije koji su uključeni u izradu ovog Operativnog plana ili su dali konkretne i vrijedne informacije za donošenje zaključaka.

Hrvatske ceste d.o.o., Županijska uprava za ceste PGŽ i jedinice lokalne samouprave imaju važnu ulogu u razvoju cikloturizma iz razloga što većina biciklističkih ruta vodi po državnim, županijskim, lokalnim i nerazvrstanim cestama koje su ključne za izgradnju biciklističke infrastrukture. One čine ključan čimbenik planiranja i ulaganja u izgradnju i održavanje cikloturističke infrastrukture (traka/prometnica) te odobravanja i investiranja u signalizaciju.

Hrvatske šume d.o.o. važan su dionik u razvoju cikloturizma, osobito na području Gorskog kotara koji je preko 85% prekriven šumom, te većina biciklističkih staza prolazi šumskim područjem. Kretanje biciklista šumom regulirano je Zakonom o šumama, člankom 21. (NN 68/2018). Fizičke osobe mogu se slobodno kretati šumama i šumskim zemljištima kao posjetitelji šuma, ali preuzimaju sve rizike kojima su izloženi prilikom kretanja šumom ili šumskim zemljištem.

Radne aktivnosti Hrvatskih šuma u šumi odvijaju se od ponedjeljka do subote u vremenu od 6 do 16 sati te su mogući neki od rizika prilikom kretanja kroz šumu: nailazak na kamione za prijevoz drva, pijeska i sl., nailazak na mehanizaciju koja se koristi u proizvodnji u šumarstvu, opasnosti od obaranja stabala na/uz prometnice i drugo.

Šumsko-gospodarsko područje preklapa se s lovnim područjem jer se na području uprave šuma nalaze i lovišta u državnom vlasništvu ili u zakupu lovačkih društava. Tako se na istom području osim šumarskih radova odvijaju i radovi na očuvanju stabilnosti i bioraznolikosti divljači pa se povećava opasnost od kretanja prilikom organiziranja lova u lovnim sezonama.

Prilikom organiziranja biciklističkih događanja predlaže se obavezno traženje suglasnosti od Hrvatskih šuma kao i od lovozakupnika lovišta na tom području. U toj suglasnosti naveli bi se uvjeti i ograničenja na području na kojem se organiziraju događaji. U suradnji sa Šumarijom potvrdilo bi se ima li ili nema na izabranim rutama biciklističkog događaja šumskih radova te koje bi se mjere opreza trebale poduzeti prilikom obavljanja istih i sl. Također, predlaže se i obavještanje nadležnog lovačkog društva kako bi se utvrdilo ima li planiranog lova ili nekih drugih aktivnosti na tom području za vrijeme planiranih aktivnosti.

Javni prijevoz

HŽ Putnički prijevoz d.o.o. trenutno raspolaže s četirima vlakovima s mogućnošću prihvata i prijevoza bicikla na relaciji Zagreb - Rijeka od čega su dva direktna vlaka (4000 i 702) dok su ostali s presjedanjem (4000, 702, 4064 i 821). Na relaciji Rijeka - Zagreb voze dva vlaka s mogućnošću prijevoza bicikala (703 i 4001). Cijene prijevoza bicikala u jednom smjeru kreću se od 15,00 do 35,00 kn, ovisno o udaljenosti destinacije. U voznom parku HŽ-a postoji 16 vagona s mogućnošću prihvata 3 bicikla te 12 vagona za prihvata 10-30 bicikala po vagonu.

Zbog povremenog remonta pruga na određenim dionicama nema mogućnosti razvijanja posebne ponude za bicikliste jer se prilikom remonta koriste zamjene autobusima kojima nije moguć prijevoz bicikala.

U HŽ-u ističu otvorenost za suradnju u organizaciji prijevoza biciklista do mogućih destinacija prema upitima od strane turističkih zajednica, turističkih agencija i ostalih zainteresiranih subjekata kao i za dogovore oko budućeg razvoja cikloturizma jer smatraju da u PGŽ za to postoji veliki potencijal.

Svakako je važna i dobrodošla suradnja i komunikacija s turističkim zajednicama gradova/općina u kojima postoji željeznička infrastruktura.

Brodski prijevoznici su važan dionik cikloturizma radi povezivanja otoka i obale, te međuotočnu povezanost. Na području Primorsko-goranske županije brodski prijevoz vrše tvrtke Jadrolinija Rijeka, Rapska plovidba d.d., Catamaran line d.o.o. Split, Marinero Tours d.o.o. i Porat Ilovik d.o.o.

Na Riječkom okružju djeluje jedanaest lokalnih linija:

- 332 Valbiska (Krk) - Merag (Cres),
- 334 Brestova - Porozina (Cres),
- 338 Valbiska (Krk) - Lopar (Rab),
- 9309 Rijeka - Rab - Novalja (Pag),
- 9308 Rijeka - Cres - Martinšćica - Unije - Susak - Ilovik - Mali Lošinj,
- 310 Mali Lošinj - Srakane Vele - Unije - Susak - Mali Lošinj,
- 401 Zadar - Ist - Olib - Silba - Premuda - Mali Lošinj,
- 337 Stinica - Mišnjak (Rab),
- 9141 Pula - Unije - Susak - Mali Lošinj - Ilovik - Silba - Zadar,
- 311 Ilovik (otok Ilovik) - Mrtvaška (Mali Lošinj),
Crikvenica - Šilo (Krk) - županijska brodska linija.

Jadrolinija je društvo za linijski pomorski prijevoz putnika i tereta sa stoljetnom tradicijom. Osnovana je 20. siječnja 1947. godine u Rijeci, a nasljednica je raznih udruživanja malih brodara obalne plovidbe još od 1872. godine. Povezivanjem otoka s kopnom na hrvatskoj strani Jadrana, Jadrolinija ostvaruje svoju osnovnu zadaću. Djelatnost Jadrolinije, prijevoz putnika i vozila, izrazito je sezonskog karaktera i pod velikim utjecajem turizma. Luka Rijeka nije povezana međunarodnim linijama s gradovima na južnom dijelu Jadrana ili susjednom Italijom.

Linije Valbiska - Merag, Valbiska - Lopar, Brestova - Porozina, Mali Lošinj - Unije - Susak - Mali Lošinj, Ilovik - Mrtvaška i Zadar - Mali Lošinj su brodske linije s mogućnošću prihvata bicikala, dok su linije Rijeka - Rab - Novalja i Rijeka - Cres - Mali Lošinj katamarani koji nemaju mogućnost prijevoza bicikala. Trajektne linije na relacijama Valbiska - Merag i Brestova - Porozina prometuju svakodnevno, s trinaest vožnji dnevno u jednom smjeru tijekom ljetne sezone, dok na relaciji Valbiska - Lopar trajekt vozi četiri puta dnevno. Katamaranske linije prometuju svakodnevno tijekom čitave godine s jednim polaskom u danu.

Rapska plovidba d.d. održava trajektnu liniju 337 na relaciji Stinica - Mišnjak i obratno. Broj linija u danu, prema važećem plovidbenom redu za 2018. godinu, iznosi 13 povratnih putovanja u zimskim mjesecima do 23 povratna putovanja u visokoj sezoni. Tome treba pridodati otprilike 20% dodatnih putovanja tijekom sezone. Otok Rab i otok Pag povezani su brodskom linijom Rab (luka Rab) - Lun

(luka Tovarnele/Pag). Prijevoz se vrši brodicama koje u jednom smjeru mogu prevesti do sedam bicikala. U sezoni (srpanj/kolovoz) broдика plovi svakodnevno (3 puta dnevno), u međusezoni također svakodnevno (1 do 3 puta dnevno), te izvan sezone 3 puta tjedno (ponedjeljkom, srijedom i petkom). Sezonska cijena prijevoza bicikla i osobe iznosi 40,00 + 40,00 kn u jednom smjeru, odnosno 60,00 + 60,00 kn za povratno putovanje.

Na sva četiri broda koja su u floti Rapske plovidbe d.d. moguće je prevoziti bicikle. Rapska plovidba d.d. vodi propisane evidencije vezane za prodaju karata pa tako i evidenciju prodanih karta putnicima koji putuju biciklom. U 2017. godini evidentirano je 1622 putnika koji su putovali biciklom. Rapska plovidba sustavno ulaže u unapređenje usluga na postojećim brodovima, kao i u gradnju novih brodova, u cilju podizanja standarda na dobrobit svih korisnika njihovih usluga pa tako i onih koji dolaze biciklima.

Catamaran line d.o.o. Split državna je brzobrodaska linija (9141) koja povezuje Pulu - Unije - Susak - Mali Lošinj - Ilovik - Silbu - Zadar u oba smjera. U visokoj sezoni (srpanj, kolovoz) linija vozi pet puta tjedno, zatim u niskoj sezoni (lipanj, rujanj) dva puta tjedno te u ostalom dijelu godine jednom tjedno. Ovaj katamaran nema mogućnost prijevoza bicikala.

Katamaranska linija kapaciteta 350 sjedećih mjesta prometuje cijele godine te je sufinancirana od strane gradova i županija koje povezuje. Iz tog razloga bi te institucije trebale tražiti od brodara da osigura određeni broj mjesta za prijevoz bicikala.

Županijska brodska linija Crikvenica – Šilo (otok Krk) prometuje tijekom cijele godine, u sezoni svakodnevno s trinaest polazaka u danu te izvan sezone tri do četiri polazaka u danu, osim nedjelje. Prijevoz putnika vrši brodar *Marinero Tours d.o.o.* iz Dramlja.

Autobusni i taksi prijevoz - Autobusni prijevoznici nemaju mogućnost prijevoza bicikli na području Primorsko-goranske županije. Ponekad su spremni ukrcati bicikl u prtljažnik kao prtljagu, ako imaju dovoljno mjesta, što je prilično ograničeno, a u sezoni gotovo nemoguće. Taksisti koji raspolažu kombi vozilima, najčešće su u mogućnosti prevesti nekoliko bicikala, dok na osobnim taksi automobilima nisu montirani nosači za bicikl i takav prijevoz nije moguć.

Zbog visokog intenziteta prometa gradom Rijekom i općenito dijelom Jadranske magistrale bit će neophodno riješiti problem mogućnosti premoštenja kritičnih dionica. Zabilježena je inicijativa prijevoznika *Arriva Hrvatska d.o.o.* na srednjedalmatinskom otoku Hvaru montažom nosača za bicikle na zadnji kraj autobusa. Valja inzistirati na daljnjem razvoju ove usluge i uvođenju u ponudu prijevoza u ostalim krajevima Hrvatske, osobito u priobalnim županijama.

Zračni prijevoz - Primorsko-goranska županija dostupna je i zračnim putem. Otvorena su dva aerodroma za međunarodni zračni promet: Zračna luka Rijeka na otoku Krku i Zračno pristanište Mali Lošinj. Prihvatni kapacitet zračnih luka nije dovoljno iskorišten, dok su njihov broj i lokacije zadovoljavajuće.

Hrvatska gorska služba spašavanja (HGSS) je nacionalna, dobrovoljna, stručna, humanitarna i nestranačka udruga javnog značaja čiji su osnovni ciljevi sprečavanje nesreća, spašavanje i pružanje prve medicinske pomoći u planini i na

drugim nepristupačnim područjima i u izvanrednim okolnostima kod kojih pri spašavanju i pružanju pomoći treba primijeniti posebno stručno znanje i upotrijebiti tehničku opremu za spašavanje u planinama u svrhu očuvanja ljudskog života, zdravlja i imovine. Na području Primorsko-goranske županije djeluju Stanica Rijeka i Stanica Delnice. Prema podacima Stanice Rijeka broj intervencija vezanih za bicikliste kretao se od jedne intervencije (2015., 2016. i 2018. godine) do pet intervencija (2017. godine) na području Učke, Raba, Cresa, Lošinja, Gumanca, Krka. Uzroci su uglavnom nepoznavanje terena i dezorijentacija.

U navedenu statistiku nisu uključene intervencije koje su spašavatelji odradili navođenjem izgubljenih osoba putem telefona bez izlaska na teren, kao ni zbrinjavanje ozljeda kod osiguranja brdsko-biciklističkih utrka na kojima su članovi angažirani. HGSS je uglavnom angažiran od strane organizatora biciklističkih manifestacija za osiguranje biciklističkih utrka koje se odvijaju na nepristupačnom području. To su utrke "Downhill Lošinj" (svjetsko prvenstvo), utrka „Trnduro“ na Trnovici, utrka "4 Island" (otoci Krk, Rab, Cres, Lošinj), utrka "Fužine 2 Sea", utrka "Gro Alps". Članovi HGSS-a surađivali su na izradi karte otoka Raba, karte Lošinja te su bili aktivni članovi radne skupine projekta „Kvarner Outdoor“ 2013. godine.

Goranski sportski centar d.o.o. društvo je registrirano za održavanje, upravljanje i korištenje sportskih i drugih objekata, pružanje usluga u turizmu, sportsku rekreaciju, sportske pripreme, organiziranje i vođenje sportskog natjecanja, djelatnost upravljanja i gospodarenja žičarama i drugo, čiji su osnivači Primorsko-goranska županija, Grad Delnice i Općina Čavle. GSC aktivno sudjeluje na kreiranju, vođenju i realizaciji razvojnih projekata, u skladu sa zahtjevima lokalne i regionalne zajednice te uspješno upravlja sportskim objektima u Delnicama i Regionalno sportsko-rekreacijskim i turističkim centrom Platak. Platak je strateški kapitalni projekt Primorsko-goranske županije, čime se želi postići status vodećeg ljetnog i zimskog izletišta u Hrvatskoj.

Platak je kao izletište vrlo zanimljiv biciklistima zbog brojnih atraktivnih brdskih MTB staza i žičare kojom se nudi mogućnost prijevoza biciklista na vrh jedne od staza. Od tamo slijedi spust po novouređenoj crvenoj *downhill* stazi dužine 1474 metra ili zelenoj *flow* stazi dužine 2019 metara. Razvoj ovog biciklističkog segmenta predstavlja vrlo velik potencijal jer uz dodatna ulaganja centar može postati jedan od najatraktivnijih *bike park* centara u Hrvatskoj s najljepšim pogledom.

4. SWOT ANALIZA

SWOT analizom nastoji se identificirati strategija kojom će se na najbolji način iskoristiti snage i minimalizirati slabosti, te kapitalizirati prilike i minimalizirati prijetnje. Cilj je analize da se minimaliziraju slabosti uz istovremeno povećanje snage destinacije, uz što bolje korištenje prilika i istovremeno smanjenje prijetnji iz okruženja. Ova SWOT analiza temeljena je na analizi provedenoj za potrebe izrade Master plana turizma Kvarnera do 2020. godine, a upotpunjena je elementima iz Akcijskog plana cikloturizma RH. Temeljem SWOT analize formulirat će se ciljevi i razvojni projekti ovog Operativnog plana.

Regija Kvarner podijeljena je na osam turističkih cjelina koje nude raznovrsne mogućnosti aktivnog odmora, raznoliku konfiguraciju terena i podloge za vožnju biciklom po označenim i neoznačenim biciklističkim rutama s cjelokupnom pratećom ugostiteljskom, izletničkom, smještajnom i servisnom ponudom, a tu je i javni prijevoz: željeznica Zagreb – Karlovac – Delnice – Rijeka i brodovi/trajekti prema kvarnerskim otocima. Posebnost regije, kao poveznice između kontinentalne i obalne Hrvatske je mreža odličnih brdsko-biciklističkih terena i ruta za sve ljubitelje prirode, strmina, vidikovaca i terenske vožnje (off-road).

Tablica 4.1. SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> – raznolikost prirode i krajolika, očuvanost prirode – krajobrazna, geološka i bioraznolikost – povoljni klimatski uvjeti u većem dijelu godine – povoljan geoprometni položaj – blizina emitivnih tržišta – tradicija u turizmu – mnoštvo označenih atraktivnih biciklističkih ruta/staza – stručni kadar (licencirani biciklistički vodiči) – interes sustava turističkih zajednica za koordinirani rad na razvoju cikloturizma – velik broj materijalnih i nematerijalnih kulturnih dobara – visok stupanj razvijenosti turističke ponude – turistička valorizacija zaštićenih prirodnih područja – visoka razina osobne sigurnosti – umreženost u važne međunarodne biciklističke rute (EuroVelo 8) – razvijena smještajna i ugostiteljska ponuda (<i>bike-friendly</i> standardi) – razvijena sportska infrastruktura – razvijena gastronomija i wellness ponuda – domaćinstvo TOP biciklističkih utrka – ponuda specijaliziranih biciklističkih sadržaja (<i>bike-parkovi</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> – nedovoljan broj posebno uređenih biciklističkih staza i traka odvojenih od ostatka prometa – neprimjereno trasiranje nekih biciklističkih ruta – nepovezanost ruta – slaba i neujednačena prometna i turistička signalizacija – koncentracija manifestacija u pojedinim mjesecima (proljeće/jesen) – nepostojanje prepoznatljivog logotipa i slogana za „Kvarner bike“ proizvod – nepostojanje zajedničkog cikloturističkog proizvoda Kvarnera (<i>biciklistička karta, mobilna aplikacija</i>) – nedovoljna prometna povezanost otoka i obale, kao i međuotočna povezanost – slabe mogućnosti prijevoza bicikala, naročito autobusima i katamaranima – visoke cijene trajektnog prijevoza za bicikle – nedovoljna ponuda pratećih usluga (najam, prijevoz, servisi) – nedostatak smještajnih kapaciteta u unutrašnjosti (Gorski kotar) – prepoznatljivost brenda Kvarner – sezonalnost turističkog prometa i aktivnosti, posebice na otocima

PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> – stvaranje kvalitetne i sveobuhvatne biciklističke infrastrukture (staze, rute, prometnice, bike-parkovi) – velik udio površina zaštićenih u okviru programa NATURA 2000 – širenje <i>bike-share</i> sustava u glavnim turističkim odredištima – standardizacija kvalitete te prepoznatljivost ponude kroz razvoj novih vizualnih standarda – potencijal unutrašnjosti za produženje sezone i povećanje turističke ponude kroz ponudu aktivnog odmora – standardizacija kvalitete te prepoznatljivost <i>outdoor</i> ponude kroz razvoj novih standarda – ukidanje granične kontrole prema Sloveniji nakon ulaska u Schengenski režim kretanja – uređenje EuroVelo rute br. 8 – dizanje razine stručnih znanja vezanih uz cikloturizam – korištenje novih tehnologija, u području informiranja i kartografije – podizanje ekološke svijesti i poticanje korištenja bicikala – cjelogodišnje turističko poslovanje – pozitivni globalni turistički i <i>outdoor</i> trendovi – raspoloživost sredstava iz EU fondova za projekte vezane za cikloturizam – projekt EPK 2020 	<ul style="list-style-type: none"> – brži razvoj cikloturizma u ostalim susjednim obalnim županijama (npr. Istarska) te njihovo profiliranje kao vodeće biciklističke destinacije u regiji – nedostatak sredstava za financiranje prometne infrastrukture – nemogućnost razvoja cikloturističke infrastrukture zbog preizgrađenosti obale i otoka, zakonske regulative, imovinsko-pravnih problema i sl. – nedovoljna zainteresiranost privatnog sektora za proširenje i poboljšanje ponude za cikloturiste – problematika vlasništva zemljišta po kojem prolaze staze – porast broja prometnih nesreća u kojima sudjeluju biciklisti – porast automobilskeg prometa – nedovoljno povlačenje sredstava iz fondova EU – nedostatak kvalificirane radne snage u turizmu – smanjene mogućnosti djelovanja malih kontinentalnih turističkih zajednica – degradacija turističkih resursa uslijed pretjeranog korištenja i posjećenost

Izvor: Master plan razvoja turizma Kvarnera 2016.-2020., Akcijski plan cikloturizma RH i vlastite procjene autora Operativnog plana

4.1. Prednosti

Kvarner kao destinacija ima cijeli niz komparativnih prednosti poput atraktivnog terena, prometne povezanosti, turističke infrastrukture, jedinstvenog i raznolikog krajolika. Povoljni klimatski uvjeti dozvoljavaju vožnju biciklom u većem dijelu godine, posebice na otocima (Krk, Lošinj, Cres, Rab). Kvarnerski otoci imaju šansu pozicionirati se kao TOP cikloturistička destinacija jer gotovo da i ne postoji ovako jedinstven koncept otočnog biciklizma prema kojem se bicikl može voziti svaki dan na drugom otoku. Konfiguracija terena na otocima je izuzetno atraktivna, imaju dovoljnu visinu da se s njihovih uzvisina pružaju nezaboravni pogledi. Stoljetna turistička tradicija, visok stupanj turističke razvijenosti i mnoštvo postojećih biciklističkih staza (ruta) daje izvrsnu osnovu za daljnji napredak i unapređenje kvalitete ovog selektivnog oblika turizma. Povoljnom prometnom položaju županije i dobroj prometnoj povezanosti valja pridodati veliku atrakcijsku osnovu, bogatu kulturno-povijesnu baštinu, zaštićena prirodna područja (NP Risnjak, PP Učka) i bogate vodne resurse.

Kvarner je domaćin nekoliko značajnih međunarodnih biciklističkih utrka, poput utrke „Mitas 4 Islands“, „Tour of Croatia“, „UCI MTB World-Cup Downhill Lošinj“, „Krk'n'roll MTB maraton“, „Fužine2Sea“ i drugih. Utrke su dobar način privlačenja obitelji na odmor jer se često putovanja planiraju prema utrkama. Natjecatelji najčešće putuju s prijateljima, supružnicima, djecom, osobito u pred i sezoni što utječe na povećanje turističkog prometa.

4.2. Nedostaci

U turističkoj ponudi Kvarnera nedostaju neki osnovni parametri koji čine biciklističku destinaciju potpunom: umrežene i uređene biciklističke staze, standardizirana signalizacija, vizualna prepoznatljivost. Kvarneru kronično nedostaje specijaliziranih biciklističkih hotela, destinacijskih biciklističkih karata, uređenih putova, cestovnih pravaca, kvalitetnih servisa i usluge najma bicikala, educiranih turističkih djelatnika, senzibilizirana lokalna zajednica, itd.

Veliki problem je ulaganje u infrastrukturu te prespora realizacija cikloturističkih projekta u odnosu na susjedne (inozemne) biciklističke regije. Nedovoljna prometna međuotočna te povezanost otoka i obale, nemogućnost prijevoza bicikala svim prometnim sredstvima, problemi su koje treba žurno riješiti. Značajna slabost destinacije jest i sezonalnost turističkih aktivnosti i rada smještajnih i ugostiteljskih objekata.

4.3. Mogućnosti

Prilika za destinaciju je stvaranje kvalitetne i sveobuhvatne biciklističke infrastrukture uz razvoj novih cikloturističkih proizvoda. Brojne atrakcije te izvrsna konfiguracija terena pružaju povoljne lokacije za izgradnju dodatnih biciklističkih sadržaja (bike-parkovi, *enduro*, *downhill*, *freeride* i slični sadržaji), a time i dodatno profiliranje Kvarnera u odnosu na okruženje i konkurenciju. Prilike se nalaze u predivnim prirodnim lokalitetima čija je glavna konkurentnost blizina mora i gora; Učka sa svojim strmim obroncima ponad Opatijske rivijere, Platak sa šumskim prostranstvima i jedinstvenim vizurama na obalu i otoke, te Gorski kotar kao područje očuvane prirode i velikih šumskih i vodnih bogatstava. Staze u županiji moguće je lako povezati i nadovezati na rute u susjednim županijama (Istarskoj, Karlovačkoj i Ličko-senjskoj). Kao osobita prirodna povezanost između Kvarnera i Istre ističe se PP Učka s brojnim mogućnostima razvoja zajedničke *outdoor* ponude (staze, manifestacije, turistički paketi).

4.4. Ograničenja

Primorsko-goranska županija susjedna je županija Istarskoj koja slovi kao vodeća hrvatska cikloturistička destinacija. Istarska županija cikloturistički razvojni put započela je još prije dvadesetak godina te je interesno postavila javno-privatno partnerstvo između hotelskih kuća Valamar riviera, Maistre, Plave lagune, Aminess, Arena turista i Istarske županije putem agencije IRTA. Istra je prepoznata također po brendu „Parenzane“, trasi stare uskotračne željeznice koja je povezivala Trst s Porečom u dužini 123 km. Sličan brend PGŽ ne prepoznaje.

Među ograničenjima svakako treba voditi računa o nedostatku sredstava za financiranje prometne infrastrukture i pratećih cikloturističkih sadržaja. Nadalje, preizgrađenost obale i otoka, neriješeni imovinsko-pravni odnosi i zakonska

regulativa mogu usporiti razvojni proces i usklađenje biciklističke infrastrukture sa zahtjevima modernog cikloturista.

Slika 4.1. Motiv iz Riječkog prstena

Izvor: arhiva TZ Grada Rijeke

5. VIZIJA I CILJEVI RAZVOJA DO 2020. GODINE

Definiranje smjernica razvoja cikloturizma u Primorsko-goranskoj županiji temelji se na provedenoj analizi snaga i slabosti, odnosno prilika i prijetnji uz jasno definiranje vizije. Željena slika temelji se na zajedničkim interesima svih dionika u cikloturizmu, njihovim očekivanjima i spremnosti za ulaganje u razvoj cikloturizma te je usklađena s trendovima na suvremenom turističkom tržištu.

Vizija razvoja cikloturizma Primorsko-goranske županije do 2020. godine

Primorsko-goranska županija jedna je od razvijenijih cikloturističkih destinacija na hrvatskoj obali s razvijenom mrežom sigurnih, uređenih, standardiziranih i opremljenih biciklističkih ruta koje prolaze atraktivnim krajolicima kao i ponudom visokokvalitetnog cikloturističkog proizvoda i ostalih popratnih sadržaja.

Ključne aktivnosti u destinaciji usmjerene su na intenzivniji razvoj cikloturizma. Uz postojeće biciklističke staze i rute izgrađuju se i projektiraju nove dionice, u cijelosti se primjenjuje sustav standardizirane biciklističke signalizacije, *Bike&Bed* ponuda nadopunjena je novim smještajnim objektima u hotelima i obiteljskom smještaju, cikloturistu su na raspolaganju servisi, najam bicikala, prijevoz u destinaciji i ostale usluge, tiskaju se i redovito distribuiraju kvalitetni informativni i promotivni materijali. Županija djeluje kao jedinstvena destinacija u kojoj se projekti realiziraju zajedničkim planiranjem, što ima pozitivne učinke na ekonomske i socijalne uvjete stanovništva te podizanje kvalitete njihova života. Primorsko-goranska županija postaje destinacija s razvijenom i umreženom biciklističkom infrastrukturom te kvalitetnim uslugama za cikloturiste što je čini prepoznatljivom cikloturističkom destinacijom u Hrvatskoj.

Ciljevi

Da bi se ostvarila vizija razvoja cikloturizma u Primorsko-goranskoj županiji, potrebno je ostvariti **opći cilj**: podići konkurentnost i ukupnu kvalitetu cikloturističke ponude što će pridonijeti povećanju prihoda od turizma, produženju sezone i povećanju dolazaka u destinaciju, a županiju pozicionirati kao poželjnu i prepoznatljivu cikloturističku destinaciju.

Za postizanje navedenog cilja potrebno je realizirati niz aktivnosti i posebnih ciljeva:

- 1) Definirati upravljanje destinacijom i umrežavanje dionika osnivanjem radne skupine za razvoj cikloturizma,
- 2) Definirati razvoj standarda, vizualnih i promotivnih elemenata radi stvaranja brenda cikloturizma Primorsko-goranske županije,
- 3) Ulagati u razvoj infrastrukture (staze, rute, prometnice, posebne sadržaje) uz primjenu standardizirane signalizacije,
- 4) Poticati poduzetništvo radi osiguranja kvalitetne ponude usluga, od infrastrukture, smještaja, agencijskih usluga, servisa, *bike-share* usluge i ostalog,
- 5) Educirati dionike uključene u sustav cikloturizma radi podizanja kvalitete usluge,
- 6) Intenzivirati promotivne i informativne aktivnosti kroz sve vidove promocije i informiranja, a na lokalnoj razini lokalno stanovništvo senzibilizirati prema cikloturizmu.

6. STANDARDI ZA RAZVOJ CIKLOTURISTIČKE INFRASTRUKTURE I PONUDE CIKLOTURIZMA U PRIMORSKO–GORANSKOJ ŽUPANIJI

Regulatorni okvir za razvoj biciklističke infrastrukture obuhvaća sljedeće zakonske i podzakonske akte:

- Zakon o cestama (NN 84/11, 22/13, 54/13, 148/13, 92/14),
- Zakon o sigurnosti prometa na cestama (NN 67/08, 48/10, 74/11, 80/13, 158/13, 92/14, 65/15, 108/17),
- Pravilnik o funkcionalnim kategorijama za određivanje mreže biciklističkih ruta (NN 91/13, 114/17),
- Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi (NN 28/16),
- Pravilnik o prometnim znakovima, signalizaciji i opremi na cestama (NN 33/05, 64/05, 155/05, 14/11, prijedlog 2015,
- Pravilnik o turističkoj i ostaloj signalizaciji na cestama (NN 64/16),
- Naredbu o ograničenju prometa na cestama (NN 64/09).

Zakon o cestama člankom 2. definira značenja javnih cesta: državnih, županijskih, lokalnih i nerazvrstanih cesta te njihovo planiranje, projektiranje, građenje, rekonstruiranje i održavanje (čl. 18.-30.). Zakonom je definirana biciklistička staza i biciklistička traka te obveza održavanja biciklističkih staza kroz naselje (čl. 27).

Zakon o sigurnosti prometa na cestama također definira značenje biciklističke staze i biciklističke trake, propisana pravila kretanja za bicikliste, mogućnosti kretanja biciklista po cestama, određuje opremu bicikla i biciklista te mogućnosti osposobljavanja djece za vožnju biciklom na cesti.

Pravilnik o funkcionalnim kategorijama za određivanje mreže biciklističkih ruta definira biciklističke rute kao optimalne koridore za vođenje biciklističkog prometa. Rute državnog značaja (nadležnost HC) državne su glavne i vezne rute, koje se označavaju tekstualnom oznakom DG i DV, te brojčanom oznakom, dok su rute županijskog značaja (nadležnost ŽUC-a, gradova i općina) županijske i lokalne rute koje se označavaju tekstualnom oznakom Ž i L te brojčanom oznakom.

Osnovna polazišta za kategorizaciju biciklističkih ruta od državnog značenja su (čl. 4.): ostvarivanje kontinuiteta EuroVelo transeuropskih ruta i ostvarivanje unutardržavnog povezivanja svih dijelova Republike Hrvatske (za državne glavne rute) te ostvarivanje povezivanja svih županijskih središta i većih gradova i povezivanje prirodnih i kulturnih znamenitosti svjetske i nacionalne razine (za državne vezne rute).

Osnovna polazišta za kategorizaciju biciklističkih ruta od županijskog značenja su: ostvarivanje međužupanijskog i unutaržupanijskog povezivanja i povezivanje prirodnih i kulturnih znamenitosti županijske razine (za županijske rute) te ostvarivanje lokalnog povezivanja unutar gradova i općina, kao i povezivanje *točkastih* lokalnih znamenitosti i lokaliteta etno i turističkih usluga (za lokalne rute).

Državne glavne biciklističke rute opisane su u poglavlju 3.2.1.

Treba spomenuti i *Pravilnik o osnovnim uvjetima kojima javne ceste izvan naselja i njihovi elementi moraju udovoljavati sa stajališta sigurnosti prometa* (NN 110/01) koji u članku 5.1.9. definira izvođenje biciklističke staze i širinu jednog prometnog traka.

Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi propisuje osnovna načela planiranja te elemente za projektiranje, izgradnju i održavanje biciklističke infrastrukture.

Biciklističku infrastrukturu čine (čl. 3.):

1. Biciklističke prometnice:
 - biciklističke ceste,
 - biciklistički putovi,
 - biciklističke staze,
 - biciklističke trake,
 - biciklističko-pješačke staze,
2. Prometna signalizacija i oprema,
3. Parkirališta za bicikle i njihova oprema,
4. Spremišta za pohranu bicikala,
5. Sustavi javnih bicikala.

Biciklistički promet može se odvijati i cestom za mješoviti promet.

Zbog lakšeg sagledavanja kategorija biciklističkih prometnica, prema Pravilniku Ministarstva mora, prometa i infrastrukture iz 2016., navodimo osnovne pojmove biciklističke infrastrukture (prema Akcijskom planu razvoja cikloturizma, 2015.).

Biciklistička traka na kolniku - dio kolnika namijenjen za promet bicikala koji se prostire uzduž kolnika obilježen uzdužnom crtom na kolniku i propisanim prometnim znakom.

Biciklistička staza odvojena od kolnika - izgrađena prometna površina namijenjena prometu bicikala odvojena od kolnika i obilježena horizontalnim oznakama i propisanim prometnim znakovima.

Biciklistička cesta - prometna površina sa suvremenim kolničkim zastorom namijenjena za promet bicikala koja se proteže izvan koridora ceste, obilježena horizontalnim oznakama i propisanim prometnim znakom.

Biciklistički put - prometna površina za promet bicikala bez suvremenog kolničkog zastora izvan koridora ceste obilježena propisanim prometnim znakom.

Biciklistička ruta ili pravac - smjer pružanja biciklističke prometnice koja povezuje određena mjesta ili točke u prostoru, obilježena putokazima, a može biti izgrađena u obliku biciklističke staze, trake, ceste ili puta.

Slika 6.1. Slikovni prikaz biciklističke infrastrukture (traka, staza, cesta, put)

Izvor: Akcijski plan razvoja cikloturizma, Institut za turizam, 2015.

Sukladno članku 5. Pravilnika o biciklističkoj infrastrukturi pri planiranju i projektiranju biciklističke infrastrukture potrebno je primjenjivati načela:

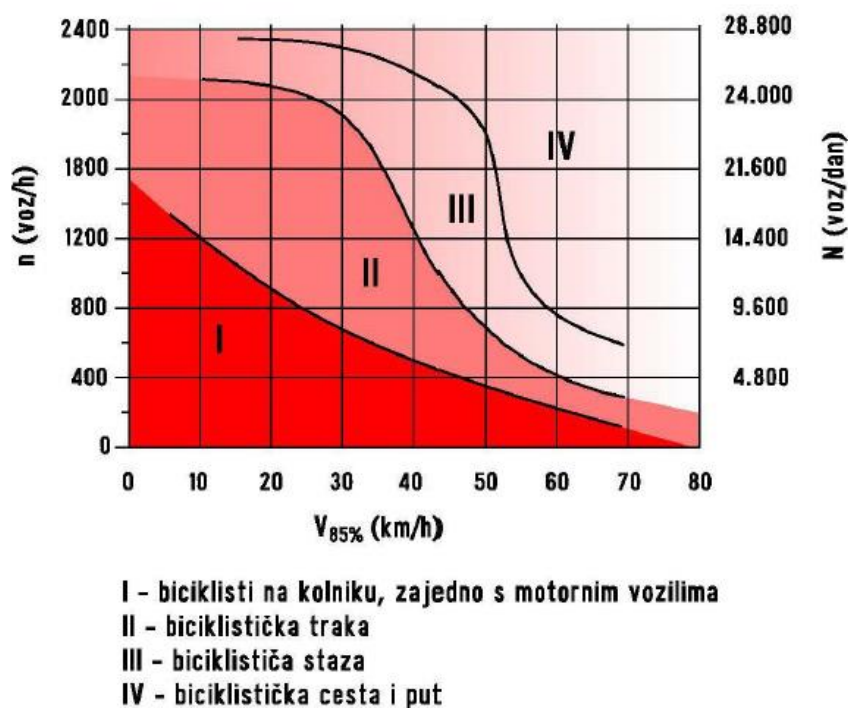
- 1) sigurnosti – potrebno ju je osigurati planiranjem, projektiranjem i građenjem na način da usvojena rješenja udovoljavaju sigurnosnim zahtjevima prema dostignućima i pravilima struke,
- 2) ekonomičnosti - podrazumijeva odabir rješenja koja su opravdana i ekonomski prihvatljiva,
- 3) cjelovitosti/koherentnosti - osigurava se međusobnim povezivanjem biciklističkih prometnih površina u biciklističku mrežu i njihovom integracijom u cestovnu mrežu,
- 4) izravnosti - osigurava se na način da biciklističke prometnice, uključujući i cestovnu mrežu kojom se smiju koristiti biciklisti, omogućuju biciklistima izbor optimalne rute kretanja od polazišta do cilja,
- 5) atraktivnosti - trasa biciklističke prometnice usmjerena na atraktivne objekte u prostoru i vođena na način da osigura vizuru preglednosti između biciklista i atraktivnih objekata u prostoru.

S obzirom da je promet motornih vozila ključan element za opterećenje prometnica, a time i za korištenje tih prometnica od strane biciklista, prema Europskoj biciklističkoj federaciji i EuroVelo standardima za razvoj cikloturističkih staza/ruta u obzir se uzimaju četiri osnovna principa:

- 1) sigurnost - poželjne su posebne biciklističke staze (prometnice) te javne ceste s prometom ispod 500 vozila dnevno, a u slučaju prometa većeg od 2000 vozila dnevno, samo uz maksimalne dozvoljene brzine ispod 30 km/h,
- 2) atraktivnost - trasiranje staza/ruta preporuča se po atraktivnom i raznolikom okolišu na način da pruža što više prirodnih i kulturno-povijesnih atrakcija te da se nude smještajni i ugostiteljski sadržaji,
- 3) koherentnost - staza/ruta ne smije imati prekide, ali treba istodobno izbjegavati skretanja s osnovnog pravca,
- 4) udobnost - preporučljiva podloga je asfalt, ali se dozvoljavaju i kraće dionice po drugoj podlozi. Treba izbjegavati uzbrdice iznad 10%, a na duljim relacijama iznad 6%.

Sukladno Pravilniku o biciklističkoj infrastrukturi, odabir vrste biciklističke prometnice vrši se prema sljedećim parametrima:

Slika 6.2. Kriteriji za izbor vrste biciklističke prometnice s obzirom na intenzitet i brzinu 85-percentilnog motornog prometa

Izvor: Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi

Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi predlaže osnovne smjernice za odabir biciklističke prometnice prema kojima se ne preporuča vođenje prometa bicikala na kolniku kod brzina iznad 50 km/h, minimalna širina dvosmjerne biciklističke staze trebala bi biti 2,5 m, a jednosmjerne trake 1 m, te je preporučljivi nagib na duljim relacijama 4%, a na kraćim (do 20m) 10%.

Pri koncipiranju biciklističke infrastrukture treba uzeti u obzir posebnosti hrvatske ponude i kraja u odnosu na one središnje i sjeverne Europe. Treba imati na umu općenite elemente kulture prometa i življenja, realnu situaciju vezanu za prometnu infrastrukturu što je izravno vezano na razinu životnog i društvenog standarda, a svakako i popularnosti biciklizma općenito (pogotovo pojedinih skupina biciklizma).

Koncept turizma u Hrvatskoj umnogome je različit od navedenih krajeva Europe. U Hrvatskoj je glavna prednost korištenje kružnih turističkih staza (prema Pravilniku nazvanih *rutama*) koje kreću i završavaju na istom mjestu, koriste mješovitu podlogu - asfalt, zemlju, makadam (izuzev cestovnih koje koriste isključivo asfalt), prilagođene su gostima koji su smješteni na istom mjestu za vrijeme boravka. Ponuda cikloturizma u Hrvatskoj gotovo u potpunosti se sastoji od ovakvih gostiju i infrastrukture, dok ostale vrste, poglavito putni cikloturizam (*long-haul*, trekking) čine još uvijek zanemariv udio. Izuzetak čine turistički paketi s trekking (putnim) biciklima, međutim takva vrsta gostiju dobiva posebnu uslugu putem agencije (paket) te većinom koristi postojeće prometnice, staze i putove. Prema sadašnjim saznanjima, ovakvo stanje potražnje cikloturizma ostat će isto još duži niz godina, s tim da će se broj trekking (putnih) biciklista u manjoj mjeri povećavati, no isto tako će se sve više razvijati ostali oblici cikloturizma, specijalizirani sadržaji poput *bike parkova*, *enduro* i *freeride* staza, *singletrail* staza i sl.

S gledišta sigurnosti u prometu najveći naglasak trebala bi imati izgradnja biciklističkih prometnica (traka, staza i cesta), međutim izgradnja ovakve vrste cikloturističke infrastrukture iznimno je zahtjevna, proceduralno i financijski, te time i dugotrajna, s obzirom na neriješena vlasničko-imovinska pitanja, izgrađenost uz ceste, karakteristike terena (strmi teren uz obalu), nedostatak financijskih sredstava te složenu proceduru planiranja i izgradnje. Treba imati na umu kako financijska izgradnja jednog kilometra prosječne biciklističke prometnice odvojene od ostatka prometa košta koliko osmišljavanje, priprema i izrada te označavanje stotinjak biciklističkih staza (*ruta*). Da bi destinacija (županija) mogla obogatiti ponudu s kvalitetnom infrastrukturom te biti temelj za brendiranje destinacije s posebnim prometnicama za bicikliste, nužno je izgraditi na desetine kilometara (ciljanih manjih dionica) biciklističkih prometnica. Realno je procijeniti kako će za ovakve zahvate trebati najmanje jedno desetljeće, s tim da će i nakon takvih investicija dosadašnji oblici cikloturizma biti predominantni.

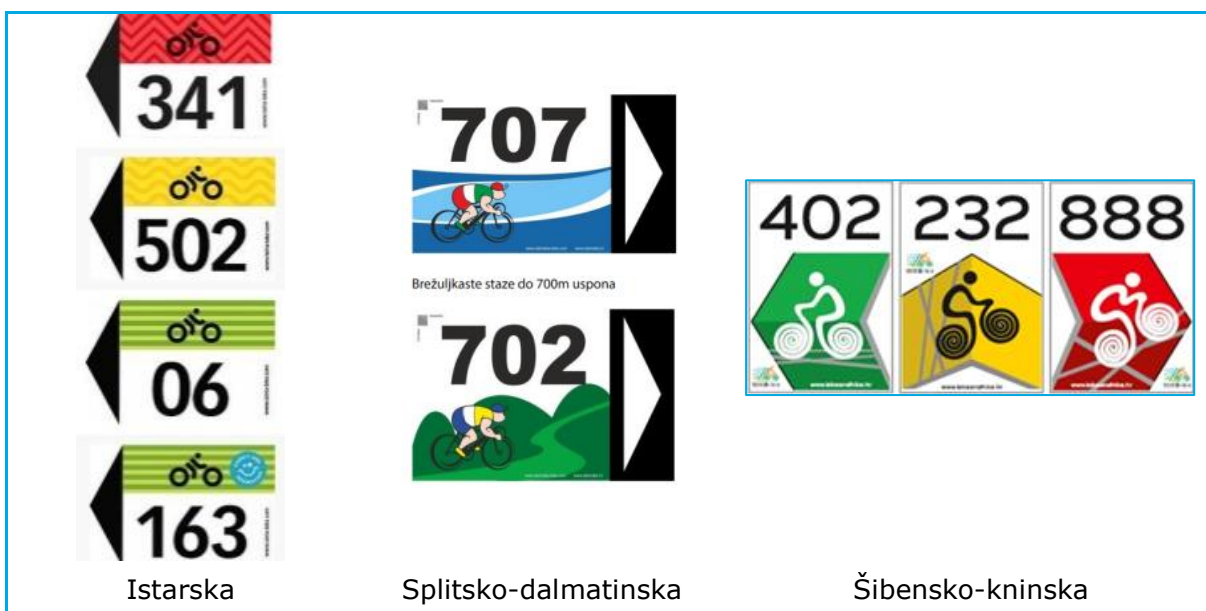
Pravilnik o prometnim znakovima, signalizaciji i opremi na cestama datira iz 2005. godine te je prema trenutnim saznanjima u tijeku postupak donošenja novog Pravilnika. Osnovni problem u označavanju biciklističkih prometnica predstavlja još uvijek neriješena regulatorna osnova za označavanje i signalizaciju biciklističkih ruta, dijelom vezana i na različit stupanj razvijenosti cikloturizma među županijama, a isto tako i o različitom karakteru ponude i potražnje cikloturizma po županijama.

S razvojem turizma u pojedinim županijama, na terenu su se počeli koristiti raznovrsni sustavi označavanja. Primorsko-goranska županija nema definiran Standard za biciklističku signalizaciju, prema kojem bi se ploče dimenzijama i ostalim elementima uskladile s drugim razvijenim cikloturističkim destinacijama u Hrvatskoj (poglavito Istarskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji) i inozemstvu. U okviru projekta *Kvarner Outdoor* započeo je proces osmišljavanja i razrade vizualnog standarda i županijske biciklističke signalizacije, međutim isti nije donesen.

Slika 6.3. Primjer razrade koncepta označavanja u PGŽ

Slika 6.4. Primjeri signalizacije drugih obalnih županija

Iz primjera je razvidno da su spomenute županije prihvatile ujednačen model označavanja. Taj model definira vizualni standard dimenzije putokaza (22,5x15 cm ili 30x20 cm) i njenog sadržaja (oznaka/broj staze, smjer i boja).

S obzirom na saznanja kako bi još neke županije mogle preuzeti navedeni sustav signalizacije biciklističkih staza, **predlaže se prihvatiti predloženi model** te ga dodatno prilagoditi vizualnim identitetom Primorsko-goranske županije.

Kao što je rečeno u poglavlju 3.2.6., lokalne zajednice označavale su teren vlastitim oznakama koje nisu standardizirane, stoga je na terenu moguće naći na desetke različitih vrsta putokaza (slika 3.4 u poglavlju 3.2.6).

Donošenje županijskog standarda za biciklističku signalizaciju, koji će biti usklađen s Pravilnikom o prometnim znakovima, signalizaciji i opremi na cestama, jedna je od najvažnijih aktivnosti u provođenju ovog Operativnog plana. Pravilnik o prometnim znakovima, signalizaciji i opremi na cestama propisuje vrstu, značenje, oblik, boju, dimenziju i postavljanje prometnih znakova, signalizacije i opreme na cestama.

Prometnu signalizaciju i opremu za označavanje biciklističkih površina sukladno Pravilniku o biciklističkoj infrastrukturi čine:

- prometni znakovi: znakovi opasnosti, znakovi izričitih naredbi, znakovi obavijesti, dopunske ploče, turistička i druga obavijesna signalizacija,
- oznake na kolniku: uzdužne oznake (rubna crta, razdjelna crta), poprečne oznake, ostale oznake (strelice, simboli i dr.),
- prometna oprema: oprema za označavanje ruba kolnika, zaštitne ograde, stupići, rampe i druge odgovarajuće zapreke, naprave za parkiranje bicikala (nosači, držači, stalci), sustavi za pohranu bicikala (spremnici, biciklističke stanice).

Biciklistička signalizacija na ruti EuroVelo 8

Europska biciklistička federacija (European cycling federation - ECF) ima za glavni cilj ujedinjenje postojećih i planiranih nacionalnih i regionalnih biciklističkih ruta u jedinstvenu mrežu. Usklađivanje mreže nacionalnih ruta s potrebama cikloturizma podrazumijeva prilagodbu koridora glavnih biciklističkih ruta donesenom u Ministarstvu mora, prometa i infrastrukture.

ECS standard nalaže da ruta ima putokaze. Ova signalizacija ima dvije važne funkcije: sigurnost prometa i promociju.

Slika 6.5. Primjer putokaza za EuroVelo 6 i dizajn izgleda logotipa za EuroVelo 8 Mediteransku rutu

Izvor: Akcijski plan za razvoj EuroVelo rute 8 u Hrvatskoj, MedCycle Tour, 2018.

Na ruti EuroVelo 8 u Hrvatskoj još ne postoje putokazi, ali je u sklopu projekta *MedCycle Tour* planirano postavljanje pilot dionice putokaza u dužini od 100 km.

Bike&Bed standardi

Osim biciklističkih staza, ruta i prometnica općenito, druga vrsta infrastrukture jest *Bike&Bed* smještaj. Ovakav smještaj ne gradi se radi biciklista već općenitog pružanja usluga smještaja, uz mogućnost specijalizacije radi pružanja potrebne usluge biciklistima. Stvaranje i unapređenje ovog dijela cikloturističke ponude

podrazumijeva ulaganje dodatnih napora u razvijanje smještajne ponude u skladu s **Bike&Bed standardima**. Osnovni *Bike&Bed* standardi nisu pretjerano zahtjevni:

- raspoloživost prihvata cikloturista na samo jednu noć,
- postojanje lako dostupnog sigurnog prostora za spremanje bicikala,
- raspoloživost prostora za sušenje odjeće i putne opreme,
- raznovrsna ponuda doručka ili mogućnost korištenja kuhinje,
- raspoloživost kvalitetnih karata regije, brošura o rutama i voznih redova u javnom prijevozu,
- mogućnost korištenja alata za manje popravke te raspoloživost servisa za bicikle u destinaciji ili blizu nje.

Kriteriji za izradu posebnih standarda ugostiteljskih objekata propisani od Ministarstva turizma (2016. g.) definirani su **Pravilnikom o razvrstavanju, kategorizaciji i posebnim standardima ugostiteljskih objekata iz skupine Hoteli** (NN 56/16, čl. 46. - Posebni standardi, točka 3.) u kojem je propisana vrsta posebnog standarda - 17. BIKE (za bicikliste), dok su Uvjeti za posebni standard opisani u Prilogu VI. Pravilnika (str. 115). Posebni standard BIKE prema Pravilniku može se utvrditi za vrste: Hotel baština (heritage), Difuzni hotel, Hotel, Aparthotel, Turističko naselje, Turistički apartmani i Integralni hotel (udruženi). Posebni standard - BIKE (za bicikliste) ima sljedeće obvezne uvjete:

Prostori za goste i bicikle

- 1) Info punkt za bicikliste sa specijaliziranim časopisima, biciklističkim kartama (informacije o stazama i područjima za bicikliste), informacijama o svakodnevnoj prognozi vremena i sl.
- 2) Prostorija opremljena stalcima ili zidnim kukama za bicikle s mogućnošću zaključavanja, video nadzorom ili osobom odgovornom za čuvanje bicikla
- 3) Dvorana za sastanke

Usluge

- 4) Osoba za informacije i pomoć gostu (biciklistički specijalist). Ime i fotografija osobe za informacije moraju biti istaknuti na info punktu za bicikliste
- 5) Mogućnost iznajmljivanja bicikla
- 6) Ponuda biciklističkih tura i mogućnost organiziranja biciklističkih vodiča na zahtjev gosta
- 7) Organiziran prijevoz gosta i opreme (biciklistički taksi), na zahtjev gosta
- 8) Mogućnost pružanja medicinske pomoći

Servis

- 9) Servis za bicikle u hotelu ili neposrednoj blizini
- 10) Pumpa za bicikle minimalno 8 bara s nastavcima za različite vrste ventila, na zahtjev gosta
- 11) Stalak za osnovne popravke s alatom, na zahtjev gosta
- 12) Prostor i oprema za pranje bicikla (može biti u sklopu servisa za bicikle)
- 13) Svakodnevno pranje i čišćenje sportske odjeće

Sport i rekreacija

- 14) Sportski ili wellness sadržaji

Usluge prehrane

- 15) Ponuda jela, pića i napitaka prilagođena potrebama biciklista (polupansion ili à la carte)
- 16) Lunch paket prilagođen potrebama biciklista

Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 54/16) propisuju minimalne uvjete za vrste objekata, kategorije, uvjete za kategorije, oznake za kategorije, oznake kvalitete, način označavanja kategorija. U Prilogu VI. (Simboli ponude) ovog Pravilnika nalazi se legenda piktograma i način korištenja sustava boja. U popisu aktivnosti naveden je biciklizam (34) s piktogramom:

Koordinacijsko tijelo za cikloturizam pri Ministarstvu turizma uzet će u obzir dosad razvijene županijske posebne standarde, oznake i educirane biciklističke savjetnike za posebni standard *Bike&Bed* te predložiti i razvijanje nove jedinstvene nacionalne oznake koja bi obuhvatila i sve dosad licencirane i označene objekte na razini županija.

Veliki dio usluge je i educiranost vlasnika objekta i osoblja, što je segment u kojem javni sektor treba pružiti pomoć putem edukacija, sufinanciranja investiranja i slično. Stvaranje *bike friendly* hotela i drugih vrsta smještajnih objekata treba poticati radi privlačenja većeg broja cikloturista i nužno je radi kvalitetne usluge cikloturizma u destinaciji.

Slika 6.6. Motiv iz Gorskog kotara

Izvor: Gorski kotar Bike

7. RAZVOJNI PROJEKTI S OPERATIVNIM PLANOVIMA PROVEDBE

Aktualni podaci o dosadašnjim aktivnostima i investicijama u cikloturizam, prikazani u 3. poglavlju, podloga su za izradu Plana razvoja cikloturizma na području Primorsko-goranske županije u razdoblju do 2020. godine. Slijedom definirane vizije i ciljeva koji iz nje proizlaze, daje se prijedlog projekata i aktivnosti kojima je obuhvaćen razvoj i unapređenje svih segmenata važnih za razvoj cikloturizma u destinaciji. Osnovne komponente cikloturizma razvrstane su u 5 tematskih područja i razrađene kroz operativne planove provedbe.

Osnovne razvojne smjernice definirane su kroz razvojne mjere:

- I. Infrastruktura,
- II. Zakonska regulativa,
- III. Edukacija,
- IV. Cikloturistička ponuda,
- V. Informiranje i marketing.

Pregled investiranja u biciklističku infrastrukturu do 2020. godine

Dionici su tijekom faze prikupljanja podataka o cikloturizmu na području Primorsko-goranske županije dostavili podatke o planiranim investicijama u biciklističku infrastrukturu u navedenom razdoblju pa se u nastavku daje pregled planiranih investicija (tablica 7.1.).

Tablica 7.1. Planirane investicije u biciklističku infrastrukturu do 2020.

Grad/općina	Infrastruktura	Iznos (kn)	Izvor financiranja
Općina Baška	Nabavka 15 e-bicikala	274.200,00	JLS, FZOEU 32%
	Uređenje, postavljanje i opremanje stanica za iznajmljivanje e-bicikala	270.000,00	MINT 20%
	Uređenje i održavanje biciklističkih staza	69.390,00	JLS
Općina Jelenje	Cikloturizam općine Jelenje	50.000,00	JLS
Grad Kastav	Nabavka 5 e-bicikala		JLS, FZOEU
	<i>E-bike share point</i> u Kastvu	179.900,00	MINT 50%
Općina Kostrena	Projekt Kostrenske staze	45.000,00	JLS
Općina Omišalj	Nabavka 10 e-bicikala	274.000,00	JLS
	Uređenje, postavljanje i opremanje stanice za iznajmljivanje e-bicikala	276.000,00	MINT 40%
Općina Viškovo	Uređenje <i>bike-sharing</i> stanice Ronjgi i Milihovo		
	Implementacija <i>bike-share</i> sustava u turističku ponudu Viškova	250.000,00	MINT 50%
PP Učka	Uređenje biciklističke staze Mala Učka – prijevoj Bodaj (Učka 360 ^o)	440.000,00	PP + vanjski izvori
	Uređenje <i>downhill</i> staze		
Grad Krk	Nabavka e-bicikala	160.000,00	JLS
	Uređenje, postavljanje i opremanje stanice za iznajmljivanje e-bicikala	305.000,00	MINT 40%

Grad/općina	Infrastruktura	Iznos (kn)	Izvor financiranja
Grad Novi Vinodolski	Izgradnja biciklističke staze prema Pavlomiru, dužine 575 m, širine 1,5 m		JLS
Općina Punat	Kreiranje nove biciklističke staze Punat – Baška – Vrbnik (74 km)	250.000,00	JLS + vanjski izvori
	Uređenje, postavljanje i opremanje stanica za iznajmljivanje e-bicikala	350.000,00	Interreg VA
Grad Rab	Tematska biciklistička ruta Stari put	324.000,00	JLS + MINT
Općina Ravna Gora	Nabavka 10 e-bicikala	124.990,00	JLS
	Ravna Gora na 2 kotača	193.750,00	MINT 65%
Grad Delnice	Baze za e-bicikle Delnički trolist	250.000,00	MINT 80%
Općina Skrad	Električni cikloturizam Skrad	418.975,00	MINT 50%
Općina Brod Moravice	Kolarnica – govor baštine, II. faza (punionica za e-bicikle)	134.750,00	MINT 80%
Grad Rijeka	Izrada elaborata <i>Idejna rješenja osnovnih biciklističkih koridora, te biciklističkih i pješačko-biciklističkih trasa/staza u Rijeci</i>		JLS
	Uvođenje sustava e-bicikala	550.000,00	MINT 40%
Grad Crikvenica	Biciklom po rivijeri	700.000,00	MINT 34%
Općina Malinska	Uređenje, postavljanje i opremanje stanice za iznajmljivanje e-bicikala	281.500,00	MINT 40%
Općina Vrbnik	Uređenje, postavljanje i opremanje stanice za iznajmljivanje e-bicikala	275.000,00	MINT 45%
Općina Dobrinj	Uređenje, postavljanje i opremanje stanice za iznajmljivanje e-bicikala	660.000,00	MINT 30%

Izvor: subjekti navedeni u tablici

Napomena: poznate investicije u trenutku prikupljanja podataka

7.1. Operativni planovi provedbe

U tablici 7.2. prikazane su mjere i projekti za realizaciju planiranih zadataka i ostvarenja ciljeva u razvoju cikloturizma Primorsko-goranske županije. Nastavno na tablicu, svaka od mjera je u daljnjem tekstu posebno razrađena i opisana, uz definiranje područja obuhvata projekta, nositelja i razdoblja provedbe.

Tablica 7.2. Razvojni projekti s planom provedbe

I. OPERATIVNI PLAN PROVEDBE ZA RAZVOJ RUTA I CIKLOTURISTIČKE INFRASTRUKTURE				
1. Infrastrukturni projekti				
	Mjere/projekti	Nositelj(i)	Vrijeme provedbe	Prioritet*
1.1.	Razvijanje mreže biciklističkih staza (ruta)	JLS, lokalne TZ	2019.-2020.	1
1.2.	Razvijanje mreže biciklističkih prometnica (traka)	HC, ŽUC, JLS, PGŽ	2019.-2020.	1
1.3.	Biciklistička signalizacija	Lokalne TZ, JLS, zaštićena područja	2019.-2020.	1
1.4.	Ponuda posebnih biciklističkih sadržaja	PGŽ, JLS, gospodarstvo, biciklistički klubovi, PP Učka	2019.-2020.	3

1.5.	Uređenje biciklističkih odmorišta i vidikovaca sa servisnim uslugama	JLS, lokalne TZ, ŽUC	2019.-2020.	2
1.6.	EuroVelo 8 – Mediteranska ruta	PGŽ, TZ Kvarnera	2019.-2020.	2
2. Projekti vezani uz zakonsku regulativu				
2.1.	Osnivanje županijskog koordinacijskog tijela za razvoj cikloturizma	TZ Kvarnera, PGŽ	2019.	1
2.2.	Sigurnost prometa biciklista	MUP, HŠ, LS, TZ, BK	kontinuirano	2
II. OPERATIVNI PLAN PROVEDBE ZA PODIZANJE KVALITETE LJUDSKIH RESURSA				
3. Projekti vezani uz edukaciju				
3.1.	Edukacija ključnih dionika u cikloturizmu	TZ Kvarnera, PGŽ	kontinuirano	2
3.2.	Edukacija certificiranih biciklističkih vodiča	TZ Kvarnera, lokalne TZ	2020.	2
3.3.	Benchmark (studijsko) putovanje	TZ Kvarnera, lokalne TZ, JLS, PGŽ	2020.	2
III. OPERATIVNI PLAN PROVEDBE ZA RAZVOJ I PROMOCIJU CIKLOTURISTIČKOG PROIZVODA				
4. Projekti koji se odnose na unapređenje cikloturističke ponude				
4.1.	Razvijanje smještajne ponude u skladu s <i>bike-friendly</i> standardima	TZ Kvarnera, lokalne TZ	kontinuirano	1
4.2.	Organizacija biciklističkih manifestacija	Lokalne TZ, biciklistički klubovi, event agencije, PGŽ, TZ Kvarnera, obrti, poduzeća	kontinuirano	1
4.3.	Jačanje razvoja <i>bike-sharing</i> sustava/e-bicikla	JLS, lokalne TZ, TZ Kvarnera	2019.-2020.	1
4.4.	Poticanje javnog prijevoza	PGŽ, JLS, TZ Kvarnera, prijevoznici	kontinuirano	1
5. Projekti koji se odnose na sustav informiranja i marketing u cikloturizmu				
5.1.	Vizualni identitet i jačanje brenda Kvarnera	TZ Kvarnera, lokalne TZ, zaštićena područja, biciklistički klubovi, DMK	2019.	1
5.2.	Izrada informativnih materijala za cikloturiste		2019.	2
5.3.	Jačanje infomacijsko-komunikacijskih aktivnosti		2019.-2020.	1
5.4.	Izvanmrežno (offline) i mrežno (<i>online</i>) oglašavanje		kontinuirano	2
5.5.	Sudjelovanje na specijaliziranim sajmovima u inozemstvu		kontinuirano	1
5.6.	Programi podrške cikloturističkim DMK agencijama		kontinuirano	2
5.7.	Organizacija studijskog putovanja za novinare i turističke agente		kontinuirano	2

*1 – visoki prioritet, 2 - srednji prioritet, 3 – niski prioritet

7.1.1. Operativni plan provedbe za razvoj ruta i cikloturističke infrastrukture

Infrastruktura je temelj ponude u cikloturizmu, pri čemu ključnu ulogu imaju biciklističke staze/prometnice i rute te pripadajuća signalizacija i dodatni sadržaji. Operativni plan provedbe za razvoj ruta i cikloturističke infrastrukture obuhvaća infrastrukturne projekte i projekte vezane uz zakonsku regulativu.

Projekt 1.1.	Razvijanje mreže biciklističkih staza (ruta)
Tematsko područje	Infrastruktura
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – stvaranje mreže uređenih cikloturističkih ruta – podizanje atraktivnosti i konkurentnosti postojećih ruta – podizanje ukupne kvalitete cikloturističke destinacije – povećanje turističkog prometa i prihoda od cikloturizma
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – uređenje Tematske biciklističke rute 'Stari put' na Rabu (12 km) – razvijanje mreže brdsko-biciklističkih staza na Lošinju sukladno Master planu cikloturizma otoka Lošinja – izgradnja biciklističke staze prema Pavlomiru (Novi Vinodolski) – kreiranje nove biciklističke staze (74 km) koja povezuje Punat, Bašku i Vrbnik – uređenje biciklističke staze Mala Učka - prijevoj Bodaj (Učka 360⁰) – održavanje makadamskih putova – revidiranje postojećih staza/ruta
Opis	<p>Ova mjera ima za cilj stvaranje mreže primjereno uređenih cikloturističkih ruta, sadržajno atraktivnih te dovoljno opremljenih i obilježenih. Osim trasiranja novih cikloturističkih ruta, potrebno je revidirati postojeće rute, analizirati njihovu opremljenost i udovoljavanje standardima te potencijalno smanjiti broj ruta. Sve postojeće rute potrebno je objediniti na digitalnim kartama.</p> <p>Uređenje novih biciklističkih ruta planiraju sljedeće jedinice lokalne samouprave:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rab - tematska biciklistička ruta „Stari put“ jest projekt uređenja i opremanja biciklističke rute koja se proteže ostacima povijesnog puta u mjestu Banjol, preko Supetarske Drage do lokaliteta Fruge (ukupne dužine 12 km). Projektom je predviđena i prezentacija lokaliteta prirodne i kulturne baštine. Prva faza obuhvaća uređenje i opremanje dionice u zaleđu naselja Banjol (u dužini 2187 m); – Mali Lošinj - radit će na aktivnostima predviđenim Master planom cikloturizma otoka Lošinja, koji kratkoročno i srednjoročno predviđa rješavanje trenutnih problema u destinaciji te izgradnju <i>trail</i> centara i novih biciklističkih staza/trasa; – Novi Vinodolski - u tijeku je izrada Strategije razvoja turizma Crikveničko-vinodolske rivijere za razdoblje 2019.-2029., koja će obuhvatiti i razvoj biciklističkih staza na području Novog Vinodolskog. Kao potencijal za lokalne turističko-rekreativne staze JLS vidi: rutu uz more (Selce - Novi - Grabrova - Povile - Klenovica - Smokvica) i rutu Barutana - Pavlomir - Vinodolska općina. Grad Novi Vinodolski planira izgradnju biciklističke staze

	<p>prema Pavlomiru, dužine 575 m i širine 1,5 m, koja je planirana u dvije faze tijekom 2019. i 2020. Kao otežavajuće okolnosti navode se imovinsko-pravni problemi oko otkupa zemljišta;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Punat - u suradnji s općinama Baška i Vrbnik planira kreiranje nove biciklističke staze Punat - Baška - Vrbnik (dužine 74 km), za koju je izrađen troškovnik za pripremu aplikacije na vanjske izvore financiranja (udio općine Punat iznosi 250.000,00 kn); - PP Učka planira realizaciju projekta uređenja biciklističke staze Mala Učka - prijevoj Bodaj - Uređenje makadamskih puteva i revidiranje postojećih staza/ruta - zbog velikog broja staza traži se revidiranje istih i primjereno obilježavanje. Primjer izrade i uređenja biciklističkih staza provodi Općina Kostrena koja u okviru projekta „Kostrenske staze“ izvodi projektiranje, osmišljavanje, trasiranje postojećih staza i postavljanje signalizacijskih putokaza, kao i promociju projekta.
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	Nositelji: jedinice lokalne samouprave i sustav turističkih zajednica Partneri: PGŽ, biciklistički klubovi, Hrvatske šume, Hrvatske vode, lovačka društva, javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjima, vanjski izvršitelji
Vrijeme provedbe	2019. - 2020.

Projekt 1.2.	Razvijanje mreže biciklističkih prometnica (traka)
Tematsko područje	Infrastruktura
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> - stvaranje mreže uređenih biciklističkih staza/prometnica - unapređenje kvalitete cikloturističkog proizvoda - jačanje konkurentnosti i atraktivnosti destinacije
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - održavanje postojećih biciklističkih prometnica (traka, staza) - dovršetak prometnica čija je realizacija u tijeku - planiranje novih traka sukladno prometnim mogućnostima
Opis	<p>Za razliku od turističko-rekreativnih (kružnih) biciklističkih staza/ruta, izgradnja mreže biciklističkih prometnica (traka) dugotrajan je, složen i financijski zahtjevan proces koji traži angažman prvenstveno jedinica lokalne samouprave, te nadležnih institucija za ceste (Hrvatske ceste i ŽUC), a kratkoročno i srednjoročno neće značajno utjecati na poboljšanje cikloturističke ponude, posebice iz razloga što je potrebno izgraditi velik broj ovakvih prometnica kako bi omogućile efekt u prometu i brendiranju.</p> <p>Uzimajući u obzir koncentraciju turista i cikloturista u Primorsko-goranskoj županiji koja se uglavnom odvija na obali, upravo ovdje postoji najveća potreba za biciklističkim prometnicama.</p> <p>Bez obzira na cijenu ovakve infrastrukture, treba voditi računa o izgradnji broja (dužine) biciklističkih staza i na lokacijama na kojima je ona uistinu potrebna, a kako bi se zaštitilo najugroženije skupine u prometu. Takve zahvate potrebno je sustavno planirati koordiniranjem između brojnih resora. To će omogućiti realizaciju na</p>

razini godišnjeg ili dvogodišnjeg proračuna, s planom za dulje vremensko razdoblje (najmanje pet ili deset godina). Tek u tom slučaju svi partneri mogu pravovremeno planirati potrebne zahvate, pripreme radnje, a naročito financijske izdatke.

Za sada su ulaganja u županijske i lokalne ceste do 2020. godine definirane *Programom građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje 2017.-2020.* (NN 47/2017). Već 2019. godine treba planirati i definirati novi trogodišnji plan izrade i održavanja biciklističke infrastrukture.

Pri planiranju izgradnje biciklističkih prometnica poželjno je formirati radno tijelo, sastavljeno od ključnih dionika u cikloturizmu, koje će aktivno sudjelovati u predlaganju popisa dionica i plana investiranja u razvoj biciklističkih prometnica. Više o tome u Mjeri 2.1. ovog dokumenta koja predviđa osnivanje županijskog koordinacijskog tijela za razvoj cikloturizma, sastavljenog od predstavnika javnog i privatnog sektora.

U Tablici 6. (poglavlje 3.2.) navedene su biciklističke staze koje su izvedene te one koje su u fazi projektiranja ili izvedbe. Ova mjera predviđa održavanje postojećih staza i dovršetak onih čija je realizacija u tijeku. Održavanje postojećih biciklističkih prometnica odnosi se na dionice: Poljana (Mali Lošinj), Malinska - Punat (Krk) i Lopar (Rab).

Dovršetak biciklističkih staza čija je realizacija u tijeku odnosi se na dionice: Osor - Nerezine (2500 m), Malinska - Valbiska (3600 m), Snuga - Pudarica (4500 m) i Delnice - Lučice (1660 m).

Područje obuhvata Primorsko-goranska županija

Dionici Hrvatske ceste, ŽUC, JLS u suradnji s PGŽ

Vrijeme provedbe 2019.- 2020.

Projekt 1.3. Biciklistička signalizacija

Tematsko područje Infrastruktura

- Ciljevi
- unapređenje proizvoda cikloturizma i podizanje kvalitete biciklističkih ruta
 - brendiranje destinacije
 - jačanje dostupnosti destinacije

- Aktivnosti
- postavljanje novih prometnih putokaza i info ploča na rutama koje nisu označene
 - izmjena postojećih putokaza na stazama/rutama sukladno novodonesenim standardima

Opis U poglavlju 3.2.6. obrađena je trenutna situacija vezana uz postavljanje biciklističke signalizacije, koja se ne temelji na županijskim standardima već pojedinačnim projektima - inicijativama pojedinih lokalnih turističkih zajednica. Stoga je prethodno definiranje vizualnog standarda biciklističke signalizacije

	<p>Primorsko-goranske županije preduvjet provođenja aktivnosti postavljanja novih prometnih putokaza. Projekt 5.1. predviđa definiranje vlastitih županijskih standarda za označavanje biciklističkih staza i vizualnog identiteta destinacije. Županijska turistička zajednica definira standarde za biciklističku signalizaciju, a lokalne turističke zajednice primjenjuju tu signalizaciju na terenu (označavaju staze i rute) te je održavaju u suradnji s jedinicama lokalne samouprave, komunalnim poduzećima i vanjskim izvođačima (pružateljima usluga).</p> <p>Javne ustanove za upravljanje zaštićenom prirodom (PP Učka i NP Risnjak) u obvezi su poštivanja grafičkih standarda koji su važeći za sve nacionalne i parkove prirode u RH.</p>
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	lokalne turističke zajednice, jedinice lokalne samouprave, zaštićena prirodna područja
Vrijeme provedbe	2019.- 2020., kontinuirano

Projekt 1.4.	Ponuda posebnih biciklističkih sadržaja
Tematsko područje	Infrastruktura
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – unapređenje ponude za MTB bicikliste – jačanje konkurentnosti i atraktivnosti destinacije
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – kreiranje ruta i uređenje <i>bike parkova</i> i ostalih sadržaja za brdske bicikliste – unapređenje usluge postojećih <i>bike parkova</i> (Platak, Rudnik, Pod javori) – uređenje <i>downhill</i> staze
Opis	<p>Ponuda posebnih staza ili usluga na području Primorsko-goranske županije, poput <i>downhill</i>, <i>enduro</i> i <i>freeride/flowtrail</i> staza, kao i poligona, <i>pump-trackova</i>, <i>bike parkova</i> ili BMX poligona, izrazito je mala. Veliki potencijal za ponudu brdskog biciklizma imaju PP Učka, Platak, Gorski kotar, kao i unutrašnjost kvarnerskih otoka. Kao najveću prednost gosti najčešće ističu blizinu mora ili pogled prema moru.</p> <p>Prioritet u idućem razdoblju trebaju imati parkovi koji su već započeli razvojni proces i uložili znatna sredstva u uređenje staza, poput <i>downhill</i> staze u Velom Lošinju i <i>enduro/downhill</i> staze Rudnik u Tršću te <i>enduro</i> staze na Platku. Vrlo su atraktivne i dostupne XC staze Japlenški u Delnicama i oko Lokvarskog jezera, koje su prije nekoliko godina, nažalost, bile pogođene vremenskim neprilikama (ledolom, vjetrolom), dok je njihovo održavanje zahtjevno i skupo.</p> <p>Infrastruktura za brdske bicikliste je složenija za izgradnju s obzirom da je neuobičajena (skokovi, prepreke, poligoni), a zahtijeva određena financijska sredstva, angažman na terenu prilikom izgradnje te kod budućeg redovitog održavanja.</p> <p><i>Downhill</i> staze - strmi i tehnički najzahtjevniji spustovi, traže veću visinsku razliku, stoga moraju biti građeni na brdovitom području</p>

gdje će visinska razlika startne i ciljne ravnine biti najmanje 100-150 metara, spust će se kretati različitim vrstama podloge, neometan od ostalog prometa, a startna i ciljna lokacija bit će lako dostupne osobnim automobilima i kombijima radi potrebnog transfera. Zbog konfiguracije terena ovakve je staze moguće raditi i uz obalu (PP Učka), uz veća urbana i turistička središta, što može omogućiti veću popularnost i posjećenost. Osim toga, ovo je segment koji može lako omogućiti porast posjećenosti u unutrašnjosti županije (Gorski kotar) gdje osim naseljenih područja postoje i velika visinske razlike.

Slična konfiguracija poželjna je i za *enduro* i *freeride/flowtrail* staze. One trebaju imati manje strme spustove, odnosno blage nagibe po kojima se mogu spuštati i biciklisti prosječne vještine vožnje. Takav tip ponude mogao bi se proširiti i kod manje vještih biciklista (za razliku od zahtjevnih *downhill* staza), što bi bilo idealno za ponudu u bližem okruženju turističkih područja.

Za izradu ovakvih staza prvenstveno treba angažirati lokalne bicikliste i klubove koji dobro poznaju teren, ali će za ozbiljniji razvoj biti potrebna suradnja s Hrvatskim šumama, nadležnim jedinicama lokalne samouprave, ali i županijskim odjelima i županijskom turističkom zajednicom – prije svega zbog financiranja izgradnje, potrebnih suglasnosti te održavanja koje je za ovakve staze nužno.

Biciklistički poligoni, parkovi te BMX poligoni zanimljiv su sadržaj za sve uzraste i tipove korisnika. Razlikujemo težine od početničkih do onih za iskusne korisnike, čime je ovaj sadržaj omogućen i djeci mlađe dobi. S obzirom da prostorno iziskuju manju površinu, prikladni su za gradnju u gradskim ili turističkim centrima ili na njihovim rubnim područjima.

PP Učka planira i uređenje *downhill* staze.

Područje obuhvata	Jedinice lokalne samouprave u skladu s lokalnim inicijativama
Dionici	PGŽ, JLS, biciklistički klubovi, javne ustanove za upravljanje zaštićenom prirodom, Hrvatske šume, gospodarski subjekti
Vrijeme provedbe	2019.-2020.

Projekt 1.5.	Uređenje biciklističkih odmorišta i vidikovaca sa servisnim uslugama
Tematsko područje	Infrastruktura
Ciljevi	– unapređenje kvalitete cikloturističkog proizvoda
Aktivnosti	– određivanje lokacija za odmorišta – određivanje lokacija za postavljanje info ploča – uređenje i opremanje novih suvremenih odmorišta na rutama – adaptacija postojeće infrastrukture u svrhu odmorišta (parkovi, igrališta, mjesta za odmor uz prometnice...) – izrada i postavljanje info ploča

	<ul style="list-style-type: none"> – postavljanje seta alata za popravke (servisne stanice) na određenim lokacijama – reguliranje održavanja odmorišta
Opis	<p>Ova mjera obuhvaća uređenje i opremanje odmorišta i vidikovaca (atrakcija) uz dodatnu vrijednost postavljanja servisnih stanica na lokacijama koje se nalaze izvan urbanih područja ili ako usluga servisa bicikala nije dostupna.</p> <p>Poželjno je da odmorišta sadrže sljedeće: klupe za sjedenje (sa stolom), koš za otpatke, stalak za bicikle, info pano s kartom i osnovnim turističkim informacijama, nadstrešnicu za zaklon od kiše ili sunca. Često se odmorišta uređuju uz prirodne izvore pitke vode. Specijalizirana odmorišta koja predstavljaju viši standard ponude mogu biti opremljena servisnim stanicama (osnovni alat s pumpom za bicikl), pametnim klupama, e-punionicama i sl.</p> <p>Odmorišta se uređuju na lokacijama s lijepim vizurama koja su već obilježena kao vidikovci, a valja ih pravilno rasporediti na rutama imajući u vidu dužinu i težinu istih te potrebu za predahom biciklista.</p> <p>Info ploče na odmorištima i vidikovcima (kod turističkih atrakcija) trebaju pružiti sve potrebne informacije o rutama i atrakcijama u destinaciji, trebaju biti višejezične, te vizualno usklađene sa županijskim standardima.</p>
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	JLS, ŽUC, sustav turističkih zajednica
Vrijeme provedbe	2019.- 2020.

Projekt 1.6. EuroVelo 8 - Mediteranska ruta	
Tematsko područje	Infrastruktura
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – poticanje cjelogodišnjeg održivog turizma – kvalitetno povezivanje i obilježavanje EuroVelo rute – poticanje poduzetničkih aktivnosti – unapređenje proizvoda cikloturizma
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – pilot projekt za postavljanje signalizacije – ažuriranje informacija o ruti EuroVelo 8 – promidžba projekta u cilju privlačenja posjetitelja (nacionalna EV8 mrežna stranica, studijska putovanja, edukativne radionice)
Opis	<p>U poglavlju 3.2.4. navedene su osnovne značajke ove transeuropske biciklističke rute dužine 5888 km, od kojih 1100 km prolazi duž hrvatske obale. Aktivnosti se u Hrvatskoj provode u sklopu EU projekta <i>MedCycle Tour</i>, čiji je cilj poticanje cjelogodišnjeg održivog turizma i prometa uspostavom Mediteranske biciklističke rute. Projektom se između ostalog želi sustavnim i koordiniranim djelovanjem potaknuti unapređenje postojećih i novih turističkih proizvoda u segmentu cikloturizma i aktivnog turizma. HTZ je u okviru projekta izradio</p>

Akcijски plan aktivnosti razvoja EuroVelo 8 rute do 2030. godine koji će se primjenjivati u svim priobalnim županijama.

Kroz nekoliko radionica s dionicima, određena je ruta koja prolazi županijom i nije „savršena“ te uključuje povremene kraće dionice s većim prometom, lošijom cestom, obilaskе s usponima, rjeđe mogućnosti opskrbe i sl. Predložen je glavni koridor, s alternativom preko otoka. Treba istaknuti da prijedlog rute ne mora značiti konačnu verziju te se određenim poboljšanjima na terenu i iznalaženju boljih alternativnih rješenja, ruta može vremenom mijenjati.

Ovaj Operativni plan uvažava preporuke za implementaciju glavnih smjernica, ciljeva i nalaza koje postavlja projekt *MedCycle Tour*. Prioritetne aktivnosti u projektu su: infrastruktura, putokazi, usluge i promocija.

Općenite preporuke iz Akcijskog plana:

- izgradnja biciklističke staze ili trake na kritičnim dionicama prometnih cesta,
- postavljanje znakova opasnosti 'biciklisti na cesti' (A39) uz ograničenje brzine,
- podizanje kvalitete dionica lošeg makadama (asfaltiranje),
- postavljanje putokaza EV8 na ruti,
- uvođenje mogućnosti prijevoza bicikala željeznicom, autobusom, brodom na linije gdje to sada nije moguće,
- poticanje razvoja usluge taksi automobila i taksi brodova,
- poticanje razvoja servisa u područjima gdje nedostaju,
- poticanje razvoja ponude usluge najma bicikala i opreme za bicikle,
- uvrštenje rute EuroVelo 8 u promotivne materijale i aktivnosti.

Posebne preporuke za PGŽ:

- prijevoz bicikala na katamaranskoj liniji Pula - Mali Lošinj,
- razvoj kapaciteta za smještaj i prehranu u zoni Bater - Luka Krmpotska,
- mogućnost alternative vožnje biciklom po Krčkom mostu (autobus, brod),
- mogućnost prijevoza bicikala javnim prijevozom od Opatije do Rijeke.

Činjenica je da su EuroVelo trase vrlo popularne te često spominjani pojam u svijetu cikloturizma, stoga to treba iskoristiti kako bi se na njoj, kao i na prometnicama koje se vezuju na nju, izgradile biciklističke prometnice (trake) odvojene od ostatka prometa.

Područje obuhvata	Općine i gradovi uz obalu (Mošćenička Draga, Lovran, Opatija, Rijeka, Kostrena, Bakar, Kraljevica, Crikvenica, Vinodolska općina, Novi Vinodolski), te otoci Cres, Lošinj, Krk, Rab
Dionici	Nositelji: HTZ Partneri: PGŽ, Hrvatske ceste, ŽUC, TZ Kvarnera, JU RRA, JLS, lokalne turističke zajednice
Vrijeme provedbe	2019.- 2020.

Projekt 2.1.	Osnivanje županijskog koordinacijskog tijela za razvoj cikloturizma
Tematsko područje	Zakonska regulativa
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – provedba Operativnog plana razvoja cikloturizma – stvaranje organizacijskog okvira za umrežavanje dionika u cikloturizmu – podizanje efikasnosti upravljanja destinacijom
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – uspostava operativnog koordinacijskog tijela odgovornog za implementaciju plana, definiranje ugovornih obveza, potpis Sporazuma – koordinacija dionika pri planiranju i realizaciji aktivnosti
Opis	<p>Temelj za kvalitetnu suradnju ključnih dionika iz područja cikloturizma na području županije jest uspostava operativnog koordinacijskog tijela koje će nadzirati i koordinirati implementaciju Operativnog plana cikloturizma PGŽ te ojačati planiranje potrebnih investicija i suradnju.</p> <p>Koordinacijsko tijelo treba okupljati predstavnike javnog i privatnog sektora, a njegova je funkcija praćenje realizacije mjera i aktivnosti donesenih ovim planom, usuglašavanje aktivnosti, koordinacija između dionika, informiranje javnosti i poticanje razvoja te komunikacija s nacionalnim koordinacijskim tijelom za razvoj cikloturizma. Preporuke za sastav koordinacijskog tijela temeljenog na interdisciplinarnosti i relevantnosti dionika su: upravni odjeli/županijski zavodi, jedinice lokalne samouprave, Hrvatske ceste, Županijska uprava za ceste, sustav turističkih zajednica, Policijska uprava Primorsko-goranska, Regionalna razvoja agencija, biciklistički klubovi, prometna poduzeća, DMK agencije i drugi poduzetnici u turizmu (smještajni objekti, taksi službe, servisi, trgovine), Hrvatske vode, Hrvatske šume - šumarije i lovozakupnici, Javne ustanove za zaštitu prirode. Predlaže se potpis Sporazuma o suradnji odmah nakon prihvaćanja Operativnog plana kako bi se sustavno nastavilo s razvojem cikloturizma u županiji. Sporazum treba definirati ugovorne obveze i sadržaj suradnje kako bi se točno znalo koja razina ili dionik snosi koju vrstu odgovornosti i aktivnosti. Sporazum se može odnositi na razdoblje od tri do pet godina.</p>
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	<p>Nositelji: PGŽ, TZ Kvarnera</p> <p>Partneri: JLS, biciklistički klubovi, lokalne turističke zajednice, predstavnici Županijske uprave za ceste i Hrvatskih cesta, nadležni upravni odjeli PGŽ, Hrvatske šume, Hrvatske vode, lovozakupnici, zaštićena prirodna područja (NP Risnjak, PP Učka, JU Priroda), Goranski sportski centar, Policijska uprava Primorsko-goranska, Regionalna razvoja agencija, prometna poduzeća, DMK agencije, poduzetnici u turizmu, i ostali prema procjeni nositelja</p>
Vrijeme provedbe	2019.

Projekt 2.2.	Sigurnost prometa biciklista
Tematsko područje	Zakonska regulativa
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – reguliranje kretanja biciklista po svim vrstama cesta te kretanje po posebnim vrstama putova – podizanje svijesti lokalnog stanovništva o biciklizmu
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – praćenje statističkih podataka o prometu u kojem sudjeluju biciklisti – regulacija kretanja biciklista šumskim putovima i lovištima – periodično održavanje sastanaka dionika radi koordiniranja aktivnosti
Opis	<p>Praćenje statističkih podataka o prometu biciklista i nesrećama u kojima su sudjelovali biciklisti važno je zbog uvida u problematiku biciklističkog prometa, povećanje prometa, broja stradalih u prometu. Policijska uprava Primorsko-goranska sustavno prati sve uzroke nesreća pa je poželjno i ubuduće izrađivati detaljnu statistiku koja obuhvaća uzroke prometnih nesreća, vrijeme nesreće, točne lokacije, dob sudionika, kao i uzroke - nepropisno skretanje, nepropisna osvijetljenost ili obilježnost biciklista, itd. Temeljem ovih podataka dobit će se jasniji uvid u razloge nezgoda, iz čega će se moći dobiti točniji podaci i argumenti o potrebnim intervencijama na prometnicama (npr. izdvojene trake za bicikliste, pojačana rasvjeta i sl.), a ujedno se utječe na senzibilnost lokalnog stanovništva prema biciklistima. Ovakvo praćenje statističkih podataka pomaže utvrđivanju postojanja stvarne ugroze sigurnosti cestovnog prometa uvjetovane aktualnim stanjem cestovne infrastrukture na opasnim mjestima.</p> <p>Predlaže se statističke izvještaje dostavljati županijskoj turističkoj zajednici, Upravnom odjelu za pomorsko dobro, promet i veze PGŽ, kako bi se zajednički pratio razvoj događaja i usmjeravalo investicije.</p> <p>U svrhu kreiranja osnovnih pravila prometne kulture s naglaskom na pravilno i sigurno kretanje prometnicama, osim edukativnih aktivnosti Policijske uprave Primorsko-goranske, poželjno je pripremiti i smjernice za kretanje biciklista u šumskim i lovnim područjima. Suradnja s Hrvatskim šumama i Lovačkim savezom PGŽ potrebna je radi usklađivanja aktivnosti biciklista i šumara/lovaca, kako bi se izbjegla preklapanja aktivnosti na istom području i u istom vremenskom razdoblju. Hrvatske šume i Lovački savez PGŽ mogu pripremiti letak/okružnicu s jasno definiranim zakonskim odredbama koje reguliraju kretanje šumskim i lovnim zemljištem, rizike kretanja, postupak usuglašavanja i izvještavanja kod organizacije biciklističkih događanja, te isti distribuirati svim lokalnim turističkim zajednicama, biciklističkim klubovima i ostalim organizatorima biciklističkih događanja.</p> <p>Najava utrka ili vožnji s grupama te najava hajki, lova i raznih šumarskih aktivnosti ispravni su smjerovi dobre suradnje u planiranju aktivnosti, a ovakva komunikacija trebala bi biti redovita praksa. Predlaže se periodično održavanje sastanaka dionika (lovačkih udruga, šumarija, biciklističkih klubova, turističkih agencija) radi koordiniranja aktivnosti. Zajednička koordinacija prilikom trasiranja novih biciklističkih ruta kroz šumska područja također je nužna radi usuglašavanja aktivnosti poput održavanja putova i staza.</p>

Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	TZ Kvarnera, Policijska uprava Primorsko-goranska, Hrvatske šume, Lovački savez PGŽ, lokalno stanovništvo, biciklistički klubovi, lokalne turističke zajednice
Vrijeme provedbe	kontinuirano

7.1.2. Operativni plan provedbe za podizanje kvalitete ljudskih resursa

Istovremeno s izgradnjom infrastrukture raste potreba za ostalim uslugama poput specijaliziranih pružatelja usluga prijevoza, najma ili servisa bicikala, biciklističkih vodiča, specijaliziranog *Bike&Bed* smještaja. Važan je i iskusan kadar, educiran za izgradnju biciklističkih staza, kvalitetni fotografi i snimatelji, itd. Stoga je stalna edukacija kadra vrlo važna, kako bi što prije stekli potrebno znanje o potrebama gostiju i načinu pružanja usluga. Edukacije mogu organizirati županijske i/ili lokalne turističke zajednice, a poželjno je uključiti predavače iz drugih regija koji će prezentirati primjere dobre prakse. Financiranje edukacija može se realizirati kroz vanjske izvore financiranja.

Projekt 3.1.	Edukacija ključnih dionika u cikloturizmu
Tematsko područje	Edukacija
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – provedba plana razvoja cikloturizma PGŽ – poticanje poduzetništva – podizanje svijesti lokalnog stanovništva o biciklizmu
Aktivnosti	– organizacija edukativnih radionica
Opis	<p>Organizacija nekoliko edukativnih radionica namijenjenih djelatnicima turističkih zajednica, jedinicama lokalne samouprave, poduzetnicima u turizmu, predstavnicima klubova te lokalnom stanovništvu, s naglaskom na dionike koji su uključeni u realizaciju Operativnog plana cikloturizma PGŽ. Edukacije i radionice imaju za cilj međusobno upoznavanje dionika, razmjenu informacija, planiranje aktivnosti i financija.</p> <p>Teme radionica:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sigurnost u prometu, – <i>bike-friendly</i> smještaj, – e-promidžba za cikloturističko tržište, – kreiranje paket aranžmana za cikloturiste, – izrada projektnih prijedloga za EU fondove. <p>Radionice mogu biti otvorene za javnost, npr. edukacija za <i>Bike&Bed</i> smještaj može uključiti vlasnike objekata koji se tek planiraju uključiti u program „Kvarner family - bike friendly“.</p> <p>U svrhu edukacije sudionika u prometu, TZ Kvarnera u suradnji s Policijskom upravom može tiskati letak s osnovnim informacijama koja vrijede za vozače bicikala i pješake, kao i ostale sudionike u</p>

	prometu. Bicikliste treba educirati o ponašanju u prometu i poštivanju prometnih propisa o korištenju biciklističkih traka i staza, smjerova kretanja, prednosti na raskrižjima, potencijalnim opasnostima i sl.
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	Nositelji: PGŽ, TZ Kvarnera, sustav turističkih zajednica Partneri: JU Regionalna razvojna agencija PGŽ, lokalne akcijske grupe, MUP, edukativne ustanove
Vrijeme provedbe	kontinuirano

Projekt 3.2.	Edukacija certificiranih biciklističkih vodiča
Tematsko područje	Edukacija
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – unapređenje kvalitete cikloturističkog proizvoda – poticanje poduzetništva – jačanje konkurentnosti destinacije
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – organizacija edukacije za biciklističke vodiče – izrada baze licenciranih biciklističkih vodiča i povezivanje s gospodarstvom
Opis	<p>Iako je edukacija za biciklističke vodiče održana početkom 2018. godine na kojoj se educiralo 28 biciklističkih vodiča, poželjno je daljnje razvijanje ovog segmenta i održavanje edukacija, ovisno o interesu polaznika, svake dvije do tri godine. Trenutni broj biciklističkih vodiča (45) nije dovoljan za kvalitetno pokrivanje područja županije, posebice na otocima. Predlaže se novu edukaciju održati do kraja 2020. godine s naglaskom na polaznike s područja Raba, Krka, Lošinja i Cresa (ili omogućiti zainteresiranim polaznicima mogućnost sudjelovanja na edukacijama u drugoj bližoj destinaciji).</p> <p>Edukacija biciklističkih vodiča organizira se prema programu Istarske razvojne turističke agencije (IRTA d.o.o), koja je od 2008. godine do danas organizirala preko 20 edukacija diljem Hrvatske. Edukacija se održava u trajanju od 5 dana: 3+2 dana, vikendima. Optimalan broj polaznika je 20 do 25 osoba. Po završetku edukacije svi uspješni polaznici dobivaju „Uvjerenje o uspješno završenoj edukaciji“, a Hrvatskom biciklističkom savezu (HBS) prosljeđuje se popis uspješnih polaznika radi izrade licenci biciklističkih vodiča. Edukacija obrađuje gradivo kroz teoretski, praktični i terenski rad, iz sljedećih područja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – odnos s gostom, oprema vodiča, vođenje grupe, – kartografija, GPS, orijentacija, specijalizirane aplikacije, – osnove fiziologije i prehrane, – prva pomoć, – zakonska regulativa, – osnove o biciklima: vrste, dijelovi, položaj tijela, podešavanje, e-bicikl, – terenski servis,

	<ul style="list-style-type: none"> – tehnike vožnje, poligon, – izrada turističkih paketa, – destinacijski razvoj <i>outdoor</i> (aktivnog) turizma s primjerima dobre prakse. <p>U skladu sa <i>Zakonom o pružanju usluga u turizmu</i> (NN 130/17), Stručno povjerenstvo pri Hrvatskoj gospodarskoj komori, utvrdilo je popis potrebnih uvjerenja, certifikata i posebnih uvjeta koje moraju ispunjavati pružatelji usluga aktivnog i pustolovnog turizma (članak 92. stavak 1. Zakona), kao i za organizaciju manifestacija koje uključuju takve aktivnosti. Sukladno navedenom Popisu, za pružanje biciklističkih usluga prihvaćaju se uvjerenja Hrvatske gorske službe spašavanja i Hrvatske gospodarske komore, te IRTA-e/HBS-a.</p>
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija, s naglaskom na otoke Krk, Rab, Cres i Lošinj
Dionici	TZ Kvarnera, lokalne turističke zajednice
Vrijeme provedbe	2020.

Projekt 3.3.	Benchmark (studijsko) putovanje
Tematsko područje	Edukacija
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – podizanje kvalitete cikloturističkog proizvoda – podizanje svijesti lokalnog stanovništva o biciklizmu – povećanje broja gospodarskih subjekata vezanih uz cikloturizam
Aktivnosti	– organizacija studijskog putovanja za turističke djelatnike i gospodarske subjekte
Opis	Organizacija jednodnevnog ili dvodnevnog studijskog putovanja namijenjena je lokalnim biciklističkim vodičima, vlasnicima B&B smještaja, djelatnicima turističkih zajednica, hotelijerima. Vrlo korisna znanja, osobito iz prakse, stječu se posjetom nekoj razvijenijoj cikloturističkoj destinaciji, gdje se u praksi može sagledati implementacija niza komponenti od kojih je izgrađen cikloturizam. Osim Istre kao hrvatske cikloturističke regije, postoje brojne destinacije u okruženju, primjerice Sloveniji (Soča, trail park Jamnica, podzemlje Pece), Italiji (Bolzano, Južni Tiro) i Austriji (Salzkammergut, Petzen) koje nude izvrstan uvid kvalitetno razvijenog cikloturizma u destinaciji. Ovakva putovanja mogu biti vrlo motivirajuća za djelatnike u turizmu.
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	Nositelj: TZ Kvarnera Partneri: PGŽ, lokalne turističke zajednice, JLS
Vrijeme provedbe	2020.

7.1.3. Operativni plan provedbe za razvoj i promociju cikloturističkog proizvoda

Ovaj Operativni plan obuhvaća projekte koji se odnose na unapređenje cikloturističke ponude te na sustav informiranja i marketing u cikloturizmu. Cikloturizam treba dobiti veću važnost u okviru svih oblika promidžbenih aktivnosti kako na nacionalnoj, tako i regionalnoj razini. Promocija cikloturizma treba se temeljiti na održivom korištenju prostora i biti generator razvoja cjelogodišnje turističke ponude.

Projekt 4.1.	Razvijanje smještajne ponude u skladu s <i>bike-friendly</i> standardima
Tematsko područje	Cikloturistička ponuda
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – poticanje poduzetništva i jačanje prepoznatljivosti – porast broja dolazaka i noćenja cikloturista uz povećanje prihoda od turizma – unapređenje kvalitete cikloturističkog proizvoda
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – razvoj i certificiranje smještajne ponude – unapređenje ugostiteljskih sadržaja – edukacija
Opis	<p>Cikloturisti imaju određene zahtjeve koje ne mogu zadovoljiti svi smještajni objekti, primjerice spremišta za bicikle, prihvati na samo jednu noć, osigurano pranje i sušenje opreme. Stoga je podizanje kvalitete usluge smještajnih objekata namijenjenih cikloturistima važna aktivnost u budućem razdoblju. Razvoj <i>Bike&Bed</i> standarda pokrenut je posljednjih godina uvođenjem standarda „Kvarner family“ (podbrenda <i>Bike friendly</i>) u obiteljski smještaj te uključivanje nekih hotelskih tvrtki u brendove „Valamar loves bike“ i „Adria Bike hotele“. Time se osigurala primjena standarda i prepoznatljivost objekata koji nude usluge za cikloturiste. Nositelj dodjele certifikata u obiteljskom smještaju je TZ Kvarnera, koja propisuje kriterije, izgled ploča, logotip <i>bike-friendly</i> oznake, izrađuje upute i pravila te ima stručan tim koji je educiran za provođenje monitoringa u objektima. TZ Kvarnera provodi i promocijske aktivnosti putem specijalizirane mrežne stranice „Kvarner Family“ i kataloga smještaja.</p> <p>Za budući razvoj <i>Bike&Bed</i> segmenta treba se usmjeriti na:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Promociju projekta i povećanje broja smještajnih objekata s oznakom <i>bike-friendly</i>; 2. Edukaciju vlasnika objekata u sustavu <i>Bike&Bed</i>, kao i onih koji se tek žele uključiti, zatim djelatnika u turističkim zajednicama i turističkim agencijama te vanjskih suradnika kojima će biti dana uloga kontrolora koji će pregledavati novoprijavljene objekte i davati im smjernice za uređenje te vršiti provjeru postojećih objekata. Za ovu namjenu bilo bi dobro koristiti aktivne bicikliste iz radne skupine ili druge istaknute bicikliste sa stručnim znanjem. <p>Osim smještajnih kapaciteta, slični standardi mogu se primijeniti i na ugostiteljske objekte s ponudom hrane i pića. Usluge koje bi trebale biti obuhvaćene takvom ponudom su: stalak za bicikle, komplet prve</p>

	pomoći, info kutak s biciklističkim kartama i drugim promidžbenim materijalima, WiFi, alat za osnovne popravke, gastronomska ponuda prilagođena cikloturistima i sl.
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	Nositelji: TZ Kvarnera, lokalne turističke zajednice Privatni sektor: privatni smještaj, hotelijeri, ugostitelji, kampovi
Vrijeme provedbe	kontinuirano

Projekt 4.2.	Organizacija biciklističkih manifestacija
Tematsko područje	Cikloturistička ponuda
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – unapređenje kvalitete cikloturističkog proizvoda – podizanje svijesti lokalnog stanovništva o biciklizmu – jačanje konkurentnosti i atraktivnosti destinacije – povećanje prihoda od turizma
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – organizacija sportskih i rekreativnih biciklističkih manifestacija – koordinacija termina kroz koordinacijsko tijelo – potpore organizatorima cikloturističkih manifestacija, posebice međunarodnih (Tour of Croatia/Cro Race, 4Island, UCI Lošinj)
Opis	<p>Ponuda biciklističkih manifestacija u Primorsko-goranskoj županiji prilično je raznovrsna, ali uglavnom zasnovana na rekreativnim manifestacijama (biciklijadama) koje posjećuju biciklisti rekreativci - lokalno stanovništvo te poneki turist, dok je natjecateljskih utrka svega nekoliko. Ipak, takve utrke posjećuju inozemni sudionici, kao i sudionici iz čitave Hrvatske, što čini izniman promocijski potencijal.</p> <p>Budući koncept razvoja manifestacija svakako treba zadržati postojeće manifestacije za lokalno stanovništvo i rekreativnu vožnju turista, u formi biciklijada i rekreativnih maratona. Međutim, održavanje manifestacija mora se koordinirati između lokalnih turističkih zajednica (odnosno jedinica lokalne samouprave) i organizatora, kako bi se izbjeglo preklapanje termina (primjerice u istom vikendu, na dva različita i(li) susjedna mjesta). U takvim slučajevima postoji mogućnost povezivanja i umrežavanja manifestacija u jednu zajedničku, kako bi se dobilo na sadržajnosti vikenda, kvaliteti i jačini promocije te jačem brendiranju. Ovakvo povezivanje je moguće i s raznim <i>trail</i> i <i>trekking</i> utrkama koje su u porastu, a komplementarno se nadograđuju na biciklistička događanja.</p> <p>Kroz aktivnosti biciklističkih klubova i udruga, održavanjem utrka na regionalnoj i nacionalnoj razini, osigurat će se održivost natjecateljskog segmenta i rad samih udruga. Segment na kojem treba više raditi jesu utrke višeg ranga koje imaju jak nacionalni doseg po pitanju promocije i popularnosti, da bi se Primorsko-goranska županija na nacionalnoj razini brendirala kao biciklistička destinacija (npr. utrke Mitas 4 Islands MTB Race, UCI MTB World Cup Lošinj, Krk'n'roll, Gro Alps Bike Marathon, itd). Ove utrke imaju jak međunarodni doseg u okolnim zemljama (Slovenija, Italija, Češka,</p>

	<p>Slovačka, Mađarska, Srbija, Bosna i Hercegovina), čime se postiže određeni broj dolazaka i noćenja kao i međunarodni promotivni učinak putem oglašavanja i izvještaja u časopisima navedenih zemalja.</p> <p>Pored navedenih utrka, poželjno je podržavati promociju destinacije na međunarodnim cestovnim utrkama <i>Tour of Croatia</i> i <i>Cro Race</i> koje su snažnog promotivnog karaktera. Treba razmotriti i opcije organizacije drugih utrka koje će dovesti veći broj rekreativaca i aktivnih natjecatelja.</p>
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	lokalne turističke zajednice, organizatori manifestacija (biciklistički klubovi, event agencije, obrti, poduzeća, udruge i dr.), PGŽ, TZ Kvarnera
Vrijeme provedbe	kontinuirano

Projekt 4.3.	Jačanje razvoja <i>bike-sharing</i> sustava/e-bicikli
Tematsko područje	Cikloturistička ponuda
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – širenje <i>bike-sharing</i> sustava – poticanje lokalnog stanovništva na korištenje alternativnog prijevoza – poticanje očuvanja okoliša
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – opremanje i postavljanje stanica za iznajmljivanje i punionice električnih bicikala – nabavka električnih bicikala
Opis	<p>U poglavlju 3.3.9. navedeni su projekti uvođenja <i>bike-sharing</i> sustava u gradove/općine, čija je realizacija započela 2018. godine, a dovršetak se očekuje do sredine 2019. godine. Putem vanjskih izvora financiranja (Ministarstva turizma i FZOEU-a) uvođenje sustava omogućilo je 15 jedinica lokalne samouprave (Rijeka, Crikvenica, Kastav, Ravna Gora, Viškovo, Delnice, Skrad, Brod Moravice, Omišalj, Malinska, Krk, Vrbnik, Dobrinj, Baška, Punat). Očekuje se kompletno stavljanje u funkciju stanica za iznajmljivanje e-bicikala, uz dodatnu nabavku istih.</p> <p>Ove stanice namijenjene su lokalnom stanovništvu kao poticaj korištenja alternativnog prijevoza, ali i gostima za obilazak lokalnih atrakcija u destinaciji. Sljedeći korak je povezivanje stanica s mogućnošću preuzimanja bicikla na jednom mjestu i ostavljanja na drugom mjestu, kako bi se olakšala upotreba i povećala mobilnost korisnika.</p> <p>Električni bicikli zauzimaju sve veći tržišni segment u cikloturizmu pa je njihovo korištenje postalo nezaobilazno u mnogim programima putničkih agencija. Treba poticati turističke agencije i druge gospodarske subjekte na nabavku električnih i ostalih vrsta bicikala za najam, u što treba uključiti i uslugu transfera, servisa i nabavke dodatne opreme i rezervnih dijelova (ili organizaciju mobilnog servisa za bicikle).</p>

Područje obuhvata	grad Rijeka, grad Crikvenica, grad Kastav, općina Ravna Gora, općina Viškovo, grad Delnice, općina Skrad, općina Brod Moravice, općina Omišalj, općina Malinska, grad Krk, općina Vrbnik, općina Dobrinj, općina Baška, općina Punat
Dionici	JLS, lokalne turističke zajednice, TZ Kvarnera
Vrijeme provedbe	2019.-2020.

Projekt 4.4.	Poticanje javnog prijevoza
Tematsko područje	Cikloturistička ponuda
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – jačanje dostupnosti destinacije – poticanje poduzetničkih aktivnosti – unapređenje proizvoda cikloturizma
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – integracija javnog prijevoza na biciklističkim rutama (vlak, autobus, trajekt, katamaran) – financijske potpore za nabavku nosača za bicikle (za automobile, kombi vozila ili autobuse) ili prikolica za prijevoz bicikala – osiguranje kvalitetnih informacija cikloturistima
Opis	<p>Primorsko-goranska županija nalazi se na sjecištu glavnih prometnih pravaca. Povezana je s drugim dijelovima Hrvatske autobusnim linijama, avio linijama, željeznicom te brodskim i katamaranskim linijama s otocima. Cestovni pravci su ključan oblik transporta za cikloturiste, no primjetno je kako je korištenje željezničkog i brodskog prijevoza nedovoljno razvijeno. Željeznice su u Europi vrlo popularan način prijevoza, a HŽ Putnički prijevoz posjeduje vagone prilagođene za prijevoz bicikala. Poželjna je jača promocija putovanja željeznicom, stalna mogućnost prijevoza bicikala na svim relacijama, uz povremene akcije prilikom organiziranih biciklističkih manifestacija (biciklijadi i utrka). Osim domaćih gostiju koji trebaju stvarati naviku putovanja biciklom i vlakom, strani gosti će vrlo rado prihvatiti ovakav oblik putovanja na koje su navikli, ali uz određene standarde i kvalitetu usluge.</p> <p>Slična je situacija i s brodarskim tvrtkama kod kojih nije moguć prijevoz bicikala katamaranskim prijevozom, dok na trajektima ne postoji odgovarajući prostor za siguran prijevoz bicikala. Treba poticati podizanje standarda usluge na brodovima (primjerice, urediti odgovarajući prostor za najmanje 15 bicikala u trajektu), uz prihvatljivu cijenu prijevoza bicikla i osoba (popularizirati cijenu prijevoza bicikla uz simboličan iznos). Kod katamarana, uvesti prijevoz bicikala izvan glavne sezone osiguravanjem odgovarajućeg smještaja za najmanje 5 bicikala (npr. umjesto jednog do dva reda sjedala). Na taj bi se način potaklo korištenje brodskog prijevoza i povećanje turističkog prometa na otocima osobito izvan sezone.</p> <p>Kod autobusnih prijevoznika trebalo bi potaknuti ugradnju nosača za bicikle na određenim linijama tijekom određenih razdoblja u godini (predsezona, visoka sezona, posezona). Prijevoznici su vrlo bitni kod premoštenja kritičnih, izrazito prometnih dionica na EuroVelo Mediteranskoj ruti.</p>

	Aktivnost koordinacije i međusobnog usuglašavanja među ključnim dionicima cikloturizma, uz obavezno sudjelovanje prijevoznčkih tvrtki važan su korak u budućem razvoju ovog segmenta.
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	PGŽ, TZ Kvarnera, JLS, HŽ Putnički prijevoz, Arriva Hrvatska, Jadrolinija, Rapska plovidba, taksi prijevoznici i ostali prijevoznici
Vrijeme provedbe	kontinuirano

Projekt 5.1.	Vizualni identitet i jačanje brenda Kvarnera
Tematsko područje	Informiranje i marketing
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – podizanje prepoznatljivosti destinacije – podizanje efikasnosti upravljanja destinacijom – jačanje konkurentnosti i atraktivnosti destinacije
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – izrada projektnog zadatka – odabir specijalizirane tvrtke za grafički dizajn (sukladno pozivnom natječaju) – usuglašavanje s dionicima
Opis	<p>Temelj razvoja brenda cikloturizma u destinaciji jest dobro osmišljavanje i razrada, a zatim dosljedna i kontinuirana primjena elemenata vizualne komunikacije - vizualnih standarda. Iz tog razloga potrebno je da se za potrebe krovnog brenda, tj. vizualnog standarda Primorsko-goranske županije izrade vizualni standardi (zaštitni znak i knjiga standarda) za projekt cikloturizma (ili šire <i>outdoor</i> segmenta) što će dovesti do stvaranja tržišne prepoznatljivosti Kvarnera kao jedne od vodećih cikloturističkih destinacija u Hrvatskoj.</p> <p>Iako je cikloturizam jedan od najsloženijih elemenata <i>outdoor</i> turizma, on je samo jedan dio cjelokupne <i>outdoor</i> ponude nekog područja, stoga je za razvoj destinacije iznimno važno da se standardi definiraju od vrha prema dolje, uz uvažavanje potreba svake od komponenti (svakog proizvoda).</p> <p>Krovni brend, tj. vizualni standardi trebaju biti razrađeni za sve promocijske materijale: mrežnu stranicu, signalizaciju, <i>Bike&Bed</i> smještaj, brošure, biciklističke karte te ostale tiskane i digitalne promotivne materijale. Oni moraju biti konceptijski i vizualno usklađeni uz jasno isticanje brenda.</p> <p>Osnovni grafički standardi obuhvaćaju: znak, dimenzije, apliciranje, grafički dizajn sustava signalizacije i interpretacija (tipografija, boja, piktogrami, dimenzije i sadržaj interpretacijskih ploča).</p> <p>Knjiga standarda može se nadopunjavati standardima za nove proizvode.</p> <p>Javne ustanove za upravljanje nacionalnim parkovima i parkovima prirode, tj. NP Risnjak i PP Učka dužne su pri izradi i postavljanju signalizacije i interpretacije zaštićenog područja kojim upravljaju koristiti sustav propisan Knjigom standarda, koji je definiran <i>Pravilnikom o jedinstvenom vizualnom identitetu sustava upravljanja</i></p>

	zaštićenim područjima u RH (NN 180/2014). Trebalo bi usuglasiti korištenje županijske signalizacije unutar zaštićenih područja.
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	TZ Kvarnera
Vrijeme provedbe	2019.

Projekt 5.2.	Izrada informativnih materijala za cikloturiste
Tematsko područje	Informiranje i marketing
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – unapređenje promotivnih aktivnosti – razvoj informativnih i interpretacijskih sadržaja – povećanje broja dolazaka i noćenja gostiju motiviranih cikloturizmom
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – izrada digitalne biciklističke karte – izrada tiskane biciklističke karte – izrada imidž brošure cikloturizma i drugih promidžbenih materijala
Opis	<p>Dosad nije postojala specijalizirana biciklistička karta koja bi obuhvaćala područje cijele županije. Nedostatak zajedničke karte nadomještao se subregionalnim biciklističkim kartama ili lokalnim kartama na razini jedinica lokalne samouprave. Takav proizvod ne zadovoljava suvremenog gosta, korisnika biciklističkih staza. Izrada cikloturističke karte, vizualno usklađene sa standardima, treba sadržavati detaljnu i preglednu kartu biciklističkih ruta u županiji. S obzirom na brojnost ruta (180) treba izvršiti odabir najatraktivnijih po subregijama, koje kvalitativno zadovoljavaju potrebe cikloturista (označenost, opremljenost).</p> <p>Karta može biti razlomljena u tri do četiri podkarte (npr. otoci, Učka s Opatijskom rivijerom i Riječkim prstenom, Crikveničko-vinodolska rivijera i Gorski kotar), važno je da obuhvaća cijelo područje županije.</p> <p>Kartu treba pripremiti i za različite prikaze: info-ploče, preglede za brošure, mrežne objave i sl. Prilikom izrade karti, bitno je da se primjenjuje vizualni standard cikloturizma Primorsko-goranske županije te da svi elementi na kartama budu standardizirani i ujednačeni - od logotipa, komponenti s tehničkim podacima (profili i podaci o stazama, simboli, raspored sadržaja, kartografska podloga, prijelom i drugo).</p> <p>Osim tiskane karte, potrebno je izraditi i digitalnu kartu, koja može sadržavati više podataka, a koristit će se za destinacijsku mrežnu stranicu ili mrežne stranice lokalnih turističkih zajednica.</p> <p>Imidž brošura cikloturizma Primorsko-goranske županije predstavlja cjelovit i zaokružen proizvod koji objedinjava osnovne podatke o županijskoj cikloturističkoj ponudi. Brošura izdana početkom 2000.-e ne odgovara više trenutnom stanju i broju staza/ruta u županiji te razini cikloturističke ponude uopće. Potrebno je tiskati novu imidž brošuru, usklađenu s vizualnim standardima, a u narednim godinama</p>

	<p>ažurirati ju novitetima i novim fotografijama. Imidž brošura promovira cikloturizam u županiji, a distribuira se na sajmovima i radionicama.</p> <p>Osim imidž brošure, poželjno je imati dodatne promotivne letke, razglednice, brošure džepnog formata i sl. koji će se distribuirati u smještajnim i ugostiteljskim objektima, muzejima, biciklističkim trgovinama i servisima, prijevoznim tvrtkama i svim drugim lokacijama koje biciklisti posjećuju.</p>
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	TZ Kvarnera, lokalne turističke zajednice
Vrijeme provedbe	2019.-2020.

Projekt 5.3.	Jačanje informacijsko-komunikacijskih aktivnosti
Tematsko područje	Informiranje i marketing
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – unapređenje promotivnih aktivnosti – razvoj informativnih i interpretacijskih sadržaja – unapređenje proizvoda cikloturizma
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – izrada destinacijske mrežne stranice za cikloturizam (<i>outdoor</i>) – izrada mobilne aplikacije – snimanje i distribucija promotivnih video filmova i fotografija
Opis	<p>Izrada destinacijske mrežne stranice za cikloturizam jedan je od najvažnijih koraka u razvoju cikloturizma u destinaciji. O njezinoj važnosti govori činjenica da više od 80% cikloturista uoči dolaska u destinaciju vrši pripremu obilaska destinacije još kod kuće. Najjednostavniji alat za to su destinacijske mrežne stranice na kojima može dobiti sve potrebne informacije posebice „preuzimanja“ (<i>download</i>) GPS tragova ili QR kodova određenih ruta. Osim spomenutih podataka i korisnih informacija o stazama, smještaju i manifestacijama, mrežna stranica služi i kao alat za koordiniranje svih aktivnosti vezanih za cikloturizam (npr. manifestacije).</p> <p>Ova mjera predviđa izradu nove mrežne stranice specijalizirane za cikloturiste. Stranica mora pratiti vizualne standarde županijskog cikloturizma. Može biti usmjerena samo na proizvod biciklizma (npr. <i>kvarner-bike.hr</i>) ili u širem kontekstu na cjelokupnu „Kvarner Outdoor“ ponudu (<i>kvarner-outdoor.hr</i>), koja će uz biciklizam obuhvatiti i druge proizvode (<i>trail, climbing, hiking</i>). Stranica mora imati pregledan izbornik sa svim potrebnim informacijama (karte, staze, smještaj, manifestacije, servisi, usluge, korisne informacije, multimedija), a bitno je stalno ažuriranje i osvježavanje sadržaja. Stranica treba biti povezana s ostalim mrežnim stranicama u sustavu turističkih zajednica. Službenom mrežnom stranicom upravlja županijska turistička zajednica, a lokalne turističke zajednice pripremaju i dostavljaju podatke za objavu na mrežnoj stranici.</p> <p>Foto galerija i kraći promotivni video filmovi također su vrlo značajan alat komunikacije prema cikloturistima. Izrada fotogalerije s ciljanom</p>

tematikom uvelike doprinosi promociji destinacije. U razdoblju provedbe ovog Operativnog plana, potrebno je planirati izradu fotogalerije i video materijala gdje će se dobiti vrhunske reprezentativne fotografije i kadrovi za najvažnije promotivne materijale (naslovnice brošura, karata i ostalih materijala, za roll-upove, mrežne stranice i slično). Osim toga, na godišnjoj razini potrebno je izraditi nekoliko desetaka fotografija visoke kvalitete, radi povećanja baze kvalitetnih fotografija koje se koriste i za druge sadržaje (brošure, karte, mrežne stranice, druge promotivne materijale županije i sustava turističkih zajednica). Pri izradi fotografija i video materijala mora se dati prednost kvaliteti – pomno birane i pripremljene scene, prikladni statisti, odgovarajuća i kvalitetna oprema, prigodni trenuci godine ili dana. Snimljeni materijali trebaju ostavljati dojam spontanosti i autohtonosti.

Iako za područje Primorsko-goranske županije postoji nekoliko subregionalnih cikloturističkih mobilnih aplikacija (vidi poglavlje 3.3.4.), valja voditi računa o izradi destinacijske mobilne aplikacije pri čemu će prezentirani podaci biti popraćeni realnim stanjem na terenu.

Mobilna aplikacija treba biti izrađena za iOS i Android operativne sustave te uključivati većinu podataka koji su dostupni na novoj službenoj cikloturističkoj mrežnoj stranici. Aplikacija treba pružiti jasan i precizan prikaz itinerara i praćenja lokacije korisnika uz kvalitetnu kartografsku podlogu. Sadržaj aplikacije treba redovito održavati i ažurirati, osobito kod izmjena sadržaja na terenu (izmjena staza ili dodavanje novih), pojave određenog broja pružatelja usluga i slično.

Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	Nositelj: TZ Kvarnera Partneri: lokalne turističke zajednice, zaštićena prirodna područja (NP Risnjak, PP Učka), biciklistički klubovi
Vrijeme provedbe	2019. - 2020.

Projekt 5.4. Offline i online oglašavanje

Tematsko područje	Informiranje i marketing
Ciljevi	– intenziviranje promidžbenih i informativnih aktivnosti – jačanje prepoznatljivosti destinacije – jačanje konkurentnosti i atraktivnosti destinacije
Aktivnosti	– <i>offline</i> : oglašavanje u specijaliziranim biciklističkim časopisima, vanjsko oglašavanje, TV – <i>online</i> : kampanje na društvenim mrežama, <i>web banneri</i> na portalima
Opis	U cilju jačanja prepoznatljivosti destinacije i intenziviranja promidžbenih aktivnosti, cikloturizam treba biti zastupljen u raznim tiskanim i elektroničkim medijima. TZ Kvarnera u okviru udruženog

	<p>oglašavanja s gospodarskim i ostalim dionicima, provodi niz cjelogodišnjih kampanja, a aktivnosti se usuglašavaju za svaku godinu.</p> <p>Plaćeno oglašavanje fokusira se na plaćene oglase u tiskanim i <i>online</i> medijima, dok se dio tih aktivnosti može realizirati kroz angažman utjecajnih osoba (<i>blogeri, influenceri, youtuberi</i>, putopisci i sl. - mjera 5.7.). Plaćeno tiskano oglašavanje će se uglavnom realizirati putem specijaliziranih medija i izdavačkih kuća, raznih tiskovina, plaćenih oglasa, reportaža i drugih sličnih kanala. Koncept i sadržaj oglašavanja treba pratiti realnu razinu razvoja proizvoda kako se ne bi stvorila negativna slika kod korisnika.</p> <p>Društvene mreže postale su dio svakodnevice i način komunikacije s korisnicima pa treba biti redovito prisutan u tim medijima, naravno uz primjereni intenzitet i osmišljene poruke. Za potrebe komunikacije na društvenim mrežama, predlaže se kreirati profile na <i>Facebooku, Instagramu, YouTubeu, Twitteru</i> i sl. Objave trebaju biti periodične, sa sadržajem koji će korisnike motivirati da dijele objave i potiču stvaranje želje za posjetom destinaciji. Profil stranice potrebno je redovito održavati i aktivno komunicirati. Sadržajem mogu upravljati zaposleni u turističkim zajednicama ili vanjski suradnici.</p>
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	TZ Kvarnera, lokalne turističke zajednice
Vrijeme provedbe	kontinuirano

Projekt 5.5.	Sudjelovanje na specijaliziranim sajmovima u inozemstvu
Tematsko područje	Informiranje i marketing
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – intenziviranje promotivnih i informativnih aktivnosti – jačanje konkurentnosti i atraktivnosti destinacije – jačanje prepoznatljivosti destinacije
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – nastupi na specijaliziranim sajmovima – sudjelovanje na tematskim B2B radionicama za tematsku ponudu cikloturizma i <i>roadshow</i> prezentacijama
Opis	<p>Nastup na specijaliziranim sajmovima omogućuje izravan susret s velikim brojem rekreativaca koji su isključivo zainteresirani za <i>outdoor</i> ponudu, odnosno biciklističke rute, smještaj, bicikle i vanjsku opremu. Na taj način se omogućuje izlagačima susret s iznimno velikim brojem potencijalnih korisnika njihovih usluga.</p> <p>Trenutno najveći <i>outdoor</i> sajmovi u Europi su: CMT Stuttgart (Njemačka), Argus Bike Beč (Austrija), Velofollies Kortrijk (Belgija), Bike Motion Utrecht (Nizozemska) Bike Festival Garda (Italija), CosmoBike Show Verona (Italija), VeloBerlin (Njemačka).</p> <p>Uz nastupe na sajmovima treba uzeti u obzir i sudjelovanje na velikim biciklističkim natjecanjima i manifestacijama koji osim natjecateljskog karaktera imaju i prostor za promociju destinacija (npr. Kronplatz King Marathon, Trans Apl, Soča Outdoor Festival i dr.).</p>

Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	TZ Kvarnera, lokalne turističke zajednice
Vrijeme provedbe	kontinuirano

Projekt 5.6. Programi podrške cikloturističkim DMK agencijama	
Tematsko područje	Informiranje i marketing
Ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> – intenziviranje promotivnih i informativnih aktivnosti – obogaćivanje turističke ponude – poticanje poduzetništva i podizanje prepoznatljivosti destinacije – stvaranje novih motiva dolazaka turista
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> – financijske potpore destinacijskim menadžment kompanijama (agencijama) za cikloturističke programe – koordinirano djelovanje i kreiranje novih proizvoda za cikloturizam
Opis	<p>Ova mjera predviđa kreiranje i provedbu paket aranžmana novih turističkih proizvoda za tržište posebnih interesa (cikloturizam), posebice vezanih za predsezonu i sezону te poticanje organizirane ponude izleta za cikloturiste. Nužna je povezanost sa sustavom turističkih zajednica, stalna komunikacija te uključivanje novih cikloturističkih sadržaja u ponudu paketa za cikloturiste. Trendovi diktiraju uključivanje lokalnih ponuđača proizvoda i usluga u ponudu, nove doživljaje, kreiranje paketa prema zahtjevima gostiju te usmjeravanje gostiju prema zaleđu i manje opterećenim destinacijama uz more. Agencije svakako imaju kapacitet aktiviranja neiskorištenih turističkih resursa i kreiranje novih motiva dolazaka.</p> <p>Agencije i druge gospodarske subjekte također treba poticati na investiranje u nabavku bicikala i njihovo korištenje u provođenju izleta, servise i transfere, čime se utječe na povećanje korištenja cikloturističke infrastrukture. Paketi trebaju obuhvaćati korištenje postojećih biciklističkih staza i ruta, kao i posjete lokalnim atrakcijama i točkama od interesa na tim rutama. Promocija cikloturističkog proizvoda se osigurava i kroz tiskane brošure/kataloge i programe turističkih agencija.</p>
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	Sustav turističkih zajednica u suradnji s DMK agencijama
Vrijeme provedbe	kontinuirano

Projekt 5.7.	Organizacija studijskog putovanja za novinare i turističke agente
Tematsko područje	Informiranje i marketing
Ciljevi	– intenziviranje promotivnih aktivnosti
Aktivnosti	– organizacija studijskih putovanja za agente i predstavnike medija
Opis	<p>U cilju širenja vijesti i noviteta iz područja cikloturizma u destinaciji, od velike su važnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – studijska putovanja namijenjena agentima i turoperatorima za distribuciju tematskih proizvoda, – studijska putovanja namijenjena novinarima, blogerima, <i>YouTuberima</i>, putopiscima, <i>influencerima</i> i drugim subjektima koji obrađuju teme cikloturizma. <p>Cilj organizacije ovakvih putovanja je ojačati identitet destinacije, a krajnji učinak je prepoznatljivost i prisutnost hrvatskog turizma na globalnom turističkom tržištu. Studijska putovanja organiziraju se u suradnji s Glavnim uredom HTZ-a, putem regionalnih i lokalnih turističkih zajednica, imajući u vidu tržišta od interesa i tematske proizvode.</p>
Područje obuhvata	Primorsko-goranska županija
Dionici	TZ Kvarnera u suradnji s Glavnim uredom HTZ-a i lokalnim turističkim zajednicama
Vrijeme provedbe	kontinuirano

7.2. Procjena troškova za aktivnosti provedbe Operativnog plana

U Tablici 7.3. sažeto je prikazana dinamika razvoja svih segmenata cikloturizma u Primorsko-goranskoj županiji, razvrstana kroz operativne planove provedbe u razdoblju do 2020. godine, s procijenjenim iznosima investiranja. Iznosi investiranja ovise o financijskim mogućnostima svakog dionika i osiguranim vanjskim izvorima investiranja. Iznosi su podložni promjenama sukladno promjeni dinamike realizacije projekata.

Tablica 7.3. Procjena troškova za aktivnosti provedbe Operativnog plana

PLAN OPERATIVNIH AKTIVNOSTI 2019. - 2020.		Razdoblje i iznos		Zbroj	Količine/ aktivnosti	
		2019.	2020.		2019.	2020.
I OPERATIVNI PLAN PROVEDBE ZA RAZVOJ RUTA I CIKLOTURISTIČKE INFRASTRUKTURE						
1. Infrastrukturni projekti						
1.1.	Razvijanje mreže biciklističkih staza (ruta)	1.538.390,00	500.000,00	2.038.390,00	100	50
1.2.	Razvijanje mreže biciklističkih prometnica (traka)	6.000.000,00	4.500.000,00	10.500.000,00	1,7 km	10,6 km
1.3.	Biciklistička signalizacija	150.000,00	250.000,00	400.000,00	-	-
1.4.	Ponuda posebnih biciklističkih sadržaja	300.000,00	500.000,00	800.000,00	-	-
1.5.	Uređenje biciklističkih odmorišta i vidikovaca sa servisnim uslugama	200.000,00	200.000,00	400.000,00	-	-
1.6.	EuroVelo 8 - Mediteranska ruta	50.000,00	100.000,00	150.000,00	-	-
2. Projekti vezani za zakonsku regulativu						
2.1.	Osnivanje županijskog koordinacijskog tijela za razvoj cikloturizma	20.000,00	10.000,00	30.000,00	-	-
2.2.	Sigurnost prometa biciklista	30.000,00	30.000,00	60.000,00	-	-
II OPERATIVNI PLAN PROVEDBE ZA PODIZANJE KVALITETE LJUDSKIH RESURSA						
3. Projekti vezani za edukaciju						
3.1.	Edukacija ključnih dionika u cikloturizmu	50.000,00	100.000,00	150.000,00	2	4
3.2.	Edukacija certificiranih biciklističkih vodiča	0,00	50.000,00	50.000,00	0	1
3.3.	Benchmark (studijsko) putovanje	0,00	40.000,00	40.000,00	0	1
III OPERATIVNI PLAN PROVEDBE ZA RAZVOJ I PROMOCIJU CIKLOTURISTIČKOG PROIZVODA						
4. Projekti koji se odnose na unapređenje cikloturističke ponude						
4.1.	Razvijanje smještajne ponude u skladu s <i>bike-friendly</i> standardima	50.000,00	30.000,00	80.000,00	-	-
4.2.	Organizacija biciklističkih manifestacija	prema procjeni dionika (organizatora)		N/A	prema procjeni dionika	
4.3.	Jačanje razvoja <i>bike-sharing</i> sustava/e-bike	6.331.100,00	300.000,00	6.631.100,00	15	-

Razvojni projekti s operativnim planovima provedbe

PLAN OPERATIVNIH AKTIVNOSTI 2019. - 2020.		Razdoblje i iznos		Zbroj	Količine/ aktivnosti	
		2019.	2020.		2019.	2020.
4.4.	Poticanje javnog prijevoza	20.000,00	50.000,00	70.000,00	-	-
5.	Projekti koji se odnose na sustav informiranja i marketing					
5.1.	Vizualni identitet i jačanje brenda Kvarnera	50.000,00	20.000,00	70.000,00	1	1
5.2.	Izrada informativnih materijala za cikloturiste	165.000,00	200.000,00	365.000,00	1+1	1+1
5.3.	Jačanje informacijsko-komunikacijskih aktivnosti	150.000,00	250.000,00	400.000,00	2	3
5.4.	Offline i online oglašavanje	70.000,00	100.000,00	170.000,00	-	-
5.5.	Sudjelovanje na specijaliziranim sajmovima u inozemstvu	50.000,00	70.000,00	120.000,00	3	5
5.6.	Programi podrške cikloturističkom DMK agencijama	25.000,00	50.000,00	75.000,00		
5.7.	Organizacija studijskog putovanja za novinare i turističke agente	30.000,00	70.000,00	100.000,00	5	8
	Iznosi su bez PDV-a	15.279.490,00	7.420.000,00	22.699.490,00		

Pojašnjenje elemenata iz tablice

- 1.1. Procjena troška prema aktivnostima dostavljenim od JLS-ova (održavanje postojećih staza, uređenje novih) i prema procjeni izrađivača prema iskustvu drugih destinacija
- 1.2. Realizacija izgradnje biciklističkih traka čije je projektiranje ili izvedba u tijeku (prema podacima HC-a)
- 1.3. Količina ovisi o revidiranju postojećih staza, zamjeni dotrajale signalizacije, potrebi označavanja novih staza
- 1.4. Investicije privatnog i javnog sektora (PP Učka, downhill Lošinj, bike park Tršće i Platak)
- 1.6. Ovisno o aktivnostima projekta MedCycle Tour, označavanje rute, sastanci, promocija
- 4.1. Primjena standarda, edukacije, terenski obilazak, popratni materijali, promocija
- 4.3. Projekte izvode jedinice lokalne samouprave, aktivnosti su planirane u 2019. zbog dobivenih potpora Ministarstva turizma RH i Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost
- 4.4. Aktivnost prvenstveno ovisi o prijevoznicima
- 5.1. Izrada u prvoj godini, dopune i prilagodbe u drugoj
- 5.2. Dizajn i tisak brošure i karte
- 5.3. Izrada i održavanje mrežne stranice, video i foto baze, mobilne aplikacije

8. PLAN IMPLEMENTACIJE I USPOSTAVA MODELA KONTROLE RAZVOJA CIKLOTURIZMA NA PODRUČJU PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

8.1. Plan realizacije Operativnog plana

Dinamika izvršenja Operativnog plana definirana je na razdoblje od 2019. do 2020. godine za područje Primorsko-goranske županije. Tablični prikaz dinamike izvršenja uključuje mjere/projekte definirane u okviru poglavlja 7. Razdoblje provedbe je indikativno, podložno je izmjenama o čemu će se izvijestiti u Izvještaju o provedbi aktivnosti Operativnog plana razvoja cikloturizma Primorsko-goranske županije te će se opravdati odstupanje od planiranog.

Za svaku mjeru/projekt definirano je razdoblje provedbe koje se sastoji od razdoblja pripreme i razdoblja provedbe mjere.

Razdoblje pripreme uključuje pronalazak izvora financiranja, prijavljivanje na natječaj, pripremu projektne dokumentacije te javnu nabavu. Nakon potpisa ugovora s izvođačem radova, pružateljem usluge ili isporučiteljem robe započinje razdoblje provedbe mjere.

Tablica 8.1. Plan realizacije Operativnog plana

Rb	Mjera/projekt	2019.												2020.											
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1.	Infrastrukturni projekti																								
1.1	Razvijanje mreže biciklističkih staza (ruta)																								
1.2	Razvijanje mreže biciklističkih prometnica (traka)																								
1.3	Biciklistička signalizacija																								
1.4	Ponuda posebnih biciklističkih sadržaja																								
1.5	Uređenje biciklističkih odmorišta i vidikovaca sa servisnim uslugama																								
1.6	EuroVelo 8 – Mediteranska ruta																								
2.	Projekti vezani uz zakonsku regulativu																								
2.1	Osnivanje županijskog koordinacijskog tijela za razvoj cikloturizma																								
2.2	Sigurnost prometa biciklista																								
3.	Projekti vezani uz edukaciju																								
3.1	Edukacija ključnih dionika u cikloturizmu																								
3.2	Edukacija certificiranih biciklističkih vodiča																								
3.3	<i>Benchmark</i> (studijsko) putovanje																								
4.	Projekti koji se odnose na unapređenje cikloturističke ponude																								
4.1	Razvijanje smještajne ponude u skladu s <i>bike-friendly</i> standardima																								
4.2	Organizacija biciklističkih manifestacija																								
4.3	Jačanje razvoja <i>bike-sharing</i> sustava/e-bicikl																								
4.4	Poticanje javnog prijevoza																								
5.	Projekti koji se odnose na sustav informiranja i marketing u cikloturizmu																								
5.1	Vizualni identitet i jačanje brenda Kvarnera																								
5.2	Izrada informativnih materijala za cikloturiste																								
5.3	Jačanje informacijsko-komunikacijskih aktivnosti																								
5.4	<i>Offline</i> i <i>online</i> oglašavanje																								
5.5	Sudjelovanje na specijaliziranim sajmovima u inozemstvu																								
5.6	Programi podrške cikloturističkim DMK agencijama																								
5.7	Organizacija studijskog putovanja za novinare i turističke agente																								

Sukladno dinamici izvršenja Operativnog plana u nastavku se navode očekivani rezultati prema godinama.

Tablica 8.2. Očekivani rezultati provedbe Operativnog plana

Očekivani rezultati provedbe OP-a	
2019.	2020.
<ul style="list-style-type: none"> – Organizirana (standardizirana) mreža biciklističkih staza (ruta) – 1. faza – Razvijena mreža biciklističkih prometnica (traka) – 1. faza – Postavljena nova biciklistička signalizacija i info ploče na rutama koje nisu označene – Izmijenjena postojeća biciklistička signalizacija s novim standardom označavanja – Osnovano koordinacijsko tijelo za cikloturizam PGŽ – Izrađen izvještaj na temelju statističkih podataka o prometu biciklista – Organizirane edukativne radionice – Razvijen <i>Bike&Bed</i> standard te certificirani novi smještajni objekti – Organizirane biciklističke manifestacije – Nabavljeni električni bicikli i postavljene stanice za iznajmljivanje bicikala i punionice za električne bicikle – Integriran sustav javnog prijevoza na biciklističkim rutama – Razvijen brend za razvoj cikloturizma PGŽ – Izrađena digitalna i tiskana biciklistička karta PGŽ – Izrađena imidž brošura cikloturizma i drugi promotivni materijali – Izrađena destinacijska mrežna stranica za cikloturizam (<i>outdoor</i>) – Izrađeni promotivni video i foto materijali – Aktivno promovirana cikloturistička destinacija putem <i>online</i> i <i>offline</i> alata – Tim predstavnika PGŽ sudjelovao na specijaliziranim <i>outdoor</i> sajmovima – Koordiniranje djelovanja i kreiranja novih proizvoda cikloturizma – Organizirano studijsko putovanje za turističke agente i predstavnike medija 	<ul style="list-style-type: none"> – Organizirana (standardizirana) mreža biciklističkih staza (ruta) – 2. faza – Razvijena mreža biciklističkih prometnica (traka) – 2. faza – Izmijenjena postojeća biciklistička signalizacija sa novim standardom označavanja – Kreirane nove rute, <i>bike parkovi</i> i sadržaji za bicikliste – Početak uređenja <i>downhill</i> staze na Učki – Unaprjeđene usluge <i>postojećih bike parkova</i> – Uređena biciklistička odmorišta i vidikovci sa servisnim uslugama – Proveden pilot projekt označavanja EuroVelo 8 i promocija rute – Izrađen izvještaj na temelju statističkih podataka o prometu biciklista – Organizirane edukativne radionice – Organizirana edukacija za biciklističke vodiče – Izrađena baza licenciranih biciklističkih vodiča i povezivanje s gospodarstvom – Organizirano studijsko putovanje za turističke djelatnike i gospodarstvo – Nastavak certificiranja smještajnih objekata s <i>bike-friendly</i> standardom – Organizirane biciklističke manifestacije – Pružene financijske potpore za nabavku nosača za bicikle ili prikolica za prijevoz bicikala – Proširena baza promotivnih video i foto materijala – Izrađena mobilna aplikacija – Aktivno promovirana cikloturistička destinacija putem <i>online</i> i <i>offline</i> alata – Tim predstavnika PGŽ sudjelovao na specijaliziranim <i>outdoor</i> sajmovima – Pružene financijske potpore DMK agencijama za cikloturističke programe – Organizirano studijsko putovanje za turističke agente i predstavnike medija

8.2. Analiza rizika

Definiranjem vanjskih i unutarnjih čimbenika koji mogu utjecati na implementaciju Operativnog plana razvoja cikloturizma Primorsko-goranske županije izbjeći će se mogućnost neostvarenja definiranih programa, odnosno aktivnosti i mjera. U nastavku se nalaze identificirani rizici, vjerojatnost da se rizik ostvari te razina utjecaja na implementaciju Operativnog plana. Za svaki rizik definirane su mjere za ublažavanje ili izbjegavanje rizika.

Tablica 8.3. Analiza rizika

Rizik	Vjerojatnost Niska/srednja/visoka	Utjecaj Niska/srednja/visoka	Mjere za ublažavanje ili izbjegavanje rizika
Izostanak suradnje dionika važnih za razvoj cikloturizma	Niska	Visoka	Rizik će se ublažiti promocijom cikloturizma te koristi koje turizam donosi zajednici kako bi se dionici motivirali na suradnju te implementaciju mjera/aktivnosti.
Nedostatak izvora financiranja aktivnosti uslijed promjene nacionalnih strateških ciljeva	Niska	Srednja	U slučaju da ne bude dostupnih izvora financiranja cikloturizma iz nacionalnih ili EU izvora, PGŽ će iz vlastitih izvora financirati provedbu Operativnog plana.
Nemogućnost odgovarajuće mehanizama kontrole provedbe Operativnog plana zbog slabog odaziva potpisnika Sporazuma na dostavu izvještaja	Srednja	Srednja	Kako bi se umanjila mogućnost nedostatka informacija potrebnih za izradu Izvještaja o provedbi Operativnog plana za razvoj cikloturizma u PGŽ, djelatnici županije će 45 dana prije roka za dostavu izvještaja od strane potpisnika Sporazuma poslati podsjetnik. Ako u konačnici izostane dostava izvještaja, djelatnici će prikupiti informacije kroz intervju te istraživanjem sekundarnih podataka na Internetu.

Promjena zakonodavstva i propisa koji se tiču zaštite okoliša čime će se ograničiti mogućnost uređenja i označavanja biciklističkih staza	Srednja	Srednja	Ako novi propisi ograniče mogućnost postavljanja signalizacije ili uređenja staza, one će se definirati putem GPS traga koji će biti dostupan na mrežnoj stranici cikloturizma PGŽ-a
Predviđeni vremenski raspon nedostatan za provedbu svih aktivnosti	Visoka	Visoka	Ako predviđeno vrijeme bude nedostatan za provedbu OP-a, PGŽ ima mogućnost produljenja roka provedbe.

8.3. Mehanizam kontrole provedbe

Glavni nositelj provedbe Operativnog plana je Primorsko-goranska županija koja će predsjedati koordinacijskim tijelom za razvoj cikloturizma u Primorsko-goranskoj županiji te će biti nositelj Sporazuma o provedbi Operativnog plana. Sukladno tome, županija će pratiti implementaciju Operativnog plana kroz jasno definiranu proceduru, koju se potpisnici Sporazuma obvezuju poštivati.

U roku od 30 kalendarskih dana od završetka kalendarske godine, svaki potpisnik Sporazuma dužan je dostaviti Primorsko-goranskoj županiji Izvještaj o provedbi aktivnosti Operativnog plana razvoja cikloturizma u Primorsko-goranskoj županiji.

Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj Primorsko-goranske županije obavijestit će potpisnike sporazuma na obavezu dostave izvještaja, minimalno 45 kalendarskih dana prije roka za dostavu.

Temeljem prikupljenih podataka, Upravni odjel će u roku od 30 kalendarskih dana pripremiti objedinjeni Izvještaj o provedbi Operativnog plana razvoja cikloturizma Primorsko-goranske županije koji će biti javno objavljen na mrežnoj stranici županije te će biti tema rasprave prvog sljedećeg sastanka koordinacijskog tijela.

Predložak Izvještaja nalazi se u Prilogu 1. Operativnog plana.

9. ZAKLJUČAK

Cikloturizam danas predstavlja jedan od najbrže rastućih turističkih trendova, koji na godišnjoj razini raste više od 20%. Ovaj sektor europskoj ekonomiji pridonosi s gotovo 50 milijardi eura godišnje te zapošljava oko 650 milijuna ljudi. Paralelno s tim povećava se i broj cikloturista, produljuje se sezona vožnje biciklom te se sve više ljudi bavi biciklizmom - rekreativno, natjecateljski, za potrebe putovanja ili iz zdravstvenih razloga. Ovi trendovi zahvaćaju i Hrvatsku pa se podiže svijest o dugoročnom i sustavnom ulaganju u cikloturizam kao turistički proizvod. Potvrdu za takvim ulaganjima daju strateški dokumenti na nacionalnoj i regionalnoj razini koji cikloturizam smatraju bitnim proizvodom hrvatskog turizma.

Hrvatska više nije samo destinacija sunca i mora, već veliki značaj imaju aktivni odmor i drugi selektivni oblici turizma koji goste i posjetitelje usmjeravaju prema zaleđu obale i atraktivnoj unutrašnjosti. Potražnja za biciklističkim rutama, posebice uz more, sve je izraženija kao i potreba za dodatnom infrastrukturom, uslugom i sadržajima.

Neprocjenjiv spoj primorja, otoka i gorja na iznimno malom prostoru, čine Kvarner sve traženijom cikloturističkom destinacijom. Od položenih ruta uz samu obalu, preko dinamičnih i razgibanih staza po unutrašnjosti otoka ili zaleđu rivijera do atraktivnih uspona i spusteva po obroncima planina koje se uzdižu tik do Kvarnerskog zaljeva ili u Gorskom kotaru, cikloturistima pružaju najbolji scenarij za aktivni odmor. U cilju zadovoljenja potražnje za cikloturističkim proizvodima, javni i privatni sektor u Primorsko-goranskoj županiji posljednjih je godina krenuo ulagati u razvoj cikloturizma, pokrenute su brojne investicije, realizirani dobri cikloturistički projekti i organizirane međunarodno poznate manifestacije.

Prednost Kvarnera je blizina eminentnih tržišta i laka dostupnost. Kvarner je izvrsno povezan prometnicama, zrakoplovnim linijama te željeznicom i brodskim vezama, a posebno se ističe međusobna povezanost otoka Krka, Cresa, Raba i Lošinja. Primjetne su i druge komparativne prednosti destinacije, poput očuvane prirode, zaštićenih područja (Nacionalni park Risnjak i Park prirode Učka), vodnih bogatstava, razvedenosti obale, stoljetne turističke tradicije, bogate kulturno-povijesne baštine i drugo.

S namjerom da razvoj cikloturizma u Primorsko-goranskoj županiji bude obuhvatniji, efikasniji i kvalitetniji započelo se s izradom Operativnog plana koji obuhvaća razvoj i unapređenje svih segmenata cikloturizma. Smjernice za razvoj cikloturizma Primorsko-goranske županije u sljedećem dvogodišnjem razdoblju, ali i duže, obuhvaćene su dvadeset i dvama projektima u pet tematskih područja. Mjere se temelje na zajedničkim interesima i usuglašenom stavu dionika koji su uključeni u radnu skupinu i donošenje Plana. Ističe se jača suradnja, povezivanje i koordiniranost prilikom planiranja i usuglašavanja aktivnosti. Plan aktivnosti nije postavljen redoslijedom izvođenja prema prioritetima, već su aktivnosti sadržajno grupirane te se međusobno nadovezuju i nadopunjuju.

Ograničavajući čimbenik realizacije Plana jest vremenski obuhvat do 2020. godine što nije dovoljno za realizaciju svih planiranih aktivnosti. Nakon isteka vremenskog obuhvata Plana i evaluacije projekata, nerealizirane aktivnosti treba nastaviti te prenijeti u iduće plansko razdoblje.

Jedan od značajnijih razvojnih poticaja nedvojbeno će biti vanjski izvori financiranja – sredstva na nacionalnoj razini, EU fondovi te ostali izvori. Jedino se na taj način mogu osigurati potrebna sredstva i slijediti dobra dinamika investiranja.

Za iskorak u prepoznatljivosti Primorsko-goranske županije kao cikloturističke destinacije treba razviti mrežu sigurnih, označenih (standardiziranih), uređenih i opremljenih biciklističkih staza i ruta, s ponudom kvalitetnih popratnih sadržaja i usluga. Treba poštivati prirodnu povezanost sa susjednim regijama (s Istrom preko Učke, s Karlovačkom županijom preko Gorskog kotara, s Ličko-senjskom uz obalu ili po otocima), a povezuje nas i značajna transeuropska biciklistička ruta EuroVelo 8. Kvalitetne manifestacije, turistički paketi i zajednički projekti mogu dodatno ojačati poziciju cijele regije, ne samo Primorsko-goranske županije.

Potencijal Kvarnera sa svim komparativnim prednostima treba naglašavati, i u skladu s tim, usmjeriti razvoj novih cikloturističkih proizvoda, poticati poduzetništvo, promociju i brendiranje cikloturističke ponude. Uz kvalitetnu koordinaciju, stručni kadar i osigurane izvore financiranja osigurat će se dugoročni razvoj cikloturizma u destinaciji i stvoriti preduvjeti za privlačenje većeg broja gostiju drugačijeg profila.

10. LITERATURA

1. Akcijski plan razvoja cikloturizma Republike Hrvatske, Institut za turizam Zagreb, 2015.
2. Akcijski plan za razvoj rute EuroVelo 8 u Hrvatskoj (Plan aktivnosti razvoja rute za Hrvatsku za razdoblje od 2018. do 2030.), MedCycle Tour, 2018.
3. Glavni plan razvoja prometnog sustava funkcionalne regije Sjeverni Jadran
4. Naredba o ograničenju prometa na cestama (NN 64/2009)
5. Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi (NN 28/16)
6. Pravilnik o funkcionalnim kategorijama za određivanje mreže biciklističkih ruta (NN 91/13, 114/17)
7. Pravilnik o prometnim znakovima, signalizaciji i opremi na cestama (NN 33/05, 64/05, 155/05, 14/11)
8. Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 54/16).
9. Pravilnik o razvrstavanju, kategorizaciji i posebnim standardima ugostiteljskih objekata iz skupine Hoteli (NN 56/16)
10. Pravilnik o turističkoj i ostaloj signalizaciji na cestama (NN 64/16)
11. Razvojna strategija PGŽ 2016. – 2020.
12. Situacijska analiza 2016.-2020., Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Institut za turizam, 2016.
13. Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj – TOMAS Ljeto 2017., Institut za turizam Zagreb, 2018.
14. Strategija Europa 2020.
15. Strategija prometnog razvoja RH (2014.-2030.), Vlada RH, Zagreb
16. Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine (NN 55/13), Zagreb
17. Strateški marketing plan turizma Kvarnera do 2020.
18. Strateški plan razvoja turizma Kvarnera 2016.-2020.
19. Zakon o cestama (NN 84/11, 22/13, 54/13, 148/13, 92/14)
20. Zakon o sigurnosti prometa na cestama (NN 67/08, 48/10, 74/11, 80/13, 158/13, 92/14, 65/15, 108/17)
21. Zakon o zaštiti prirode (NN 80/13 i 15/18)

11. PRILOZI

Prilog 1. Izvještaj dionika o provedbi Operativnog plana razvoja cikloturizma Primorsko-goranske županije

Prilog 1

IZVJEŠTAJ DIONIKA O PROVEDBI OPERATIVNOG PLANA RAZVOJA CIKLOTURIZMA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Broj izvještaja
Razdoblje
izvještavanja
Organizacija

Sažetak provedenih aktivnosti

<narativni opis provedenih aktivnosti>

Ostvarene aktivnosti i rezultati

Sukladno planu izvedbe Operativnog plana razvoja cikloturizma u PGŽ, poglavlju 7. Razvojni projekti s operativnim planovima provedbe, navedite koje aktivnosti ste proveli te njihove rezultate.

R. br.	Aktivnost	Rezultati	Razdoblje provedbe
1.	Npr. Jačanje razvoja <i>bike sharing</i> sustava	Postavljene i opremljene za rad 2 <i>bike-sharing</i> stanice s ukupno 15 bicikala	

Troškovi provedbe aktivnosti

R. br.	Trošak	Rb. Aktivnosti ¹	Iznos (bez PDV-a)	Iznos (s PDV-om)	Izvor financiranja ²
1.					
2.					
3.					
4.					
Ukupno					

¹ Redni broj aktivnosti iz tablice Ostvarene aktivnosti i mjerljivi ishodi

² Vlastiti izvori, EU fondovi (naziv projekta i fonda), donacije privatnih tvrtki, nacionalni projekti (naziv projekta)

Popis popratne dokumentacije

Navedite dokumentaciju kojom dokazujete da su aktivnosti provedene te dostavite kopiju dokumentacije.

- <fotografije>

U _____ datum

Ime i prezime

Funkcija

(potpis)

Prilog 2. Popis postojećih biciklističkih staza (ruta) po subregijama

1. Subregija Opatijska rivijera

Naziv ili broj staze	Polazište	Dužina km	Ukupan uspon	Težina L-S-T	Korisnici (MTB, trekking, cesta)
Učka 1 - istočni obronci Učke	Lovačka kuća Brdo	15,3	200	L	MTB
Učka 2 - istočni obronci Učke	Lovačka kuća Brdo	15,3	20	L	MTB
Učka 3 - Čičarija	Brgudac	12,0	58	L	MTB
Učka 4 - zapadni obronci Učke	Mala Učka	17,0	200	S	MTB
Učka 5 - vrh Učke	Planinarski dom Poklon	14,0	465	S	MTB/ cesta
Učka 6 - istočni obronci Učke i Čičarije	Planinarski dom Poklon	25,7	267	T	MTB
Učka 7 - zapadni obronci Učke i Čičarije	Planinarski dom Poklon	25,0	468	T	MTB
Učka 8 - istočni obronci Učke i Čičarije	Lovran	52,0	1019	T	MTB
Mošćenice - Brseč	Mošćenička Draga	19,3	322	L	trekking
Iznad Mošćenica	Mošćenička Draga	16,6	593	S	
Mošćenice, Zagorje i Brseč	Mošćenička Draga	23,6	567	S	
Matulji		130			
Starim gradovima Liburnije	Kastav	40,0	516	S	
Opatijskim zaleđem (Stazama zvončara)	Matulji	21,5	510	S	
Kastavskim krajem	Kastav	16,3	140	L	
Ukupno: 15 ruta		443,3			

2. Subregija - Riječki prsten

Naziv ili broj staze	Polazište	Dužina km	Ukupan uspon	Težina L-S-T	Korisnici (MTB, trekking, cesta)
MTB Transverzala Riječkog prstena		76,6	1447		MTB
Cestovna transverzala Riječkog prstena		134,0	3357		cesta
KA1 Kastav - Lužina	Kastav	10,0		L	MTB
KA2 Kastav - Breza - Kablari	Kastav	22,8		S	trekking
KL1 Klana - Rebar - Studena	Klana	26,0		S	trekking
KL2 Klana - Lisac - Škalnica	Klana	12,7		L	MTB
KL3 Zelena staza	Klana	8,0		L	trekking
V1 Breza	Viškovo	15,0		S	MTB
V2 Studena	Viškovo	14,0		S	trekking
V3 Izvor Rječine	Viškovo	23,0		T	trekking
Kastav	Viškovo	12,0	198	L	
Viškovo	Viškovo	9,0	130	L	

R1 Kablari - Veli vrh	Kablari	15,6		S	MTB
R2 Trsat - Kostrena - Grohovo	Trsat (Rijeka)	40,5		T	trekking
J1 Oko brda Hum	Jelenje	14,0		L	trekking
J2 izvor Rječine	Jelenje	20,0		L	trekking
J3 Jelenski vrh	Jelenje	16,0		S	MTB
Č1 Dondolaška	Čavle	13,0		T	MTB
Č2 Pod Kaštelom	Čavle	11,0		S	MTB
Č3 Stari Matelci	Čavle	6,0		L	MTB
Č4 Frankopanska	Čavle	5,0		L	MTB
Č5 Za tijelo i duh	Čavle	12,0		L	trekking
Č6 Sv. Bartol	Čavle	3,0		S	MTB
Č7 Mlikaričina	Čavle	11,0		S	MTB
Č8 Dječja	Čavle	1,0		L	trekking
P1 Radeševo	Platak	9,0		S	trekking
P2 Pribeniš	Platak	6,0		L	trekking
P3 Stari breg	Platak	26,0		L	trekking
P4 Škurina	Platak	28,0		S	trekking
P5 Kripanj	Platak	22,0		S	MTB
P6 Smrekova Draga	Platak	47,0		T	MTB
P7 Veliko Snježno	Platak	9,0		L	trekking
P8 Gumanac	Platak	41,0		S	trekking
KO1 Kostrena	Kostrena	13,0		L	trekking
B1 Krški fenomen	Bakar	17,0	580	S	MTB
B2 Panoramska	Bakar	20,0	500	S	MTB
B3 Plavo zelena	Bakar	25,0	760	T	MTB
B4 Put Gradine	Bakar	19,0	530	S	MTB
B5 Potoci i jezera	Bakar	20,0	500	S	MTB
B6 Put Zone	Bakar	10,0	190	L	trekking
B7 Tuhobička	Bakar	12,0	690	T	MTB
B8 Karolinska	Bakar	22,0	510	S	trekking
B9 Podno Risnjaka	Bakar	18,0	490	T	trekking
KR1 Oštro	Kraljevica	3,3		L	trekking
Ukupno: 44 rute		898,0			

3. Subregija Crikveničko-vinodolska

Naziv ili broj staze	Polazište	Dužina km	Ukupan uspon	Težina L-S-T	Korisnici (MTB, trekking, cesta)
Plava	Novi Vinodolski	38	524	L	cesta
Zelena	Novi Vinodolski	74	1367	S/T	MTB
Smeđa	Novi Vinodolski	50	1050	S	MTB
Staza viola	Novi Vinodolski	56	950	S	MTB
Staza ljiljana	Novi Vinodolski	44	830	S	MTB
Žuta staza (staza vidika)	Novi Vinodolski	48	1000	S	MTB
Ukupno: 6 ruta		310			

4. Subregija - otok Krk

Naziv ili broj staze	Polazište	Dužina km	Ukupan uspon	težina L-S-T	Korisnici (MTB, trekking, cesta)
(1) Baška - Batomalj - Jurandvor	Baška	11,3	157	L	trekking
(2) Baška - Plato mjeseca	Baška	26,6	690	T	MTB
(3) Portafortuna - izvor Vele Rike	Portafortuna (Baška)	11,0	327	S	MTB
(5.1) Punat - Tri križi - Ulika	Punat	7,4	250	T	MTB
(5.2) Punat - Tri križi - pod Velim vrhom	Punat	9,0	300	T	MTB
(6) Prniba	Prniba (kamp Krk)	6,3	83	L	trekking
(7) Krk - Polje - Vrh - dvori Sv. Jurja	Krk	18,1	383	S	MTB
(8) Krk - Kornić - Muraj	Krk	18,6	344	S	MTB
(9) Krk - dvori Sv. Jurja - Kosić	Krk	23,4	450	S	MTB
(10) Milohnići - Glavotok - Poljica	Milohnići	20,0	377	S	MTB
(13) Voz - Rudine - Njivice - Omišalj	Voz	37,4	611	S	MTB
(14) Omišalj - Mirine - jezero	Omišalj	15,9	260	L	MTB
(15) Omišalj - Njivice - jezero	Omišalj	16,3	271	S	MTB
(16) Omišalj - Voz - Rudine	Omišalj	23,4	393	S	MTB
(17) Vrbnik - Risika - Garica - Kappelje	Vrbnik	26,1	750	S	trekking
(18) Vrbnik - Risika - sv. Marak	Vrbnik	11,3	353	L	trekking
(21) Čižići - Rudine - Dobrinj - Šilo	Čižići	50,5	890	T	MTB
(22) Klimno - Dobrinj - Gradec	Klimno	27,5	637	T	MTB
(23) Šilo - Gradec - Gabonjin - Dobrinj	Šilo	29,0	563	S	MTB
(25) Malinska - Porat - sv. Anton	Malinska	22,4	345	L	trekking
(26) Radići - Rasopasno - Strilčić	Radići	23,3	400	S	MTB
(27) Porat - Čavlena - Turčić	Porat	19,6	605	S	MTB
(52) Punat - Krk - Malinska	Punat	13,0	263		cesta
(53) Krk - Oštrobradići -Kras - Kappelje	Krk	39,4	706		cesta
(54) Krk - Kosić - Bajčići - Vrh	Krk	32,9	675		cesta
(55) Omišalj - Čižići - Kras - Njivice	Omišalj	38,0	586		cesta
(56) Vrbnik - Risika - Dobrinj - Kras	Vrbnik	33,0	668		cesta
(57) Šilo - Kras - Rasopasno - Klimno	Šilo	35,8	727		cesta
Ukupno: 28 ruta		646,4			

5. Subregija - otok Cres

Naziv ili broj staze	Polazište	Dužina km	Ukupan uspon	Težina L-S-T	Korisnici (MTB, trekking, cesta)
Cres - Valun - Lubenice - Cres	Cres	36,0	400		
Cres - Orlec - Hrasta - Grmov - Valun - Cres	Cres	47,0	310		
Križić - Niska - Sv. Petar - Križić	Križić	18,0	440		
Ukupno: 3 rute		101			

6. Subregija - otok Lošinj

Naziv ili broj staze	Polazište	Dužina km	Ukupan uspon	Težina L-S-T	Korisnici (MTB, trekking, cesta)
Šetnica lošinjskih kapetana	Borik – Mali Lošinj (centar)	12,0	20	L	MTB/ trekking
Šetnica vitalnosti	Kadin - Veli Lošinj	7,0		L	MTB/ trekking
Lošinjska transverzala	Mali Lošinj - Mrtvaška	12,0		S	MTB
Otok Ilovik		16,0		S	MTB
Otok Susak		8,0		S	MTB
Otok Unije		30,0		S/T	MTB
Ćunski		20,0	234	S/T	MTB
Osorščica		25,0		T	MTB
Punta Križa		50,0	1188	S/T	MTB/ trekking
Poljana		2,0		L	MTB/ trekking/ cesta
Ukupno: 10 ruta		182,0			

7. Subregija - otok Rab

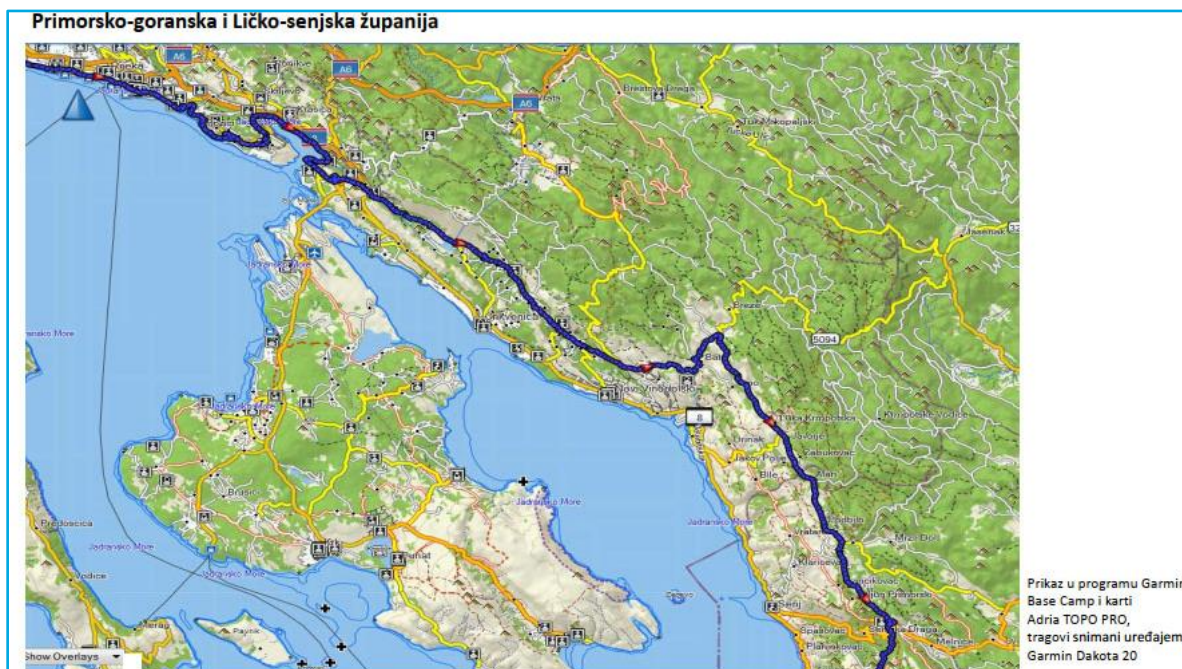
Naziv ili broj staze	Polazište	Dužina km	Ukupan uspon	Težina L-S-T	Korisnici (MTB, trekking, cesta)
Mišnjak - Lopar	Mišnjak	20,5	440		
Rab - Lopar	Rab	13,5	406		
Suha Punta - Lopar	Suha Punta	27,1	691		
Suha Punta - Kalifront - Suha	Suha Punta	25,9	534		
Suha Punta - Lopar	Suha Punta	14,1	443		
Rab - Kamenjak	Rab	5,4	440		
Rab - Lopar	Rab	12,8	323		
Suha Punta - Kristofor -	Suha Punta	26,5	547		
Mel - Gonar - Palit		9,0	309		
Barbat - Rab - Suha Punta	Barbat	12,5	456		
Ukupno: 10 ruta		167,3			

8. Subregija - Gorski kotar

Naziv ili broj staze	Polazište	Dužina km	Ukupan uspon	Težina L-S-T	Korisnici (MTB, trekking, cesta)
Goranska biciklistička transverzala		260,0		S	MTB
B01	Brod Moravice	23,0	444	S	MTB
B02	Brod Moravice	17,0	511	L	MTB
B03	Brod Moravice	22,0	435	L	trekking
Č01	Tršće	46,0	990	S	MTB
Č02	Tršće	24,0	620	S	trekking
Č03	Tršće	42,0	1100	S	trekking
D01	Delnice	15,2	440	S	MTB
D02	Delnice	26,0	500	S	trekking
D03	Delnice	61,0	1860	T	MTB
F01	Fužine	32,0	715	S	MTB
F02	Fužine	23,5	560	S	MTB
F03	Fužine	30,0	550	S	trekking
L01	Lokve	19,0	505	S	MTB
L02	Lokve	25,0	625	S	trekking
L03	Lokve	25,0	560	S	MTB
M01	Mrkopalj	30,0	760	S	MTB
M02	Mrkopalj	25,0	450	S	trekking
M03	Mrkopalj	25,0	590	S	MTB
NP01	Crni Lug	39,0	945	S	MTB
P01	Gornje Jelenje	30,0	765	S	MTB
P02	Platak	39,0	1040	T	MTB
RG01	Ravna Gora	32,0	670	S	MTB
RG02	Ravna Gora	32,0	710	S	MTB
RG03	Ravna Gora	45,0	1008	T	MTB
S01	Skrad	15,0	520	S	MTB
S02	Skrad	24,0	720	S	MTB
S03	Skrad	25,0	680	S	MTB
V01	Vrbovsko	24,0	582	S	trekking
V02	Vrbovsko	39,0	925	S	MTB
V03	Vrbovsko	36,0	730	S	trekking
R01	Fužine	70,0	1250		cesta
R02	Brod na Kupi	94,0	1890		cesta
R03	Ravna Gora	65,0	1400		cesta
Runolist	Delnice	13,0	339	L	
Jelen	Brod na Kupi	55,0	700	T	
Vuk	Crni Lug	50,0	626	T	
Jaglac	Delnice	4,0	94	L	
Zvezdasti ljiljan	Delnice	26,0	238	L	
Tetrijev gluhan	Delnice	37,0	220	S	
Sova ušara	Delnice	38,0	238	S	
Ris	Delnice	60,0	685	T	
Smeđi medvjed	Delnice	70,0	566	T	
Šojka kreštalica	Delnice	41,0	364	S	

Ravnogorske zelene staze	Ravna Gora	150,0			MTB/ trekking
Fužine 1	Fužine	12,0	125		MTB/ trekking
Fužine 2	Fužine	15,0	255		MTB
Fužine 3	Fužine	7,0	135		MTB/ trekking
Fužine 4	Fužine	23,0	410		MTB
Fužine 5	Fužine	16,0	235		MTB/ trekking
Fužine 5A	Fužine	24,0	215		MTB/ trekking
Fužine 6	Fužine	9,0	70		MTB/ trekking
Fužine 7	Fužine	13,0	280		MTB
Fužine 7A	Fužine	4,0	195		MTB
Fužine 8	Fužine	27,0	480		MTB
Fužine 9	Fužine	13,0	275		MTB
Fužine 10	Fužine	7,0	20		MTB/ trekking
Fužine 11	Fužine	9,0	20		MTB/ trekking
Fužine F30	Fužine	33,0	570		MTB
Fužine F60	Fužine	67,0	2425		MTB
Dobra/Čogrljevo jezero	Vrbovsko	9,2		L	
Gomirje	Vrbovsko	15,7		S	
Lukovdol - Severin	Vrbovsko	31,0		S	
Orlove stijene	Vrbovsko	36,7		T	
Bijela kosa	Vrbovsko	33,4		T	
Ljubošina	Vrbovsko	23,9		S	
Ukupno: 66 ruta		2352			

Prilog 3. Pregledne karte trase EuroVelo 8 – Mediteranske rute kroz Primorsko-goransku županiju

IZRADIO

Obrt CIKLOPROM
Straža 102
HR 51216 Viškovo

Siječanj, 2019.

CIKLOPROM